

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

ანუკი აბრამიშვილი

მედიაციის სისტემების შედარებითი ანალიზი, ამერიკის
შეერთებული შტატებისა და ევროპის მაგალითზე, საქართველოში
მედიაციის განვითარების პერსპექტივა

სოციალურ და პოლიტიკურ მეცნიერებათა ფაკულტეტი

კონფლიქტების ანალიზი და მართვა

ნაშრომი შესრულებულია კონფლიქტების ანალიზისა და მართვის
მაგისტრის აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად

ხელმძღვანელი: რევაზ ჯორბენაძე,

სოციალურ და პოლიტიკურ

მეცნიერებათა ფაკულტეტის

ასოცირებული პროფესორი

თბილისი

2017

ანოტაცია

თანამედროვე სამყაროში უფრო და უფრო საინტერესო და აქტუალური ხდება დავების გადაწყვეტის ახალი, ალტერნატიული გზების მოძიება და მათი საშუალებით დავაში მონაწილე მხარეების ინტერესების მაქსიმალური გათვალისწინება. მას შემდეგ, რაც სხვადასხვა სახელმწიფოები გაეცნენ მედიაციის სისტემას და მიიღეს ინფორმაცია სასამართლოს გვერდის ავლით, ნაკლები ფინანსების და დროის დანახარჯით, კონფლიქტების მოგვარების შესახებ, მათი ინტერესი ამ საკითხისადმი გაორმაგდა. თანამედროვე სამყაროს გამოწვევებს პასუხობს საქართველოც. აქედან გამომდინარე, ჩემი კვლევის საგანია, განვითარების საწყის ეტაპებზე არსებული ქართული მედიაციის სისტემა. ბუნებრივია, ჩვენი ქვეყანაც ცდილობს, წამყვანი სახელმწიფოების გამოცდილების გათვალისწინებით, დანერგოს სრულყოფილი, თანამედროვე მედიაციის სისტემა და ზუსტად მოარგოს ის ქართულ რეალობას. ამ ვითარებაში, ჩემი ამოცანაა, რეფორმების გატარების პარალელურად, ვიმუშაო აღნიშნულ თემაზე, რათა გამოვკვეთო ის ხარვეზები და უპირატესობები, რომლებიც გამოჩნდება სისტემის დანერგვის პროცესში, ასევე ჩემი მიზანია, ამერიკის შეერთებულ შტატებსა და გერმანიაში არსებული მედიაციის სისტემების შედარების მაგალითზე, ვისაუბრო ქართულ მედიაციის სისტემაზე და მისი განვითარების პერსპექტივებზე.

Comparative analysis of mediation systems between the USA and Europe, perspective of mediation development in Georgia

Abramishvili Anuki

In a modern world, it is more and more interesting and actual to find new alternative ways to settle disputes for foreseeing litigant's interests at most. Afterwards, different states familiarize with mediation systems and got information about how to evasion of court, economizing plural finances, saving time. That's why, their interests about this matter have doubled. Also, Georgia replies to challenge of modern world. With all ensuing, my research study is about Georgian mediation system, which is on the starting stage. Naturally, our state tries to inculcate improved and modern mediation system with using leader state's experiences and fits them exactly to Georgian realty. In this case, my research study foresees to work parallelly about this issue and

to express gaps and advantages, which will appear during the inculcating of mediation system. As well, my intent is to write about Georgian mediation system and its perspective of development with the leading example of comparative analysis to the USA and German mediation systems.

საკვანძო სიტყვები: მედიაცია, მედიაციის სისტემა, ამერიკული მედიაცია, გერმანული მედიაცია, ქართული მედიაცია, მედიატორი, კონფლიქტი, დავის გადაჭრა.

Key words: Mediation, mediation system, USA mediation, German Mediation, Georgian mediation, mediator, conflict, dispute resolution.

სარჩევი

შესავალი	6
თავი I	10
ევროპული მოდელი	10
1.1 გერმანული მოდელი	10
1.2 მედიაციის რეგულირების გერმანული მოდელი	11
1.3 ძირეული საკითხების რეგულირების ფორმა	12
1.4 სავალდებულო მედიაცია	14
1.5 მედიაციის ცნება	18
1.6 კონფიდენციალობის პრინციპი	19
1.7 სამედიაციო შეთანხმება	20
1.8 მედიატორთა პროფესიული სტანდარტი და აკრედიტაციის საკითხი	22
1.9 მედიატორის ვალდებულებები	24
1.10 მედიაციის პროცესუალური საკითხები, პროცესის ხარჯები და ვადები	25
1.11 მედიაციის შედეგად მიღწეული შეთანხმების ფორმა და მისი აღსრულება	28
1.12 მედიაციის განვითარების ტენდენციები გერმანიის ფედერაციაში	30
თავი II	33
ამერიკის შეერთებული შტატების მედიაციის მოდელი	33
2.1 მედიაციის გზით დავის გადაწყვეტის კულტურის ფორმირება და მისი მახასიათებლები	33
2.2 მედიაციის სამართლებრივი და ფედერალური რეგულირება	39
2.3 უნიფიცირებული აქტი	40
2.4 მედიაციის რეგულირება კალიფორნიის შტატებში	44
2.5 მედიაციის რეგულირება ფლორიდის შტატში	48
2.6 ძირეული საკითხების რეგულირების სპეციფიკა და მედიაციის ცნება	52
2.7 პროცესის კონფიდენციალურობა	53
2.8 მედიატორის პრივილეგია	55
2.9 მედიატორთა პროფესიული ვალდებულებები	57
2.10 პროცესუალური საკითხების რეგულირების სპეციფიკა და მედიაციის წამოწყება	58
2.11 სამედიაციო მომსახურების საფასური და ვადები	61
2.12 მედიაციის შედეგად მიღწეული შეთანხმების აღსრულება	63
2.13 მედიაციის განვითარების ტენდენციები აშშ-ში	64
თავი III	68

სასამართლო მედიაციის მოდელი საქართველოში	68
3.1 მორიგებით დავების გადაწყვეტის ისტორიული გამოცდილება ქართულ სამართალში და მორიგება ქართულ ჩვეულებით სამართალში.....	68
3.2 სასამართლო მედიაცია კანონმდებლობის მიღებიდან ოთხი წლის შემდეგ	70
3.3 სასამართლო მედიაციის მომწესრიგებელი კანონმდებლობის ანალიზი.....	71
3.4 კონფიდენციალობის დაცვის საკითხი.....	74
3.5 თბილისის საქალაქო სასამართლოს მედიაციის საპილოტე პროექტის პრაქტიკის ანალიზი	81
3.6 სასამართლო მედიაციის გამოწვევები საქართველოში.....	83
გერმანიის, ამერიკის შეერთებული შტატებისა და საქართველოს მედიაციის სისტემების ძირითადი კომპონენტების შედარება	86
დასკვნა	92
გამოყენებული ლიტერატურა.....	96

შესავალი

კონფლიქტი ადამიანთა ურთიერთობების თანმდევი მოვლენაა. ნებისმიერ საზოგადოებაში, როგორ გამართულადაც არ უნდა მუშაობდნენ სამართლებრივი ინსტიტუტები, სოციალურ კონფლიქტებს თავიდან ვერ ავიცილებთ (Buhring-uhle, Kirchhoff, Scherer, 2006) უნდა აღვნიშნოთ, რომ კონფლიქტს, როგორც დადებითი ისე უარყოფითი შედეგის მოტანა შეუძლია. (Moore, 2003) თუ რიგ შემთხვევებში კონფლიქტი დაპირისპირების, ძალადობისა და განადგურების საფუძველი ხდება, სხვა შემთხვევებში იგი ახალი იდეების, შესაძლებლობებისა და წინსვლის საწინდარი შეიძლება აღმოჩნდეს. შესაბამისად, კონფლიქტის შედეგად წარმოქმნილი ენერჯის პოზიტიურად გამოყენების შემთხვევაში იგი მშვიდობის, პროგრესისა და მრავალფეროვნების საფუძველი ხდება. საუკუნეებია, ცივილიზებულ საზოგადოებაში კონფლიქტის გადასაწყვეტად ადამიანები მიმართავენ სასამართლოს. შეგვიძლია, ვივარაუდოთ, რომ ამდენივე ხანია არ წყდება ფიქრი დავის გადაწყვეტის ახალი, კიდევ უფრო ეფექტიანი და ყაირათიანი მეთოდების მოსაძიებლად. (Goldsmith, Ingen-housz, Pointon, 2011) თუმცა ვინაიდან სასამართლო საქმის სამართლიანად გადაწყვეტის მიზნით დავას განიხილავს კანონის ნორმათა და ინდივიდთა უფლებებზე დაყრდნობით, მხარეთა რეალური ინტერესები, საჭიროებები და ემოციები რიგ შემთხვევებში უგულვებელყოფილი რჩება, რაც ხშირად იწვევს პროცესით ორივე მხარის უკმაყოფილებას. მიუხედავად იმისა, რომ შეჯიბრებითობის პრინციპზე დაფუძნებულ სასამართლო პროცესის შემდეგ, როგორც წესი, ერთ-ერთი მოდავე მხარე გამარჯვებული, ხშირად სასამართლო პროცესის ხანგრძლივობის, სიძვირისა და მხარეთა მიერ ურთიერთდაპირისპირებაზე დახარჯული ადამიანური რესურსის გამო პროცესით ორივე მხარე დაზარალებულია, ხოლო გამარჯვება _ მოჩვენებითი. (Bevan, 1992) მართლმსაჯულების აღნიშნული ნაკლოვანებების აღმოსაფხვრელად გასული საუკუნის 70-იან წლებში აშშ-ის სასამართლო სისტემის წინაშე დაისვა საკითხი დავის გადაწყვეტის ისეთი ალტერნატიული საშუალებების შექმნის შესახებ, რომლებიც

მოდვე მხარეებს მისცემდა ოპტიმალური გამოსავლის მოძიების, მხარეებს შორის ურთიერთობის შენარჩუნებისა და ორივე მხარისათვის მისაღები მორიგებით დავის დასრულების შესაძლებლობას. მე-20 საუკუნის მეორე ნახევარში აშშ-ის მართლმსაჯულების წინაშე წარმოშობილ გამოწვევასთან გამკლავების ერთ-ერთი საშუალება ჯერ კიდევ ძველ საბერძნეთში გავრცელებული დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული მეთოდი – მედიაცია აღმოჩნდა. მედიაცია მოდავე მხარეებს შორის სწორი კომუნიკაციისა და თანამშრომლობითი დამოკიდებულების ჩამოყალიბებით კონფლიქტის მშვიდობიან ტრანსფორმირებას ახდენს. სწორედ ამიტომ მისი დახმარებით დავის რეგულირება პროცესში მონაწილე ყველა მხარისათვის მომგებიანია. ბოლო წლებში განსაკუთრებით გაიზარდა მედიაციის როლი და მნიშვნელობა (Hopt, Steffek, 2013) მთელი მსოფლიოს მასშტაბით, მათ შორის, სულ უფრო და უფრო მატულობს მედიაციის მიმართ ინტერესი ევროკავშირის ქვეყნებში. მზარდია ტენდენცია მედიაციის საშუალებით სხვადასხვა კატეგორიების დავათა გადაწყვეტის მიმართულებითაც. აღნიშნულს ადასტურებს 2008 (ცერცვაძე, 2010) და 2013 (ცერცვაძე, 2010) წლების ევროკავშირის დირექტივები, რომელთა მიღებას მოჰყვა მედიაციის, როგორც პრაქტიკული ღირებულების, აღიარება; ასევე იმატა მის მიმართ ინტერესმა ქართულ სამეცნიერო წრეებშიც. (ცერცვაძე, 2010) კერძოდ, თუ საწყის ეტაპზე მედიაცია ძირითადად კერძო სამართლის დავებზე გამოიყენებოდა, დღეისათვის აღარავის უკვირს მისი საჯარო სამართლის დავებზეც გამოყენება. უფრო მეტიც, დასავლური ცივილიზაციის ქვეყნებში დღეისათვის მედიაცია, როგორც დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული საშუალება, კონფლიქტის გადაწყვეტის იმდენად პოპულარული მეთოდია, რომ მას აკადემიურ წრეებში ხშირად ალტერნატიულის ნაცვლად ადეკვატურ საშუალებასაც კი უწოდებენ. (Rozdeiczer, 2006)

საქართველოში, მედიაცია როგორც დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული საშუალება, მხოლოდ და მხოლოდ საწყის ეტაპზეა. 2011 წლის 20 დეკემბერს საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსში შევიდა ცვლილება, რომელიც პირველად შეეხო სასამართლო მედიაციას. (matsne.gov.ge, 2015) აღნიშნული ცვლილება მედიაციის თანამედროვე მოდელის დანერგვის მიზნით გადადგმული პირველი ნაბიჯი იყო. საკანონმდებლო ცვლილების შემდეგ ქართულ სამართლებრივ სივრცეში ინტერესი

მედიაციის მიმართ მნიშვნელოვნად გაიზარდა, რაზეც 2012 წლიდან მოყოლებული თბილისის საქალაქო სასამართლოში მედიაციის პილოტური პროექტის დაწყება, მედიაციის თემატიკაზე ჩატარებული სხვადასხვა სამეცნიერო ღონისძიებები, გამოქვეყნებული სამეცნიერო სტატიები და მედიატორთა ასოციაციების დაარსებაც მეტყველებს. (ცერცვაძე, 2010) ახალი სამართლებრივი ინსტიტუტის დანერგვა გამოწვევაა, რომელზეც წარმატებით თავის გართმევისათვის მხოლოდ უცხო ქვეყნის ან საერთაშორისო ორგანიზაციის მიერ მომზადებული მოდელური კანონის, სტრატეგიის ან განხორციელების სამოქმედო გეგმის საქართველოში `გადმოტანა` არ არის საკმარისი, მით უფრო, როცა არც რაიმე უნივერსალური ფორმულა არსებობს მედიაციის ინსტიტუტის წარმატებით დანერგვისათვის. ნებისმიერი უცხოური სამართლებრივი ინსტიტუტის ქართული სამართლებრივ სივრცეში დანერგვა საჭიროებს მეცნიერულ დამუშავებას, რაც ხელს შეუწყობს ახალი სამართლებრივი ინსტიტუტის ქართულ სამართლებრივ სივრცეში ორგანულ შერწყმას.

საქართველოში სასამართლო მედიაციის ინსტიტუტის დამკვიდრებისა და განვითარების პროცესის სწორად წარმართვისათვის, ჩემი ნაშრომი მიზნად ისახავს ქართული ისტორიული გამოცდილების, გერმანიასა და ამერიკის შეერთებულ შტატებში განვითარებული თანამედროვე სასამართლო მედიაციის მოდელების განმსაზღვრელი კომპონენტებისა და მარეგულირებელი ნორმების ილუსტრირებისა და შედარებითი ანალიზის შედეგად. შესაბამისად, ნაშრომის მოკრძალებული ამოცანაა, საქართველოში სასამართლო მედიაციის ინსტიტუტის ეფექტური დანერგვისათვის დაადგინოს, როგორი მოდელის დახმარებით მოხერხდება საქართველოში მედიაციის ინსტიტუტის პოტენციალის მაქსიმალური რეალიზება და ოპტიმალური გამოყენება. ამასთან ერთად, ნაშრომის მიზანია, მედიაციის განვითარების კულტურული და ისტორიული საკითხების გაანალიზება, რაც ამ ინსტიტუტს დაეხმარება ქართულ სამართლებრივ სივრცეში ორგანულ შერწყმაში. ნაშრომში შედარებითი ანალიზის მეთოდის გამოყენებით განხილულია ანგლოამერიკული და გერმანიის სასამართლო მედიაციის ინსტიტუტის მარეგულირებელი ნორმები. კერძოდ, ნაშრომში დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული საშუალების – მედიაციის განსხვავებული მოდელების შედარებითი ანალიზი სამ სიბრტყეში ვითარდება. პირველია მედიაციის მოდელის

განმსაზღვრელი ფაქტორების ზოგადი მიმოხილვა გერმანიის მაგალითზე, მისი განვითარება და ფუნქციონირება; მეორე, მედიაციის მოდელის განმსაზღვრელი ფაქტორების ზოგადი მიმოხილვა ამერიკის შეერთებული შტატების მაგალითზე, მისი განვითარება და ფუნქციონირება; და ბოლოს, საქართველოში ისტორიულად დაგროვილი გამოცდილებისა და თანამედროვე მედიაციის ინსტიტუტების აღწერა და საერთაშორისო გამოცდილებასთან შეპირისპირება. შედარებითი სამართლებრივი კვლევისათვის არჩეულ იქნა ის ქვეყნები, სადაც თანამედროვე მედიაციის ინსტიტუტი, კულტურული და სამართლებრივი მიზეზების გამო, უფრო ადრე განვითარდა, ვიდრე საქართველოში. ამ საკითხის კვლევა უაღრესად ფასეული უნდა იყოს ქართული სამართლებრივი საზოგადოებისათვის, გამომდინარე იქიდან, რომ ყველა ქვემოთ განხილული სახელმწიფოს წინაშე მდგარი გამოწვევები მედიაციის ინსტიტუტის იმპლემენტირებისას საკმაოდ მსგავსია იმ გამოწვევებისა, რომლებიც დღეს ქართული მართლმსაჯულების წინაშე დგას. ამასთან, ნაშრომის მეთოდოლოგიურ საფუძვლად გამოყენებულია, ასევე, ისტორიული კვლევის მეთოდიც. ისტორიული მეთოდის დახმარებით ახსნილ იქნა შესასწავლი სამართლებრივი საკითხების წარმოშობისა და განვითარების განმაპირობებელი ისტორიული ფაქტები. ნაშრომის მეცნიერულ სიახლეს თავისთავად განაპირობებს ის ფაქტი, რომ ნაშრომი სასამართლო მედიაციის ინსტიტუტის განსხვავებული მოდელებისა და მარეგულირებელი ნორმების ახალი სამეცნიერო კვლევაა. ქართულ სამართლებრივ სივრცეში, რომელიც თანამედროვე ქართული სასამართლო მედიაციის მოდელის საყრდენ პრინციპებს ქართულ ისტორიულ და თანამედროვე დასავლური მედიაციის მოდელების შედარებით სამართლებრივი კვლევის მეთოდზე დაყრდნობით აყალიბებს. ნაშრომი მოიცავს სამ ძირითად თავს და ქვეთავებს: პირველ თავში მოცემულია მედიაციის გერმანული მოდელის ზოგადი დახასიათება, მეორე თავში აღწერილია ამერიკის შეერთებულ შტატებში არსებული მედიაციის მოდელი, მესამე თავში კი აღწერილია მედიაციის ქართული მოდელის განვითარების ისტორია.

თავი I

ევროპული მოდელი

1.1 გერმანული მოდელი

ევროპაში პირველი სამართლებრივი დოკუმენტი, რომელშიც მედიატორის დახმარებით (მედიატორ პაცის) მიღებულ კონფლიქტის მშვიდობიან გადაწყვეტაზეა საუბარი, თარიღდება 1648 წლის 24 ოქტომბრით. აღნიშნული მორიგების აქტი ვენეციელი დიპლომატების ხელშეწყობით დაიდო, (ცერცვაძე, 2010) რომლითაც დასრულდა 30-წლიანი ომი ესპანეთსა და გაერთიანებული ნიდერლანდებს რესპუბლიკას შორის. ამის შემდეგ ოფიციალურ ხელმისაწვდომ წყაროებში მედიაციის ტექნიკის გამოყენებით კონფლიქტის რეგულირების შესახებ ინფორმაცია ნაკლებად მოიპოვება. შესაბამისად, შეგვიძლია ვივარაუდოთ, რომ მე-20 საუკუნემდე მედიაციის საშუალებით არც თუ ხშირად გვარდებოდა სადავო საკითხები. მიუხედავად იმისა, რომ მე-20 საუკუნის ბოლომდე მედიაცია სამართლებრივ სივრცეში მივიწყებული იყო, თანამედროვე ევროპელებს არცთუ ისე დიდი დრო დასჭირდათ იმისათვის, რომ ხელახლა მიემართათ მედიაციის ინსტიტუტისათვის და გაეგოთ, რა უპირატესობების მატარებელია იგი. ამას, რასაკვირველია, ხელი შეუწყო 2002 წელს ევროპარლამენტის მიერ მიღებულმა `მწვანე ფურცელმა` (ცერცვაძე, 2010) დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული საშუალებების შესახებ, რომელსაც 2003 წელს მოჰყვა `მედიატორთა ნებაყოფლობითი ქცევის კოდექსის` გამოქვეყნება. `მწვანე ფურცლის` შემუშავებისას ევროკომისიის მიზანი მედიაციის ინსტიტუტსა და სასამართლოს შორის ურთიერთკავშირის მარეგულირებელი ნორმების ისეთი მოწესრიგება იყო, რომ დელიკატურ საკითხებთან მიმართებით ბალანსი არ დარღვეულიყო. კერძოდ, სახელმწიფოებს უნდა ჰქონოდათ საკუთარი მოქალაქეებისათვის მოქნილი (მხარეთა ინტერესებზე მორგებული) და ამავდროულად ხარისხიანი მართლმსაჯულების როგორც შეთავაზების, ისე უზრუნველყოფის შესაძლებლობა. (Filler, 2011) `ქცევის

კოდექსის შემუშავების დღიდან ერთი წლის თავზე, 2004 წელს, ევროპულმა კანონმდებლებმა შეიმუშავეს მედიაციის ევროპული დირექტივის პირველადი ვარიანტი, (Brown, Marriot, 2011) რომელიც 2008 წელს გამოიცა როგორც 'სამოქალაქო და კომერციულ საქმეებზე მედიაციის გარკვეული ასპექტების შესახებ' ევროპული დირექტივა. (ცერცვაძე, 2010)

1.2 მედიაციის რეგულირების გერმანული მოდელი

გერმანიის ფედერაციულ რესპუბლიკაში მედიაციის თანამედროვე მოდელი გასული საუკუნის ბოლოდან იღებს სათავეს. კერძოდ, სასამართლო მედიაცია გერმანიის ფედერალურ რესპუბლიკაში ევროპული დირექტივის და გერმანიის მედიაციის აქტის მიღებამდეც არსებობდა. (ცერცვაძე, 2010) სასამართლო მედიაცია და სასამართლოს გარეთ მოქმედი (შემდგომში: დამოუკიდებელი) მედიაციის ინსტიტუტები გერმანიის ფედერაციაში ერთმანეთისგან გამიჯნულია. მედიაციის აქტი სწორედ დამოუკიდებელად მოქმედ მედიაციის ინსტიტუტების საქმიანობას აწესრიგებს, რომელიც, რა თქმა უნდა, მედიაციის შესახებ 2008 წელს მიღებულ # 52/Eჩ ევროპულ რეგულაციასთან შესაბამისობაშია მოყვანილი. (ცერცვაძე, 2010) მიუხედავად იმისა, რომ შეზღუდულ საკითხთა წრის მიმართ სასამართლო მედიაცია მანამდეც ვრცელდებოდა გერმანიის ფედერაციულ რესპუბლიკაში, 2008 წლის ევროპულმა დირექტივამ მედიაციის განვითარებას მნიშვნელოვანი ბიძგი მისცა, მათ შორის, სასამართლო სისტემაში. კერძოდ, გერმანელმა კანონმდებელმა სასამართლოს განტვირთვისა და ხარჯების შემცირების თვალსაზრისით სასამართლოსგან დამოუკიდებელად მოქმედი სამედიაციო ინსტიტუტები სცნო დავის გადაწყვეტის ეფექტიან საშუალებად. ამასთან, მომრიგებელი მოსამართლის ფუნქციების გაზრდის, დახვეწისა და მოდერნიზებით შეინარჩუნა მომრიგებელი მოსამართლის ინსტიტუტი. (Iglesias, Palao, 2013) მეტიც, გაიზარდა ამ ინსტიტუტის მნიშვნელობა საქმეთა მორიგებით წარმატებით დამთავრებისა და მართლმსაჯულების ხარჯების დაზოგვის კუთხით. იქიდან

გამომდინარე, რომ გერმანიაში მედიაციის გავრცელების მთავარი მოტივატორი სასამართლო ხარჯების შემცირება იყო, ლოგიკურია, რომ გერმანიაში მედიაციის ინსტიტუტის დანერგვა მართლმსაჯულების სფეროში გატარებულ სხვა ეკონომიკურ რეფორმებთან ერთად განხორციელდა. რის გამოც, მოსაზრებაც კი გამოითქვა, რომ რაც უფრო დიდი იქნებოდა ბიუჯეტის დეფიციტი, გერმანიის ხელისუფლება მით უფრო აქტიურად შეუწყობდა ხელს მედიაციის ინსტიტუტის განვითარებას. (ცერცვაძე, 2010) აღსანიშნავია, რომ ევროპულ სახელმწიფოებს შორის გერმანიის ფედერაციულმა რესპუბლიკამ მედიაციის ევროპული დირექტივა ერთ-ერთმა ყველაზე ბოლომ მიიღო, რის გამომწვევ მიზეზად გერმანელი იურისტების საკითხისადმი სერიოზულ და დინჯ მიგოდმას ასახელებენ. (Hopt,Steffek, 2013) მედიაციის აქტის გარდა, სასამართლო მედიაციასთან დაკავშირებული საკითხები გერმანიის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსითაც არის რეგულირებული. (ცერცვაძე, 2010)

1.3 ძირეული საკითხების რეგულირების ფორმა

2002 წელს გერმანიის სამოქალაქო საპროცესო პირველ ნაწილში განხორციელებულდა ცვლილებები შემდეგნაირად ჩამოყალიბდა: 278-ე მუხლი: დავის მეგობრული გადაწყვეტა _ კონსილიაცია: სასამართლოს შეუძლია მოდავე მხარეთა გადამისამართება იმ მოსამართლესთან, რომელსაც დელეგირებული აქვს ან სასამართლოს მოთხოვნით აწარმოებს მედიაციის სხდომებს. სასამართლოში შესაძლოა მორიგების აქტის გაფორმება, თუ მოდავე მხარეები წერილობით თანხმობას გამოხატავენ მომრიგებელი მოსამართლის (მედიატორის) ან ერთ-ერთი მხარის მიერ შეთავაზებული მორიგების აქტის პროექტზე. 279-ე მუხლი: სასამართლო (ზეპირი) სხდომა: მედიაციის პროცესზე მხარის გამოუცხადებლობის ან მისი წარუმატებლად დამთავრების შემთხვევაში სასამართლო სხდომა ინიშნება დაუყოვნებლივ. (ცერცვაძე, 2010) გერმანიის სამოქალაქო კოდექსი მოსამართლეებს აძლევს საშუალებას მხარეთა ნების მიუხედავად გადაემისამართებინათ საქმე მომრიგებელი მოსამართლისათვის, რომელიც აღჭურვილია მედიატორის უნარებით. ამასთან, დამოუკიდებელი მედიაციისაგან განსხვავებით, მოსამართლე მედიატორებს გააჩნიათ მხარეებსათვის მორიგების

პირობის შეთავაზების უფლებაც. ვინაიდან გერმანიის სასამართლო პრაქტიკისათვის სასამართლო მორიგება წლების მანძილზე გამოცდილი და ქმედითი ინსტიტუტი იყო, სასამართლოს გარეთ მოქმედი დამოუკიდებელი მედიაციის ინსტიტუტების გარდა, გერმანელმა კანონმდებელმა კვლავ ძალაში დატოვა და განავითარა მომრიგებელი მოსამართლის ინსტიტუტი, რომელსაც სასამართლოში საქმის მსვლელობის მთელ პერიოდში შეუძლია მიმართონ მხარეებმა. პრაქტიკაში აღნიშნული ინსტიტუტის ეფექტიანობა არამხოლოდ პირველი ინსტანციის სასამართლოებში, არამედ, ასევე, სააპელაციო ინსტანციებშიც გამოვლინდა. რისი მიზეზიც პირველ ინსტანციაში საქმის დასრულებამდე საკუთარი პოზიციების მიმართ მხარეთა არარიალისტური დამოკიდებულებაა. მედიაციის პროცესის დადებითი მხარეების წარმოჩენის მიზნით, გერმანიის სასამართლოებში ჩამოყალიბდა ტრადიცია (საგულისხმოა, რომ წინასწარ არ იყო კანონმდებლობით გათვალისწინებული), რომლითაც გამართულ სასამართლო მედიაციის პროცესებს უძღვება ის მოსამართლე, რომელიც საქმეზე საბოლოო გადაწყვეტილების მიმღები არ არის. აღნიშნულ ინსტიტუტს, კერძოდ, მოსამართლე მედიატორებს კრიტიკოსებიც ბევრი ჰყავს, მედიატორისა და მოსამართლის პროფესიული როლების შეუთავსებლობის გამო. (Espilugus, Iglesias, Palao, 2013) დამოუკიდებელი (კერძო) მედიაციისიგან განსხვავებით მომრიგებელი მოსამართლის ინსტიტუტი გერმანული სასამართლო სისტემის წარმატებულ პროექტად ითვლება, (De palo, 2012) რომელიც სათავეს 1990-იანი წლებიდან იღებს. დღეისათვის თექვსმეტივე ფედერალური მხარე სთავაზობს მომხმარებელს მომრიგებელი მოსამართლის სერვისს არა მარტო სამოქალაქო არამედ ადმინისტრაციულ დავებზეც. მედიაციის გერმანული მოდელის თავისებურებად სწორედ სასამართლოში მოსამართლეების მიერ გამართული მედიაციის პროცესები ითვლება, რის გამოც მომრიგებელი მოსამართლეების ინსტიტუტს სწორედ `გერმანულ მოდელს` უწოდებენ. მას შემდეგ, რაც მედიაციის აქტიური დანერგვა დაიწყო გერმანულ სასამართლო სისტემაში, ბოლო ათწლეულის მანძილზე ასობით მოსამართლემ გაირა მედიაციის ტრენინგი. (ცერცვაძე 2010) აღნიშნული პროცესიდან გარკვეული დროის გასვლის შემდეგ მომრიგებელ-მოსამართლეებმა მედიაციის პროცესი თანდათანობით `შეფასებითი` სტილის გახადეს. კერძოდ, წინასწარ ეცნობოდნენ საქმის მასალებს და მორიგების პროცესში ისინი უფრო

და უფრო ემსგავსებოდნენ მოსამართლეებს, ვიდრე მედიატორებს. აღნიშნულის გამო არაერთხელ იქნენ ისინი გაკრიტიკებული კერძო მედიატორების მიერ. საბოლოო ჯამში, მომრიგებელი მოსამართლეების პრაქტიკა პოზიტიურად ფასდება. რაც შეეხება დამოუკიდებელ კერძო სამედიაციო ცენტრებს, მათ მიმართ გერმანიის ფედერალურ რესპუბლიკაში ინტერესმა იკლო, რისი გამომწვევი მიზეზიც ნეიტრალური პირის დახმარებით კონფლიქტების მართვის სხვადასხვა გვარი მოდელის ერთდროული დამკვიდრება და არათანმიმდევრული პოლიტიკა იყო. აღსანიშნავია, რომ 2008 წელს გერმანიის იურისტთა ასოციაციის გამართულ წლიურ შეხვედრაზე ადვოკატებმა დიდი უმრავლესობის მხარდაჭერით, თხოვნით მიმართეს ფედერალურ ხელისუფლებას, (Hopt, Steffek, 2013) მიეღო ერთიანი ფედერალური რეგულაცია მედიაციის კანონმდებლობის და არ ყოფილიყო ის ფედერალური მხარის ინდივიდუალური გადაწყვეტილების საგანი. (ცერცვაძე, 2010) აღნიშნული თხოვნისათვის ყურადღება არ მიუქცევია ფედერალურ ხელისუფლებას, რის გამოც გერმანიის ფედერალური რესპუბლიკაში მედიაციის ინსტიტუტის მხარდამჭერები თვლიდნენ, რომ 2008 წლის ევროპული დირექტივა უნიკალური შანსი იყო, რომლის გამოყენებაც ხელიდან არ უნდა გაეშვათ. შესაბამისად, ეცადნენ, ახალი კანონით არა მხოლოდ საკითხთა ის წრე დაერეგულებიათ, რასაც ევრორეგულაცია მოითხოვდა, არამედ გასცდნოდნენ მის ფარგლებს და დაემკვიდრებინა ისეთი წესები რომლებიც წახალისებდა გერმანიაში მედიაციის განვითარებას. აღნიშნული პოლიტიკის შედეგად 2012 წელს მიიღეს ახალი კანონი, რომელსაც დიდი იმედით უყურებს მედიაციის ინსტიტუტის ბედით დაინტერესებული გერმანული საზოგადოება. (ცერცვაძე, 2010)

1.4 სავალდებულო მედიაცია

გერმანიის ფედერაციულ რესპუბლიკაში მედიაციის მარეგულირებელი კანონმდებლობა გაყოფილია ფედერალურ და ადგილობრივ დონეებად. 1999 წელს მიღებულ `სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის შესავლის` მე-15 მუხლის განმარტებით

ბარათში, რომელიც მედიაციის რეგულირებას ეხებოდა, აღინიშნა, რომ ფედერალური ხელისუფლების ნებაა, მხარის ადგილობრივ ორგანოებს მედიაციის ინსტიტუტის გაცნობის შემდეგ თავად მიეღოს გადაწყვეტილება, ყოფილიყო თუ არა სავალდებულო მედიაცია მათ ტერიტორიაზე. (Hopt, Steffek, 2013) აღნიშნულმა გადაწყვეტილებამ, ერთი მხრივ, განსხვავებული პრაქტიკის განვითარება გამოიწვია სხვადასხვა ფედერალურ მხარეში, ხოლო, მეორე მხრივ, გერმანია იმ რამდენიმე ქვეყანას მიაკუთვნა, რომლებიც ითვალისწინებდნენ სასამართლო პროცესამდე სავალდებულო მედიაციის ინსტიტუტის გავლით კონფლიქტის რეგულირების მცდელობას. კერძოდ, მუხლი 15(ა) მოსამართლეებს დავის სავალდებულო მედიაციაზე გადამისამართების უფლებას აძლევდა, თუმცა, ამის გაკეთებას ყველა შემთხვევაში არ ავალდებულებდა. (Espilugus, Iglesias, Palao, 2013) ვინაიდან კანონმდებელმა ფედერალური მხარის წარმომადგენლობითი ორგანოების უფლებამოსილებად დატოვა სავალდებულო მედიაციის თავიანთ ტერიტორიაზე შემოღების საკითხი, ამიტომ 2012 წლის იანვრის მდგომარებით 16-დან 11-მა ფედერალურ მხარემ, მიიღო სავალდებულო მედიაცია საკუთარ ტერიტორიაზე. სავალდებულო (არანებაყოფლობითი) მედიაციის საკითხი იწვევდა აზრთა სხვადასხვაობას გერმანელ იურისტებს შორის. 2007 წელს საკითხი გერმანიის საკონსტიტუციო სასამართლომდეც მივიდა, რომელმაც ჩათვალა, რომ მე-15 მუხლის (ა) ქვეპუნქტი კონსტიტუციურია. (ცერცვაძე, 2010) კერძოდ, მან არ გაიზიარა მოსაზრება იმის თაობაზე, რომ სავალდებულო მედიაციის ინსტიტუტი არღვევდა სამართლიანი სასამართლოსა და სწრაფი მართლმსაჯულების უფლებას. პირიქით, საკონსტიტუციო სასამართლოს მოსაზრებით, მართლმსაჯულება არ არის შეზღუდული მხოლოდ მხარეთა შეჯიბრებითობის პრინციპით წარმართულ მოდელზე აგებული დავის გადაწყვეტის საშუალებების შეთავაზებით. მეტიც, მას შეუძლია წამახალისებელი მექანიზმების შემუშავებაშიც მიიღოს მონაწილეობა, რათა დავა მეგობრული მორიგებით, სწრაფად და იაფად დამთავრდეს, მით უფრო, თუ ეს ქმედებები, ასევე, სასამართლოს განტვირთვის საშუალებადაც გამოდგება. (ცერცვაძე, 2010)

ამასთან, გერმანიის ფედერაციის საკონსტიტუციო სასამართლოს მოსაზრებით, მთავარია, რომ მორიგებით დავის დამთავრება არ იქცეს დავის გადაწყვეტის

ერთადერთ საშუალებად. (ცერცვაძე, 2010) შესაბამისად, თუ მხარეები მედიაციის დახმარებით ვერ მორიგდებიან, მათ უნდა ჰქონდეთ სასამართლოსადმი მიმართვის ყველა საშუალება. ვინაიდან აღნიშნული სტანდარტი დაცული იყო, საკონსტიტუციო სასამართლომ უცვლელი დატოვა, 2012 წლამდე, საოჯახო და მშრომითი დავების გარდა, გერმანიის ფედერალური რესპუბლიკის კანონმდებლობა იძლეოდა სავალდებულო მედიაციის პროცესის დანიშვნის შესაძლებლობას სამოქალაქო სამართლის ყველა კატეგორიის დავების მიმართ. სავალდებულო მედიაციისათვის საქმის მიმართვა არ ხდებოდა მხოლოდ შემდეგ შემთხვევებში: შეგებებული სარჩელის შეტანისას; დავის განახლების შემთხვევაში; გამარტივებული სამართალწარმოებით განხილვად საქმეებზე; გადაწყვეტილების აღსრულებასთან დაკავშირებით შეტანილ სარჩელებზე (განცხადებებზე). (Espilugus, Iglesias, Palao, 2013) 2012 წელს, მედიაციის ახალი აქტის შემუშავებისას, სავალდებულო მედიაციის საკითხმა დიდი დებატები გამოიწვია გერმანულ იურიდიულ საზოგადოებაში. იდეის მოწინააღმდეგეთა სიმრავლის გამო, საბოლოოდ კანონმდებელმა უარი თქვა მასზე და ნებაყოფლობითი მედიაციის მოდელი აირჩია. დღეისათვის გერმანული კანონმდებლობა აღარ იცნობს სავალდებულო მედიაციის ცნებას, (Hopt, Steffek, 2013) გარდა მომრიგებელი მოსამართლის) ინსტიტუტისა, რომელიც, მართალია, იყენებს მედიაციის ტექნიკას, მაგრამ, ვინაიდან მისი პროცესი ხასითდება მტკიცებულებების შეფასებით, იმართება ჩვეულებრივ სასამართლო დარბაზში და მოსამართლე არის წამყვანი პირი, ითვლება რომ იგი სასამართლოს შემადგენელი ნაწილია, განსხვავებით სამედიაციო ცენტრებისა. კერძოდ, საქმის განმხილველ მოსამართლე მედიატორს მოდავე მხარეთა თანხმობის გარეშე გერმანიის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 278-ე მუხლით, შეუძლია დანიშნოს მომრიგებელ მოსამართლესთან შეხვედრა, ხოლო მომრიგებელ მოსამართლეს, თავის მხრივ, შეუძლია საქმის მასალების სამართლებრივი ასპექტების შეფასება; მოსთხოვოს მოდავე მხარეებს მედიაციის პროცესზე პირადად გამოცხადება და თუ მხარე არ შეასრულებს მომრიგებელი მოსამართლის მოთხოვნებს, მას შეუძლია დააჯარიმოს კიდევ იგი. (ცერცვაძე, 2010) დღეის მდგომარეობით გერმანიაში მოდავე მხარეები აღარ არიან ვალდებული, მიმართონ მედიაციის ინსტიტუტს სარჩელს სასამართლოში შეტანამდე, თუმცა მედიაციის ახალი აქტით სასარჩელო განცხადებაში უნდა იყოს

განმარტებული, ჰქონდათ თუ არა მხარეებს მედიაციის მცდელობა და თუ არა, რატომ, არ მიმართეს მხარეებმა ან რა უშლით ხელს მათ ამაში. (Hopt,Steffek, 2013) ამასთან, კანონმდებელმა გერმანიის ადვოკატთა პროფესიულ რეგულაციებში ცვლილებების შეტანით ადვოკატებს დააკისრა ვალდებულება, გაუწიონ საკუთარ კლიენტს კონსულტაცია მედიაციის ინსტიტუტის გამოყენების თაობაზე. კერძოდ, ადვოკატი ვალდებულია, საკუთარ კლიენტს აუხსნას მედიაციის უპირატესობები და განიხილოს მისი გამოყენების შემთხვევაში მოსალოდნელი შედეგები. (ცერცვაძე, 2010) დღეისათვის გერმანიის არც ერთი ფედერალური მხარე აღარ იცნობს სავალდებულო მედიაციას ყველა კატეგორიის სამოქალაქო სამართლის საქმეზე, თუმცა არის რამდენიმე საკითხი, რომელთა განხილვა მნიშვნელოვანია. კერძოდ, სპეციალიზირებულ შრომითი დავების გამხილველ სასამართლოებს შეუძლიათ საქმის სავალდებულო მედიაციის პროცესზე გადამისამართება, რომლის ჩატარების უფლება აქვთ კერძო სამედიაციო ცენტრებს. ასევე, 'საოჯახო საქმეთა პროცედურების კოდექსის' 135-ე მუხლით, განქორწინების საქმეზე მოსამართლეს შეუძლია მოდავე მხარეებს დაავალოს მედიაციის საკონსულტაციო შეხვედრაზე მონაწილეობის მიღება. მხარეებისათვის აღნიშნული კონსულტაციის პროცესი (მედიაცია) არის უფასო, მისი დასრულების შემდეგ კი მონაწილე პირებს გადაეცემათ ცნობა, რომელიც აუცილებელია მხარეებმა წარადგინონ სასამართლოში. სასამართლოში საქმის განხილვის დაწყებამდე მედიაციით საქმის მორიგების მცდელობა, ასევე, სავალდებულოა 750 ევროზე ნაკლები ღირებულების მქონდე დავებზე, სამეზობლო, ცილის წამებისა და ღირსების შელახვის გამო წარმოშობილ დავებზე. (Hopt, Steffek, 2013) ზემოაღნიშნულ სავალდებულო მედიაციის მარეგულირებელ ნორმებში არსებულ თანხობრივ შეზღუდვებთან დაკავშირებით გარკვეული უკმაყოფილებებიც გამოითქვა იმ თვალსაზრისით, რომ პრაქტიკაში დავის საგნის ოდენობაზე არ იყო დამოკიდებული მედიაციის მორიგებით დამთავრების სტატისტიკა. აქედან გამომდინარე, ფართოდ მხარდაჭერილი იყო თანხობრივი შეზღუდვის გაუქმება. მედიაციის აქტის მიღებამდე საოჯახო დავებზე მოსამართლეებს შეეძლოთ დამოუკიდებელი და არასავალდებულო მედიაციის ინსტიტუტების საინფორმაციო შეხვედრებზე მხარეთა დასწრების დავალება. ახალი ცვლილებებიც იმავე სულისკვეთებით მხარს უჭერს მოსამართლეების მიერ მოდავე მხარეებისათვის

მედიაციის შეთავაზებას, მაგრამ აღარ ითვალისწინებს მისი დავალების შესაძლებლობას. შესაბამისად, გერმანიის ფედერალურ რესპუბლიკაში საოჯახო დავებზე გამართული მედიაციის პროცესი უნდა ემყარებოდეს მხოლოდ მხარეთა ნებას, მათ შორის, საინფორმაციო შეხვედრაში მონაწილეობაც. ამასთან, მასში მონაწილეობის შემთხვევაშიც მხარეს უფლება აქვს, ნებისმიერ დროს თქვას უარი და საქმე დაუბრუნოს სასამართლოს განსახილველად. (ცერცვაძე, 2010)

1.5 მედიაციის ცნება

ტერმინ `მედიაციას` ახლად ამოქმედებულ მედიაციის კანონი განმარტავს როგორც `კონფიდენციალურ და სტრუქტურირებულ პროცესს, რომელშიც მხარები ნებაყოფლობით და საკუთარი პასუხისმგებლობით ცდილობენ მიაღწიონ დავის მეგობრულ გადაწყვეტას, ერთი ან რამდენიმე მედიატორის დახმარებით`. (ცერცვაძე, 2010) მართალია, მედიაციის აქტი მედიაციის პროცესს განმარტავს როგორც კონფიდენციალურ და სტრუქტურირებულ პროცესს, თუმცა კონფიდენციალობის საკითხისაგან განსხვავებით არ აწესებს სტრუქტურის შესახებ დამატებით მოთხოვნებს. შესაბამისად, მედიატორებს საკუთარი შეხედულებისამებრ შეუძლიათ პროცესის სტრუქტურირება, რაც, როგორც წესი, მხარეთა საჭიროების გათვალისწინებით ხდება. კერძოდ, დანერგილი პრაქტიკის მიხედვით, მედიატორები გახსნილი სიტყვის დროს მხარეებს განუმარტავენ პროცესში მედიატორის როლსა და პროცესის წესებს, აკეთებენ საკუთარი გამოცდილებისა და პროფესიონალიზმის შესახებ პრეზენტაციას, აცხადებენ ყველა საფუძველს, რაც შეიძლება გახდეს პირადად მისი აცილების საგანი და ბოლოს, სთავაზობენ მხარეებს კონფიდენციალობის შესახებ შეთანხმებაზე ხელმოწერას (იმ შემთხვევაში, თუ უკვე არ აქვთ მსგავს ხელშეკრულებაზე ხელი მოწერილი). ასევე, პროცესის დასაწყისშივე მედიატორი კითხულობს, არიან თუ არა მხარეები ინდივიდუალური შეხვედების ჩატარების მომხრეები და შესაბამისად, გეგმავს მედიატორი პროცესის მსვლელობას. მიუხედავად უნსიტრალის მცდელობისა, ევროპულ პრაქტიკაში დაემკვიდრებინა ტერმინი `კონსილიაცია`, გერმანულმა კანონმდებელმა მაინც ამერიკულ ტერმინს – `მედიაციას` მიანიჭა უპირატესობა.

(ცერცვაძე, 2010) აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ `კონსილიაციას` გერმანიაში იშვიათად იყენებენ და როცა იყენებენ, იგი იმავე შინაარსის მატარებელია, რისიც – `მედიაცია`. გარდა ერთი გამონაკლისისა – გერმანიის სამომხმარებლო სამართალში ტერმინი `კონსილიაცია` კონკრეტული ბიზნეს სექტორებში არსებულ დავების განმხილველ ორგანოს ეწოდება. (Hopt, Steffek, 2013)

1.6 კონფიდენციალობის პრინციპი

მედიაციის პროცესის სანდო გარემოში ჩატარების უზრუნველყოფის მიზნით, გერმანული კანონმდებლობა განსაკუთრებულ ყურადღებას უთმობს პროცესის კონფიდენციალობას. კერძოდ, მედიაციის პროცესში მონაწილე ნებისმიერი პირი (მათ შორის, სამედიაციო ცენტრის ის თანამშრომლები, რომელთაც შეხება აქვთ საქმის მასალებთან) ვალდებულია, მედიაციის პროცესში მისთვის გამჟღავნებული ინფორმაცია კონფიდენციალურად დაიცვას. თვით მხარეებზე მსგავსი შეზღუდვა არ ვრცელდება, რაც არაერთხელ გაკრიტიკებულა. (ცერცვაძე, 2010) მოწინააღმდეგე მხარეს შეუძლია სასამართლო პროცესზე გამოიყენოს მედიაციის პროცესში მისთვის განდობილი ინფორმაცია. აღნიშნულისაგან თავდასაცავად მხარეებს დამატებით ხელშეკრულების დადება ესაჭიროებათ. მომრიგებელ მოსამართლეს ასეთი ვალდებულება არ ეკისრება, თუმცა მორიგების პროცესის მსვლელობისას მხარეებს უფლება აქვთ, მოითხოვონ არ შედგეს სხდომის ოქმი (ჩანაწერი). შესაბამისად, იქ გამჟღავნებული ინფორმაცია არ იქნება მტკიცებულების სახით დაფიქსირებული. მედიაციის აქტის მე-4 მუხლი საკმაოდ მკაცრად ავალდებულებს მედიატორებს კონფიდენციალურობის დაცვას. (ცერცვაძე, 2010) მხოლოდ გამონაკლის შემთხვევებში შეიძლება ამ ვალდებულებისაგან მედიატორის გათავისუფლება და მხოლოდ იმ ფარგლებში, რაც აუცილებელია მორიგების მისაღწევად ან, თუ საჯარო წესრიგი აიძულებს მას ამის გაკეთებას. კერძოდ, გერმანული კანონმდებლობა მიჰყვება ევროპულ რეგულაციის მე-7 მუხლს და ანალოგიურად უშვებს იმ ფაქტების მაჟღავნების შესაძლებლობას, რომლებიც: 1. მისი აღსრულებისათვის არის საჭირო; 2. საჯარო

წესრიგის დაცვა მოითხოვს ამას (მაგ. ბავშვის უფლებების დაცვა ან ადამიანის ფიზიკური ან ფსიქოლოგიური მდგომარეობა; 3. ისედაც ყველასათვის ცხადია ან აღარ არსებობს ლეგიტიმური ინტერესი მათი კონფიდენციალური ინფორმაციის სახით შენახვისა. იმ პირებს, რომლებიც ვალდებულნი არიან, დაიცვან კონფიდენციალური ინფორმაცია გასაჯაროებისაგან, შეუძლიათ უარი თქვან სასამართლოში ჩვენების მიცემისაგან, გარდა სისხლის სამართლის საქმეებისა. (Hopt, Steffek, 2013)

1.7 სამედიაციო შეთანხმება

საუკეთესო შემთხვევაში მედიაციის პროცესის წამოსაწყებად მთავარი გზა მხარეთა შეთანხმებაზე (მედიაციის დათქმაზე) გადის. დღეისათვის გერმანულ პრაქტიკაში მედიაციის შესახებ დათქმები არც თუ უხირია, თუმცა მედიაციის პოპულარობის ზრდასთან ერთად მოსალოდნელია, რომ ეს ვითარება შეიცვალოს. აღსანიშნავია, გერმანიის ფედერალური უზენაესი სასამართლოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილება დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული საშუალებების გამოყენებასთან დაკავშირებით, რომლის განმარტებითაც, მედიაციის შესახებ დათქმის არსებობა ხელშეკრულებაში, ნათლად გამოხატავს ხელმომწერ მხარეთა ნებას მხოლოდ უკიდურეს შემთხვევაში სასამართლოსადმი მიმართვის შესახებ. (Espilugus, Iglesias, Palao, 2013) შესაბამისად, უნდა აღსრულდეს იგი, თუმცა პრაქტიკაში პირიქით ხდება – მოდავე მხარეები ჯერ სასამართლოს მიმართავენ ხოლმე, ხოლო მას შემდეგ, რაც სასამართლო გასახილველად არ დაუშვებს სარჩელს მედიაციის ინსტიტუტის გამოტოვების გამო, მიმართავენ ხოლმე მას. გერმანული კანონმდებლობით, მხარეებისათვის მედიაციის შესახებ შეთანხმება იქნება თუ არა მბოჭავი, შეთანხმების შინაარსზეა დამოკიდებულია. იმ შემთხვევაში, თუ მხარეები აიღებენ სასამართლომდე მედიაციის ინსტიტუტისათვის მიმართვის ვალდებულებას, მაშინ ისინი მოვალენი არიან, მედიატორის არჩევისა და მინიმუმ ერთი სესიაზე (შეხვედრაში) მაინც მონაწილეობისა. (ცერცვაძე, 2010) აღნიშნული ვალდებულების შესრულების შემდეგ მხარეებს შეუძლიათ უარი თქვან მედიაციის პროცესის გაგრძელებაზე, ამ შემთხვევაშიც ისინი ვალდებულნი არიან, წინასწარ

გადაიხადონ მედიაციის საფასური. სადავოა, არის თუ არა სავალდებულო მსგავს შემთხვევაში მოლაპარაკების პროცესში ჩართვა. მიუხედავად იმისა, რომ მხარეს შეიძლება ჰქონდეს ნაკისრი მედიაციის პროცესში ჩართვის ვალდებულება, ეს არ ართმევს მას უფლებას, შეიტანოს სასამართლოში განცხადება სარჩელის ან მოთხოვნის უზრუნველყოფის წინასწარი ღონისძიების გამოყენებაზე. როცა მედიაციის შესახებ შეთანხმება სხვა ხელშეკრულების ნაწილია, მასზე ვრცელდება ხელშეკრულების ზოგადი პირობები. შესაბამისად, განსხვავებით საარბიტრაჟო შეთანხმებისაგან, მის არსებობასა თუ ვალიდურობაზე იგივე პირობები ვრცელდება, რაც ხელშეკრულების სხვა მუხლებზე. ასევე აღსანიშნავია, რომ, კონკრეტული საქმის ვითარებიდან გამომდინარე, მედიაციის შესახებ შეთანხმება ბათილად იქნება ცნობილი იმ შემთხვევაში, თუ მხარები ისეთ მედიაციის პროცესზე შეთანხმდებიან, რომელშიც ნეიტრალური პირის მიერ მიღებული გადაწყვეტილება სავალდებულო იქნება შესასრულებლად. მხარეთა უფლებები და მოვალეობები პროცესის მანძილზე შესაძლოა განისაზღვროს სამედიაციო შეთანხმებითაც. როგორც წესი, სამედიაციო შეთანხმებებმა ითვალისწინებს შემდეგ საკითხებს: მხარეების ვალდებულებებს დაესწრონ მედიაციის მინიმუმ ერთი შეხვედრას, მედიატორის არჩევის წესსა და ინდივიდუალურ შეხვედრებში მონაწილეობის მიღებას. (Hopt, Steffek, 2013) რაც შეეხება მედიატორსა და მხარეებს შორის დადებულ შეთანხმებას, ის მომსახურების ხელშეკრულებაა, რომლის დადება ასევე შესაძლებელია ზეპირადაც. როგორც წესი, მსგავსი ხელშეკრულებები მოიცავს შემდეგ ძირითად საკითხებს: მედიატორის ანაზღაურების წესს; მედიატორის ვალდებულებებს (მედიატორის როლი, კონფიდენციალურობის დარღვევის შემთხვევაში მის პასუხისმგებლობას და ა.შ.); მედიატორის უფლებას, შეაჩეროს პროცესის მსვლელობა. ეს უკანასკნელი მითითებულები რომ არ იყოს ხელშეკრულებაში, მედიატორს მაინც აქვს პროცესის შეჩერების უფლება, მხარეები ასევე ვალდებულნი არიან, აუნაზღაურონ მედიატორს გაწეული ხარჯები და მომსახურების საფასური, მიუხედავად იმისა, იქნება ეს აღნიშნული ხელშეკრულებაში, თუ არა. (ცერცვაძე, 2010) საჭიროებს თუ არა მედიაციის შესახებ შეთანხმება, რაიმე განსაკუთრებულ ფორმას? ეს საკითხი სადავო ნაკლებადაა გერმანელ იურისტებს შორის, ვინაიდან არ არის დადგენილი მედიაციის შესახებ შეთანხმების რაიმე უნივერსალური ფორმა და მასზე

სახელმწიფო სამართლის ზოგადი წესები ვრცელდება. უფრო ხშირად საკამათოა, საარბიტრაჟო შეთანხმების მსგავსად სასამართლოსადმი მიმართვის უფლების შემზღვევლია თუ არა მედიაციის შეთანხმება. ავტორთა მოსაზრებით, პასუხი უნდა იყოს დამოკიდებული იმაზე, შეუძლია თუ არა მედიაციის შესახებ შეთანხმებაზე ხელმომწერ ერთ მხარეს, დამოუკიდებლად უარი თქვას ხელმწიფოებთან ნაკისრი ვალდებულებების შესრულებაზე. თუ კი ეს შესაძლებელია, მაშინ სამედიაციო შეთანხმების ფორმასთან დაკავშირებით ისეთივე მოთხოვნების წაყენება როგორც ეს არბიტრაჟის შემთხვევაშია ზედმეტი იქნება. მიუხედავად იმისა, რომ მხარეებს არ აქვთ სავალდებულო მედიაციაზე უარის თქმის უფლებამოსილება, მედიაციის აქტის მე-2 (5) მუხლი მხარეებს, მედიაციის პროცესის ნებისმიერ ეტაპზე დატოვების შესაძლებლობას აძლევს. (ცერცვაძე, 2010) შესაბამისად, მხარეები ვალდებულნი არიან მედიაციის პროცესში მონაწილეობის და არა მორიგების. სახელმწიფო მედიაციის პროცესში თუ ერთი მხარე, სახელმწიფო სამართლიდან გამომდინარე, მიუხედავად ალბულის ვალდებულებისა, მაინც უარს ამბობს მასში მონაწილეობაზე, მეორე მხარეს უფლება აქვს, მოითხოვოს ხელმწიფოების დარღვევით წარმოშობილი ზიანის ანაზღაურება. ასეთი საქმის განხილვისას მოსამართლემ სავარაუდოდ უნდა გაითვალისწინოს, რომ მხარეს შეეძლო ნებისმიერ ეტაპზე დაეტოვებინა პროცესი, შესაბამისად, გაუმართლებელი იქნება მხარის მიერ ` პრო ფორმა ~ ვალდებულების დარღვევას მოჰყვეს მნიშვნელოვანი ოდენობით ზიანის ანაზღაურება. (Hopt, Steffek, 2010) ასევე აღსანიშნავია, რომ მედიაციის შესახებ მხარეთა შეთანხმება არავითარ ვალდებულებას წარმოშობს მედიატორისა და სამედიაციო ინსტიტუტისათვის. შესაბამისად, სამედიაციო ინსტიტუტთან ან მედიატორთან დამოუკიდებელი ხელმწიფოების დადება არის საჭირო.

1.8 მედიატორთა პროფესიული სტანდარტი და აკრედიტაციის საკითხი

ვინ შეიძლება იყოს მედიატორი გერმანიაში? მედიაციის აქტი მოითხოვს, რომ მედიატორობის მსურველმა პირმა დააკმაყოფილოს შემდეგი მოთხოვნები: გაიაროს მედიაციის ტრენინგი, სადაც შეისწავლის მედიაციის ძირეულ პრინციპებს, მოლაპარაკებების წარმართვისა და კომუნიკაციის ტექნიკას, კონფლიქტის მართვას და მედიაციის კანონს. ასევე, გაიაროს მედიაციის პროცესის პრაქტიკა ზედამხედველის დაკვირვებით, მათ შორის, როლური გათამაშებების გამოყენებით. მნიშვნელოვანი შეზღუდვა, რასაც გერმანული კანონმდებლობა აწესებს, არის ის, რომ გერმანიის 7 ფედერალური მხარის იურისტებსა და ნოტარიუსებს აქვთ მხოლოდ სერტიფიცირებული მედიატორობის უფლება, დარჩენილ ცხრა მხარის კანონმდებლობა დამატებით, ასევე, აძლევს მედიატორობის უფლებამოსილებას საარბიტრაჟო ტრიბუნალების წევრ არაიურისტებსაც. (Hopt,Steffek, 2013) ამასთან, მედიაციის აქტი აკისრებს მედიატორს ვალდებულებას, ინტერესთა კონფლიქტის არსებობის შემთხვევაში სრული ინფორმაციის გამხელის. შესაბამისად, მედიატორებმა უნდა განაცხადონ ყველა იმ ფაქტისა და გარემოების შესახებ, რომლებმაც შესაძლოა ხელი შეუშალოს მათ პროცესის მიუკერძოებლად წარმართვაში. გერმანიაში დიდხანს მსჯელობდნენ, უნდა ყოფილიყო თუ არა მედიატორის განათლების, ცოდნის კრიტერიუმები საკანონმდებლო აქტით მოწესრიგებული. კანონპროექტის თავდაპირველ ვერსიაში აკრედიტაციისათვის აუცილებელ მოთხოვნად მედიაციის საკმარისი ცოდნასა და გამოცდილება იყო ზოგადად მითითებული,თუმცა, ვინაიდან გერმანიის ბაზარზე მედიატორის სერტიფიკატს სხვადასხვა ასოციაციები განსხვავებული პირობებით თავაზობდნენ, კერძოდ, აკრედიტირებული მედიატორის სტატუსის მოსაპოვებლად ზოგიერთი ერთკვირიან ტრენინგის გავლას ითხოვდა, ზოგი კი ერთწლიან აკადემიური პროგრამის, კანონმდებელმა დაინახა, რომ საჭირო იყო ზოგადი კრიტერიუმების შემუშავება. (ცერცვაძე, 2010) შესაბამისად, მედიაციის აქტის მე-5 მუხლი ამომწურავ ჩამონათვალს აკეთებს იმ მოთხოვნებისა, რასაც უნდა აკმაყოფილებდეს მედიატორის სასწავლო კურსი. ლობისტების მცდელობის მიუხედავად, რომ ასეთი ტრენინგის ხანგრძლივობა 200-საათიანი ყოფილიყო, კანონმდებელმა ჩათვლა რომ 120საათიანი ტრენინგი საკმარისად უზრუნველყოფდა მედიაციის პროცესის გაძლიერებისათვის საჭირო უნარების შესწავლას. ამავე დროს,

მედიაციის კანონით არ არის გაწერილი მედიატორის სერტიფიკატის გაუქმების (ლიცენზიის ჩამორთმევის) კონკრეტული საფუძვლები. (ცერცვაძე, 2010)

1.9 მედიატორის ვალდებულებები

გერმანიის ფედერალურ რესპუბლიკაში საკანონმდებლო დონეზე არ არის შემუშავებული მედიატორთა ეთიკის კოდექსის ნორმები. აქედან გამომდინარე, მედიატორები მხოლოდ იმ რამდენიმე ვალდებულებით არიან შებოჭილნი, რაც კანონშია გაწერილი, თუმცა უმრავლესობა სამედიაციო ორგანიზაციებისა თავისი წევრი მედიატორებისგან მოითხოვს საკუთარი ან მედიატორთა ქცევის ევროპული კოდექსის დაცვას. გერმანულ რეგულაციებში ასევე არ არის გაწერილი, თუ ვინ და როგორ უნდა აირჩიონ მხარეებმა მედიატორად. (Hopt, Steffek, 2013) შესაბამისად, მხარეებს აქვთ სრული თავისუფლება, აირჩიონ ის, ვინც მათ მიაჩნიათ საუკეთესო კანდიდატად. ინფორმირებული გადაწყვეტილების მისაღებად ნებისმიერ მედიატორი ვალდებულია, გადაუზავნოს საკუთარი გამოცდილების, გავლილი ტრენინგებისა და პროფესიონალიზმის შესახებ ინფორმაცია მხარეებს მათი მოთხოვნისთანავე. ასევე აღსანიშვნაია, რომ იმ მედიტორებს, რომელთაც გერმანული კანონმდებლობით არ აქვთ სამართალწარმოების უფლება, არ აქვთ იურიდიული რჩევების მიცემისა და მორიგების აქტის გაფორმების უფლება. არაიურისტი მედიატორის მიერ საქმის სამართლებრივი შეფასება ჩაითვლება არალიცენზირებულ იურიდიულ პრაქტიკად და მის განმახორციელებელს დაეკისრება ჯარიმა 5000 ევროს ოდენობით. მედიატორი ვალდებულია, სანამ შეთავაზებულ წინადადებას დათანხმდება, გაამხილოს ყველა გარემოება, რამაც შესაძლოა მისი ობიექტურობა და მიუკრემობლობა რისკის ქვეშ დააყენოს. ინტერესთა კონფლიქტის შემთხვევაში, მედიატორს პროცესში მონაწილეობის უფლება მხოლოდ მხარეთა წინასწარი თანხმობით აქვს. ამასთან, მხარეთა თანხმობის შემთხვევაშიც კი პირს არ აქვს მედიატორობის უფლება, თუ მანამდე ის იმავე საქმეზე რომელიმე მხარის წარმომადგენელი, მრჩეველი ან კონსულტანტი იყო. მაშინაც კი, თუ დავაში მონაწილე რომელიმე მხარის

წარმომადგენელი იმავე ოფისში ან იურიდიულ კომპანიაში მუშაობს, სადაც მედიატორი. (ცერცვაძე, 2010) ვინაიდან მედიაციის აქტით მედიატორის როლი მედიაციის პროცესში ზუსტად განსაზღვრული არ არის, მას შეუძლია გამოიყენოს ნებისმიერი მედიაციის სტილი, რომელიც მისი შეხედულებით მხარეთა ინტერესზე ყველაზე მეტად მორგებულია. ასევე, შეუძლია ინდივიდუალური შეხვედრების ჩატარება, თუ მხარეები თანახმანი იქნებიან მასზე. ერთადერთი დათქმა, რაც პროცესის წარმართვასთან დაკავშირებით კანონს გააჩნია, არის შემდეგი: მედიატორი დარწმუნებული უნდა იყოს, რომ მხარეებს კარგად აქვთ გაცნობიერებული საქმის გარემოებები და მორიგების აქტში მითითებული პირობები. ამ პირობიდან გამომდინარე, მედიატორის ვალდებულებაა, შეთავაზოს მხარეებს მათი ადვოკატების მიერ მორიგების პროექტის გადახედვა. თანამედიატორებს ძალიან იშვიათად იყენებენ გერმანიაში, რაც უმთავრესად გამოწვეულია ფინანსური ფაქტორით. ვინაიდან მეორე მედიატორის მონაწილეობა პროცესს საგრძნობლად აძვირებს, მასზე ხშირად მხარეები უარს ამბობენ. (ცერცვაძე, 2010)

1.10 მედიაციის პროცესუალური საკითხები, პროცესის ხარჯები და ვადები

გერმანიის ფედერალური მოწყობის სისტემიდან გამომდინარე, მხარის ადგილობრივი ხელისუფლება წყვეტს ადგილობრივი სასამართლო სისტემის დაფინანსების საკითხს. აღნიშნული მიდგომის შედეგად სხვადასხვა მხარეში სასამართლო მედიაციის დაფინანსების განსხვავებული მოდელები დამკვიდრდა. (De Palo, 2012) სასამართლოს გარეთ მედიაციის პროცესის ხარჯებს, თუნდ იგი რეკომენდირებული იყოს მოსამართლის მიერ, არ ანაზღაურებს სასამართლო, თუმცა, თუ მხარეები მიაღწევენ მორიგებას თუნდ სასამართლოს გარეთ მყოფ მედიაციის მეშვეობით, მაშინ მათ სასამართლოში გადახდილი ბაჟი უკან უბრუნდებათ. ეს საკითხი სწორედ მედიაციის ინსტიტუტების განვითარების ხელშეწყობის მიზნით გადაწყვიტა გერმანელმა კანონმდებელმა. (Espilugus, Iglesias, Palao, 2013) გერმანიის საპროცესო

კანონმდებლობით, მხარეებმა სასამართლოს რომელ სტადიაზეც არ უნდა მიაღწიონ მორიგებას, მათ უკან უბრუნდებათ გადახდილი ბაჟის 1/3-ი. შესაბამისი პირობები ვრცელდება მედიაციით მორიგების შემთხვევაშიც. ფედერალურმა ხელისუფლებამ ადგილობრივი მხარის ხელისუფალთ დამატებით მიანიჭა უფლებამოსილება ბაჟის საკითხთან დაკავშირებით რეგულაციების შემოღებისა. კერძოდ, მათი გადასაწყვეტი გახდა, მთლიანად თუ ნაწილობრივ გაათავისუფლებდნენ მოდავე მხარეებს სასამართლო ბაჟისაგან მედიაციით დავის მორიგებით დამთავრების შემთხვევაში. (Hopt, Steffek, 2013) ამასთან, მედიაციის პროცესში იურისტების მონაწილეობის წასახალისებად, იურისტების მომსახურების ანაზღაურების სქემას დაემატა მორიგების პროცესში მონაწილეობის დროს გაწეული იურიდიული მომსახურებისათვის საფასური. შესაბამისად, იურისტებს აქვთ საშუალება, საქმის მორიგებით დამთავრების შემთხვევაში, მოითხოვონ მედიაციის პროცესში დახარჯული დროის ანაზღაურებაც. ასევე, აღსანიშნავია, რომ ახლად მიღებულ სამოქალაქო და საოჯახო საქმეების საპროცესო კოდექსში შეიცვალა 150-ე (4) მუხლი, რომლის მიხედვით, მედიაციის პროცესის საინფორმაციო შეხვედრაში მონაწილეობაზე დაუსაბუთებელ უარს შესაძლოა მოჰყვეს ფინანსური სანქცია. (ცერცვაძე, 2010)

მედიატორის ანაზღაურების წესი არ არის მოწესრიგებული რომელიმე ზოგადი საკანონმდებლო აქტით, თუმცა, როცა მედიაციის პროცესში მედიატორები გერმანელი იურისტები არიან, ისინი იურისტების ანაზღაურების აქტით გათვალისწინებულ ჰონორარს იღებენ. ამასთან, არაიურისტი მედიატორები ცდილობენ, რომ მათი ანაზღაურების წესი გათვალისწინებული იყოს მორიგების აქტში და თუ ეს ვერ მოხერხდა, მაშინ ანაზღაურება უნდა მოხდეს იურისტის ჰონორარის ოდენობის მსგავსად. პრაქტიკაში მედიატორის ანაზღაურება დავის საგნის მიხედვით განისაზღვრება. კერძოდ, კომერციულ ბიზნეს - დავებზე საათობრივი ანაზღაურება მერყეობს 200-დან 600-ს ევრომდე, სხვა კატეგორიის დავებზე 100-დან 400-ს ევრომდე. (Hopt, Steffek, 2013) ამასთან, ანაზღაურების წესი მნიშვნელოვნად დამოკიდებულია მედიატორის კვალიფიკაციაზე და დავის სირთულეზე (კოპლექსურობაზე). მედიატორის მომსახურების ანაზღაურების გარდა, შესაძლოა მხარეებს დაეკისროთ მედიატორის მგზავრობისა და კომუნიკაციის ხარჯების ანაზღაურება. ადვოკატის

მომსახურების ოდენობის განსაზღვრა, დავის სირთულის და დავის საგნის ღირებულების მიხედვით, ანალოგიურად ხდება ზემოთ აღნიშნული, იურისტის მომსახურების ანაზღაურების აქტის მიხედვით. იურისტს მხოლოდ სასამართლო მედიაციის პროცესში მონაწილეობისათვის არ აქვს ცალკე მომსახურების საფასურის მოთხოვნის უფლება, რამდენადაც ეს ინსტიტუტი წარმოადგენს თვით სასამართლო სისტემის ნაწილს. მასში მონაწილეობისათვის წარმომადგენლის ჰონორარი სასამართლო პროცესზე მონაწილეობის ჰონორარის ოდენობის ტოლია. (ცერცვაძე, 2010)

გერმანიის კანონმდებლობა მცირე ქონებრივ, ეკონომიკურ, ცილისწამების, საავტორო უფლებებისა და საზოგადოებრივი წესრიგის დარღვევის საქმეებზე მოსამართლეებს აძლევთ საშუალებას, არ შეუდგნენ საქმის განხილვას იქამდე, სანამ მხარეები არ წარმოადგენენ ცნობას, რომ მედიაციით სცადეს დავის მორგებით დასრულება, მაგრამ მორიგება ვერ იქნა მიღწეული. ამასთან, თუ სამედიაციო ინსტიტუტისადმი მიმართვიდან სამი თვის გასვლის შემდეგ, კიდევ არ დაიწყება მედიაციის პროცესი, მაშინ მხარეს შეუძლია მისი გვერდის ავლით მიმართოს სასამართლოს. ამასთან, მედიაციის აქტის მე-2 მუხლის მიხედვით, მედიაციის პროცესის ნებისმიერ ეტაპზე შეწყვეტის უფლებამოსილება აქვთ როგორც მხარეებს, ასევე – მედიატორს. თუ საქმის მასალებიდან გამომდინარე, მედიატორი ჩათვლის რომ მედიაციის პროცესი უშედეგო იქნება ან სხვადასხვა მიზეზის გამო მხარეს არ აქვს გადაწყვეტილების მიღების შესაძლებლობა (მაგ. ნარკოტიკებზე დამოკიდებულობის გამო). ერთ-ერთი მხარის მოთხოვნით, სასამართლო მედიაციის პროცესის შეწყვეტის შემთხვევაში დავა ჩვეულებრივ გაგრძელდება სასამართლოში. ვინაიდან მომრიგებელი მოსამართლის ინსტიტუტი სასამართლო პროცესის ნაწილია, მისი წარუმატებლად დამთავრება არ საჭიროებს დამატებით ქმედებებს, პროცესი ავტომატურად გრძელდება. კერძო მედიატორთან მორიგების პროცესის წარუმატებლად დასრულების შემთხვევაში მხარეებმა ყურადღება უნდა მიაქციონ საქმის წარმოების შეჩერების ვადებს, ვინაიდან საქმის განხილვა, როგორც წესი, შეჩერებულია მედიაციის მსვლელობის პერიოდში. ასევე, მომრიგებელი მოსამართლის მიერ მედიაციის წარმართვის დროს სასამართლო პროცესის ვადის დინება არ ჩერდება, ვინაიდან ითვლება რომ ის იმავე სასამართლო პროცესის ნაწილია და ამ დროს სასამართლო ყველა პროცესუალური ნორემების

დაცვით, ჩვეულებრივ მიმდინარეობს. (ცერცვაძე, 2010) აღსანიშნავია, რომ მედიაციის პროცესზე დახარჯული დროის საშუალო ოდენობა გერმანიის ფედერალურ რესპუბლიკაში 10 საათს შეადგენს, რაც, როგორც წესი, 5-საათიან ორ სესიაზე ნაწილდება. აღსანიშნავია, რომ ამ შეხვედრების ოქმს მედიატორი მხოლოდ იმ შემთხვევაში ადგენს, თუ წინასწარ ამას მხარეები მოითხოვენ.

1.11 მედიაციის შედეგად მიღწეული შეთანხმების ფორმა და მისი აღსრულება

გერმანიაში რაიმე სპეციალური ფორმა და მოთხოვნები მედიაციაზე მიღწეული მორიგების გასაფორმებლად არ არსებობს. მასზე, ისევე როგორც გერმანიაში დადებულ ნებისმიერ სხვა ხელშეკრულებაზე (თუ მხარეებს სხვა რაიმე არ აქვთ მითითებული), ხელშეკრულების დადების შესახებ გერმანიის კანონმდებლობის ზოგადი მოთხოვნები ვრცელდება. (Hopt, Steffek, 2013) გამომდინარე აქედან, თუ მედიაციაზე მიღწეული შეთანხმება შეეხება მაგ., უძრავი ქონების გასხვისებას, მაშინ ეს შეთანხმება დამოწმებულ უნდა იქნეს ნოტარიუსის მიერ. მედიაციაზე მიღებულ შეთანხმებას ისეთივე ძალა აქვს, როგორც ზოგადად ნებისმიერ ხელშეკრულებას. შესაბამისად, ის სასამართლოს მიერ ცნობილი და აღსრულებული უნდა იქნეს როგორც ნებისმიერი სხვა ხელშეკრულება. (ცერცვაძე, 2010) აქედან გამომდინარე, თუ მედიაციის პროცესში მიღწეული მორიგების ხელმომწერი რომელიმე მხარე მომავალში კვლავ მიმართავს სასამართლოს, მაშინ სასამართლო ვალდებულია, მედიაციის პროცესში მიღებული შეთანხმებიდან გამომდინარე იმსჯელოს მათ მოთხოვნებსა და ვალდებულებებზე. უფრო მეტიც, მხარეებს შეუძლიათ ამ მორიგების აქტში ჩადონ საარბიტრაჟო დათქმა, რა შემთხვევაშიც, საარბიტრაჟო დავის საგანი შესაძლოა გახდეს მედიაციის პროცესში მიღწეული შეთანხმება. რასაკვირველია, ამ შემთხვევაში მხარეებმა უნდა დაიცვან საარბიტრაჟო დათქმასთან დაკავშირებით გერმანიის სამოქალაქო კოდექსის 1053 მუხლით დადგენილი წესები. (ცერცვაძე, 2010) გერმანული კანონმდებლობის მიხედვით, მხარეებს რამდენიმე შესაძლებლობა აქვთ მედიაციის პროცესში მიღწეული მორიგების აქტის პირდაპირ იძულებით აღსასრულებელ დოკუმენტად ქცევისა, მათ შორის, სასამართლო ხელისუფლების გვერდის ავლითაც. მედიაციაზე მიღებული

მორიგების აღსრულება არ ხდება რაიმე სპეციალური წესით. შესაბამისად, მასზე ზოგადი ნორმები ვრცელდება, თუმცა არსებობს გამონაკლისებიც. ესენია: 1. სასამართლო მედიაციაზე (მომრიგებელი მოსამართლის დახმარებით) მიღებული მორიგების აქტის აღსრულება იმავე ფორმით ხორციელდება, როგორც სასამართლო მორიგების აქტის (მუხლი 278-ე); 2. მხარეებს შეუძლიათ მედიაციის პროცესში ჩართონ ნოტარიუსი, რა შემთხვევაშიც მიღებულ მორიგების აქტის პირდაპირი აღსრულებაა შესაძლებელი; 3. თუ მედიაციის პროცესში მონაწილეობენ იურისტებიც, როგორც მოდავე მხარეთა წარმომადგენლები, მათ შეუძლიათ მოთხოვნით მიმართონ სასამართლოს მოთხოვნით მორიგების აქტის იძულებით აღსრულებადად გამოცხადების შესახებ (მუხლი 794-ე). (ცერცვაძე, 2010) სასამართლო მედიაციაზე მიღწეული მორიგება დაუყოვნებლივ აღსრულებადი არ ხდება იმ შემთხვევაში, თუ მხარეებმა მოსამართლის რჩევით სასამართლო პროცესი შეაჩერეს და მიმართეს კერძო, დამოუკიდებელ და არა სასამართლო მედიაციას, თუმცა ამ შემთხვევაშიც, თუ მათ აკრედიტირებულ მედიატორს მიმართეს 794-ე მუხლის საფუძველზე აქვთ სააღსრულებო ფურცლის აღების შესაძლებლობა. მორიგების აქტის საფუძველად სააღსრულებო ფურცლის გაცემაზე უარის თქმის უფლება სასამართლოს აქვს იმ შემთხვევაში, თუ მორიგება ბათილია, დაკარგული აქვს მოქმედების ძალა ან ეწინააღმდეგება საჯარო წესრიგს. (ცერცვაძე, 2010) მხარეებს მორიგების აქტისათვის იძულებით აღსრულებადი ძალის მინიჭების მიზნით, ასევე, შეუძლიათ მიმართონ ნოტარიუსს უკვე ხელმოწერილი მორიგების აქტით. ამ დროს ნოტარიუსი ამოწმებს მხარეთა ნებას ხელშეკრულების დარღვევის შემთხვევაში უპირობა აღსრულების შესახებ და ამოწმებს მორიგების აქტს. მსგავსი შესაძლებლობა აქვთ ნოტარიუსებს მაშინაც, როცა თვითონ მონაწილეობენ პროცესში მედიატორებად. გამომდინარე იქედან, რომ გერმანიაში საკმაოდ ბევრი მექანიზმი არსებობს მედიაციით მიღებული მორიგების დარღვევის შემთხვევაში მისი იძულებით და დაუყოვნებლივ აღსრულებისა, გერმანელმა კანონმდებელმა აღარ ჩათვალა საჭიროდ საკუთარ კანონმდებლობაში ევროპული დირექტივის მე-6 მუხლის დამატებითი ინპლემენტაცია. კერძოდ, ევროპული დირექტივის მე-6 მუხლით, ხელშემკვრელი სახელმწიფოები ვალდებული იყვნენ, განესაზღვრათ, მხარეთა მოთხოვნის შემთხვევაში მედიაციის პროცესზე

მიღებული მორიგების აქტის სასამართლოს დახმარებით აღსრულების პროცედურები. (Hopt, Steffek, 2013) მედიაციის აქტის თავდაპირველი ვერსია, დირექტვის მოთხოვნების შესაბამისად, მოიცავდა მორიგების იძულებით აღსრულებადი ძალის შექმნის მიზნით განსახორციელებელ სპეციალურ პროცედურას, თუმცა კოდიფიცირებული ვერსიიდან მორიგების იძულებით აღსრულების შესახებ დათქმა ამოღებულ იქნა, ვინაიდან გერმანიის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 796-ე მუხლი ამის საშუალებას ისედაც იძლეოდა. მართალია, სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 796-ე მუხლი იურისტებს აძლევთ საშუალებას მათ შორის მიღწეული მორიგების იძულებით აღსრულებად ქცევისა, მაგრამ თუ მედიაციის პროცესში მხარეები იურისტების გარეშე მონაწილეობდნენ, ამ შემთხვევაში მხარეებს მოუწევთ დამატებით ხარჯის გაწევა მათი დაქირავების მიზნით, რაც გამოწვეულია მედიაციის აქტიდან მორიგების აქტით პირდაპირ სასამართლოსათვის მიმართვის შესახებ დათქმის ამოღებით. (ცერცვაძე, 2010)

1.12 მედიაციის განვითარების ტენდენციები გერმანიის ფედერაციაში

გერმანიის ფედერალურ რესპუბლიკაში სავალდებულო მედიაციის ინსტიტუტმა მოლოდინი ვერ გაამართლა და მისი დახმარებით მართლმსაჯულების ხარჯების დაზოგვა ვერ მოხერხდა. (Hopt, Steffek, 2013) რაც შესაძლოა გარკვეულწილად გამოწვეული იყო იმ ფაქტითაც, რომ მხარეები მორიგებისაკენ უფრო იხრებიან, როცა დავა სასამართლოში განხილვის პროცესშია და არა პროცესის დასაწყის სტადიაზე. შესაბამისად, სასამართლოში საქმის განხილვის დაწყებამდე სავალდებულო მედიაციამ მედიაციის ინსტიტუტის დისკრედიტაცია გამოიწვია, ხოლო დაწესებულმა კრიტერიუმებმა ის აქცია `მეორე ხარისხოვან მართლმსაჯულების` ინსტიტუტად. მიუხედავად იმისა, რომ საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილების შემდეგ ნაკლებად მოსალოდნელი იყო, რომ გერმანელი კანონმდებელი სავალდებულო მედიაციასთან დაკავშირებით რაიმეს შეცვალიდა (როგორც ზემოთ აღინიშნა), მაგრამ მოხდა პირიქით საკმაოდ დავიწროვდა საკითხთა ის წრე, რომელიც სავალდებულო

მედიაციას შეიძლება გადაცემოდა, რითიც სავალდებულო მედიაციის იდეის მომხრეთა მოლოდინი არ გამართლდა. არსებული პრაქტიკა ცხადყოფს, რომ გერმანული კომპანიები ნებაყოფლობით მედიაციის ინსტიტუტს კომერციულ დავებზე არც თუ ხშირად მიმართავენ და მორიგებით დავის რეგულირებაზე მხოლოდ მაშინ დაფიქრდებიან ხოლმე, როცა მოსამართლე ურჩევთ მათ ამის გაკეთებას. ამასთან, კომერციულ დავების გადაწყვეტის ალტერნატიულ მექანიზებს შორის მედიაცია ნაკლებად, პოპულარულია, ვიდრე – არბიტრაჟი, თუმცა ოპტიმიზმის საფუძველს იძლევა მომსახურების სფეროში წარმოშობილი დავების კერძო მედიაციით გადაწყვეტის სტატისტიკა. (ცერცვაძე, 2010) კერძოდ, მედიაციის განვითარების ტემპის თითქოს შენელების მიუხედავად, გერმანიაში სამშენებლო სექტორებში ნებაყოფლობითი მედიაციისადმი მიმართვიანობა მატულობს. მიუხედავად იმ ფაქტისა, რომ გერმანიის ფედერაციაში მედიაციის დადებით თვისებებს უკვე ბევრი აღიარებს, ადგილობრივი ექსპერტების მოსაზრებით, კომერციული მედიაციას საკუთარი პოტენციალის გამოვლენის სრული საშუალება სამშენებლო დავებთან ერთად, მიეცემა სადაზღვევო დავებზეც. სავარაუდოდ, სწორედ მომსახურების სფეროში მედიაციის მზარდი ტენდენციის შედეგია მედიატორთა სალიცენზიო კურსის გავლის მსურველთა რაოდენობის ზრდაც. (ცერცვაძე, 2010)

გერმანიის ფედერალურ რესპუბლიკაში დამოუკიდებელ კერძო სამედიაციო ცენტრებს ჯერ კიდევ არ დაუკავებია მნიშვნელოვანი ადგილი მართლმსაჯულების სფეროში, რაც სტატისტიკური მონაცემებითაც დასტურდება. 2010 წელს სასამართლოში 1.6 მილიონი სამოქალაქო სამართლის დავაზე იქნა შეტანილი სარჩელი, საიდანაც კერძო მედიატორს მხოლოდ 2500 საქმე გადაეცა. (Hopt, Steffek, 2013) ამ მონაცემის არსებობა სხვადასხვა მიზეზითაა განპირობებული, პირველ რიგში, იმით, რომ სასამართლო წარმოება გერმანიაში არც თუ ძვირი პროცედურაა და უფასო სამართლებრივი დახმარებით მოქალაქეთა ფართო წრეს შეუძლია ისარგებლოს. ამასთან, პირველი ინსტანციის სასამართლოები ეფექტიანად მუშაოდენ და გადაწყვეტილებას სარჩელის შეტანიდან რამდენიმე თვეში აბარებენ მოქალაქეებს. მოსამართლეები სარგებლობენ მაღალი ნდობით, ობიექტური და მიუკერძოებელი ავტორიტეტით, მით უფრო, როცა ისინი თავად გამოდიან მომრიგებელი მოსამართლეების (სასამართლო მედიატორების)

როლში. შესაბამისად, გერმანიაში სასამართლოს გზით დავის მოგვარება საკმაოდ მიმზიდველი, იაფი და სწრაფი საშუალებაა. რაც, თავის მხრივ, არც თუ ისე დიდ სივრცეს უტოვებს დავის გადაწყვეტის კერძო ალტერნატიულ საშუალებებს. (ცერცვაძე, 2010) უნდა აღინიშნოს, რომ ყველაზე დიდი მოთხოვნა მორიგების გზით კონფლიქტის რეგულირებისა საოჯახო დავებზეა. ჩატარებულმა კვლამ, რომელიც განსხვავებული სემინტისა და ზომის კომპანიებს მოიცავდა, აჩვენა, რომ კომპანიების წარმომადგენლები, ერთი მხრივ, მედიაციის ინსტიტუტის უპირატესობებსა და მის იმედისმომცემ მომავალზე საუბრობდნენ, ხოლო, მეორე მხრივ, იშვიათად მიმართავდნენ მას. ჯერ კიდევ ბევრი მოსამართლე და პრაქტიკოსი იურისტი, მედიაციის შესახებ არასაკმარისი ინფორმაციის გამო, ეჭვის თვალით უყურებს მის შესაძლებლობებს. პილოტური პროექტის გაშვების შემდეგ ბევრი მათგანის პოზიცია შეიცვალა. მეტიც, მოსამართლეთა ნაწილმა ჩათვალა, რომ მოსამართლის როლზე უფრო მეტად დადებითი შედეგის (უკუკავშირის) მომტანი მედიატორობა იყო, რის გამოც უარი თქვეს მოსამართლეობაზე და მედიატორებად გააგრძელეს საქმიანობა, თუმცა ეს ჯერ მედიაციის პრაქტიკაზე ციფრებში არ ასახულა. რისი მიზეზიც მედიაციის განსავითარებლად არასაკმარისი მასტიმულირებელი მექანიზმების არსებობა უნდა იყოს. (ცერცვაძე, 2010)

თავი II

ამერიკის შეერთებული შტატების მედიაციის მოდელი

2.1 მედიაციის გზით დავის გადაწყვეტის კულტურის ფორმირება და მისი მახასიათებლები

სასამართლოში მართლმსაჯულების განხორციელების პროცესის თანმხლები ნაკლოვანებების (დროისა და ადამიანური რესურსების ხარჯვის, მხარეთა რეალური ინტერესებისა და საჭიროებების უგულვებელყოფის, `მოჩვენებითი` გამარჯვების, სასამართლოს მომხმარებელთა უკმაყოფილების) აღმოსაფხვრელად გასული საუკუნის 70-იან წლებში აშშ-ის სასამართლო სისტემის წინაშე დავის გადაწყვეტის ისეთი ალტერნატიული საშუალებების საჭიროება შეიქმნა, რომლებიც მოდავე მხარეებს ოპტიმალური გამოსავლის მოძიების, მათ შორის ურთიერთობის შენარჩუნებისა და ორივე მხარისათვის მისაღები დავის მორიგებით დასრულების შესაძლებლობას მისცემდა. მედიაცია, როგორც მხარეთა მორიგების მიზნით მესამე ნეიტრალური პირის (მედიატორის) დახმარებით წარმართული პროცესი, აშშ-ში კოლონისტების დროიდან არსებობდა, (Ingen-Housz, 2011) თუმცა მედიაცია, როგორც სასამართლოს მიერ შეთავაზებული დავის გადაწყვეტის ალტერნატივა, მე-20 საუკუნის 70-იან წლებში აღმოცენდა, სწორედ იმ დროს, როდესაც აშშ-ში სასამართლო ხელისუფლებისადმი უნდობლობამ და უკმაყოფილებამ იმატა. (Rogers, McEwen, 1989) კერძოდ, 1976 წლის აპრილში ჩატარებულმა ფაუნდის კონფერენციის სახელით ცნობილმა ნაციონალურმა კონფერენციამ. კონფერენციაზე მართლმსაჯულებისადმი მოსახლეობის უკმაყოფილების მიზეზებსა და სასამართლო სისტემის ეფექტიანობის საკითხს 200-ზე მეტი მოსამართლე, მეცნიერები და ადვოკატთა კორპუსის წარმომადგენლები განიხილავდნენ, სათავე დაუდო მედიაციის განვითარებას. (Hebert, 2001) აღნიშნულ კონფერენციაზე აშშ-ის უზენაესი სასამართლოს მოქმედმა თავმჯდომარემ ვორენ ბურგერმა მართლმსაჯულების სისტემის გადახედვა მოითხოვა, ვინაიდან არსებობდა საშიშროება, რომ მოსამართლეთა რაოდენობის გაზრდის შემთხვევაშიც კი

სასამართლოები ვერ შეძლებდნენ ეფექტურ ოპერირებას და სასამართლო სისტემას კიდევ უფრო მეტი საფრთხე შეექმნებოდა. (Rogers, McEwen, 1989) იგი გამოვიდა ინიციატივით, სასამართლოებს მოდავე მხარეებისათვის დავის გადაწყვეტის არსებულზე უფრო იაფი და ეფექტური საშუალება შეეთავაზებინათ. მისი აზრით: 'სამართლებრივი პრობლემების მქონე ადამიანს, ისევე, როგორც ჯანმრთელობის პრობლემების მქონე ადამიანს, სჭირდება შვება რაც შეიძლება მალე და ნაკლები და ნახარჯებით.' (Rogers, McEwen, 1989) ამავე კონფერენციაზე ჰარვარდის უნივერსიტეტის პროფესორმა ფრენკ სანდერმა საკუთარ მიმართვაში პირველად წამოჭრა 'მრავალსარკმლიანი სასამართლოს' იდეა, რომლის ერთ-ერთი მთავარი კომპონენტი სწორედ სასამართლო სერვისებში დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული საშუალებების დანერგვა იყო. მრავალსარკმლიანი სასამართლოს იდეა, რომელიც პროფესორ ფრენკ სანდერმა შეიმუშავა, გულისხმობდა სასამართლოს დახმარებით მოქალაქეების მიერ დავის გადაწყვეტის ისეთი საშუალების არჩევას, რომლის გამოყენებითაც როგორც მოდავე მხარე, ისე მართლმსაჯულება მაქსიმალურ სარგებელს მიიღებდა. შედეგად, მედიაციის, როგორც კიდევ ერთი სასამართლო მომსახურების, მართლმსაჯულების არსენალში მოხვედრას წინ უსწრებდა დავის გადაწყვეტის სხვა ალტერნატიული მექანიზმების, მათ შორის, ნეიტრალური პირის მიერ დავის ადრეული შეფასებისა და ექსპერტის დახმარებით დავის გადაწყვეტის დამკვიდრება. (Rogers, McEwen, 1989) ამრიგად, საწყის ეტაპზე, ამერიკული სასამართლოები მოდავე მხარეებს მედიაციის დახმარებით კონფლიქტის რეგულირების შეთავაზებამდე, დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის სხვა მექანიზმებს სთავაზობდნენ. მათ შორის მედიაციამ თანდათანობით წამყვანი ადგილი მოიპოვა, რასაც ბოლო ათწლეულების ფინანსურმა კრიზისებმაც შეუწყო ხელი. საბიუჯეტო სახსრებისა და მართლმსაჯულების ბიუჯეტის შემცირების გამო სასამართლოს დავების ეფექტური და ქმედითი გადაწყვეტის საშუალებები კიდევ უფრო მეტად მოთხოვნადი გახდა, ვიდრე მანამდე. ფრენკ სანდერის იდეა იურისტებს შორის დიდი მოწონებით სარგებლობდა, მაგრამ მედიაციის განვითარების პოლიტიკის შემუშავების საწყის ეტაპზე დამაბულობა მაინც დიდი იყო. ეს გამოწვეული იყო მედიაციისადმი განსხვავებული დამოკიდებულების მქონე იმ იურისტების პოზიციით, რომლებსაც მიაჩნდათ, რომ მედიაციის ინსტიტუტი გაართულებდა, გაზრდიდა

სამართლებრივი დავების რაოდენობას და მიღწეული მორიგებები პრაქტიკაში არ შესრულდებოდა. ასევე, იყვნენ სკეპტიკოსები, რომლებიც დავის გადაწყვეტის უპირველეს მიზნად პრეცედენტის შექმნას მიიჩნევდნენ და დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული საშუალებების დამკვიდრებას რადიკალურად ეწინააღმდეგებოდნენ. კრიტიკოსებს შორის იყო იელის უნივერსიტეტის პროფესორი ოვენ ფიზი , რომელმაც 1984 წელს იელის უნივერსიტეტის სამართლის ჟურნალში გამოაქვეყნა სტატია `მორიგების წინააღმდეგ`. (The Yale Law Journal, 1984) სტატიაში ავტორი დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული საშუალებების მხარდამჭერებს მიუთითებდა, რომ `მორიგება ვერ უზრუნველყოფს სამართლიანობას`. შესაბამისად, ერთი შეხედვით, საზოგადოებრივი მშვიდობა, რომელსაც დავის მორიგებით დამთავრება წარმოქმნის, სასამართლოს ართმევს სამართლის ნორმების, მათ შორის, კონსტიტუციის განმარტების საშუალებას, რის გამოც ვერ მოხერხდებოდა იმ ღირებულებების დამკვიდრება, რომელიც აუცილებელია სამართლებრივი სახელმწიფოსათვის. განვლილმა წლებმა ცხადყო, რომ სკეპტიკოსთა მოსაზრებები არ გამართლდა. პირიქით, მედიაციამ მართლმსაჯულებას მრავალი სიკეთე მოუტანა. მათ შორის აღსანიშნავია სასამართლოს მომხმარებელთა კმაყოფილება, ნდობის მატება და მხარეთა მიერ აღქმული `სამართლით` საქმეთა გადაწყვეტა. აშშ-ში მედიაცია წარმატებულ ინსტიტუტად იქცა. (Kimberlee, 2003) მედიაციის პროცესი სხვადასხვა შტატში სხვადასხვა ტრანექტორიით წარიმართა, რაც მედიატორთა, მოსამართლეთა, აკადემიური წრეების წარმომადგენელთა განსხვავებული შეხედულებებისა და მიდგომების არსებობით იყო განპირობებული. მიუხედავად წინააღმდეგობებისა, აშშ პირველი სახელმწიფოა, სადაც სასამართლო სისტემაში მედიაციის ინსტიტუციონალიზაცია მოხდა. 1980-იანი წლებიდან, სასამართლოს განტვირთვის მიზნით, აშშ-ს სასამართლოებმა საოჯახო და სამოქალაქო დავებზე მედიაციის ინსტიტუტის გამოყენება დაიწყეს. (Chern, 2008) ამ დროიდან მოყოლებული მედიაცია სასამართლოს განუყოფელ ნაწილად იქცა. თავის მხრივ, 1990-იანი წლებიდან აშშ-ის სასამართლო, საკანონმდებლო და აღმასრულებელი ხელისუფლება ყველანაირად უწყობდა ხელს მედიაციის საშუალებით ნებისმიერი კატეგორიისა და სირთულის დავის გადაწყვეტას. დღეისათვის მედიაცია გამოიყენება როგორც სასამართლოსათვის მიმართვამდე, ასევე, პირველი ინსტანციის, აპელაციის და

შტატების უზენაეს სასამართლოებში საქმის მსვლელობისას. ამასთან, მის გამოყენებას მხარს უჭერს სხვადასხვა სტატუტები და სასამართლო აქტები, რომლებიც ეტაპობრივად და თანმიმდევრულად შეიქმნა. (Rogers, McEwen, 1989) დღეისათვის აშშ ერთ-ერთი იმ სახელმწიფოთაგანია, რომელსაც თამამად შეუძლია თქვას, რომ მედიაციის დამკვიდრებული კულტურა აქვს, რაც გულისხმობს როგორც პრობლემის გადაწყვეტასა და ორმხრივად მომგებიანი გამოსავლის პოვნაზე ორიენტირებულ ადვოკატებს, ასევე, მედიაციის უპირატესობების მცოდნე მოსამართლეთა კორპუსსა და მომხმარებელს. აღნიშნულს ადასტურებს როგორც სამედიაციო ცენტრებისადმი მიმართულ დავათა ოდენობა, ასევე, მიმართვის დრო (როგორც კონფლიქტის ადრეულ, ისე სასამართლოში დავის განხილვისა და აღსრულების ეტაპზე) და მორიგებათა საერთო პროცენტულ მაჩვენებლები. (Chern, 2008) აღსანიშნავია, რომ სამართლებრივი საზოგადოების მცდელობას, დაემკვიდრებინა მედიაციის საშუალებით დავის გადაწყვეტის კულტურა, ხელი შეუწყო როგორც ისტორიულმა ფონმა, მომავალზე ორიენტირებულმა მოსამართლეთა ხედვამ და თავდაუზოგავმა შრომამ, ასევე, ამერიკული სამართლის გარკვეულმა მახასიათებლებმა და იმპლემენტაციის პროცესში ადვოკატთა ასოციაციისა და სამეცნიერო წრეების წარმომადგენელთა ჩართულობამ. ვინაიდან მედიაციის კულტურის ფორმირებაში თითოეულმა მათგანმა მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანა, მიზანშეწონილია მათი უფრო დეტალურად განხილვა: 1. მედიაციის წარმოშობის პარალელურად აშშ-ის სამეცნიერო წრეებში სულ უფრო მეტ მოწონებას იმსახურებდა 'პლურალიზმზე დამყარებული პროცესის' იდეა, რომელიც ხსნის, თუ რატომ არის უმჯობესი სამართლებრივი კონფლიქტის გადაჭრა დავის გადაწყვეტის სხვადასხვა მეთოდებით, პროცესითა და მიდგომით. (Rogers, McEwen, 1989) ამდენად, მიუხედავად გარკვეული წინააღმდეგობებისა, დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული საშუალებების იდეას არც სამეცნიერო წრეებსა და არც მართლმსაჯულების პოლიტიკის შემმუშავებელ პირთა რიგებში არ გაუჭირდა მხარდამჭერთა მოპოვება. ამასთან, სასამართლო მედიაციის დანერგვისას ამერიკული მართლმსაჯულების მიზანი მხოლოდ საქმეთა ნაკადის მართვა და სასამართლოში განხილვის მომლოდინე საქმეთა რაოდენობის შემცირება არ იყო, როგორც ეს ბევრ სხვა ევროპულ ქვეყანაში ხდებოდა. აშშ-ში თავიდანვე ნათლად განისაზღვრა, რომ მედიაციის მიზანი იყო მოქალაქეებს

მართლმსაჯულების განხორციელების პროცესში სასამართლოს გარდა სხვა ალტერნატიულ ფორუმებზე ჰქონდათ წვდომა, რომელიც მათ მოთხოვნილებებზე უფრო მორგებული იქნებოდა. (Chern, 2008) 2. ერთ-ერთი მთავარი ფაქტორი, რომელმაც ასევე ხელი შეუწყო დავის მორიგებით დასრულების პოპულარიზაციას, ამერიკული სამართალწარმოებისათვის დამახასიათებელი რამდენიმე თავისებურება იყო: პირველ რიგში აღსანიშნავია მოგებული მხარის მიერ გაწეული სამართლებრივი ხარჯების დამარცხებულ მხარეზე დაკისრების წესის არარსებობა. აშშ-ის თითქმის ყველა შტატში, შედეგის მიუხედავად, სასამართლო პროცესის წარმოებისას გაწეულ ხარჯებს მხარეები თავად ისტუმრებენ. აქედან გამომდინარე, დავისათვის გაწეული დანახარჯები მოგებულ მხარეს უკან არ უბრუნდება, განსხვავებით გერმანული სამართლის ქვეყნებისგან, სადაც მოგებული მხარის მიერ გაწეული სამართლებრივი მომსახურების ხარჯის გარკვეულ ოდენობას (თუ მთლიანს არა) წაგებული მხარე ანაზღაურებს. (Moore, 2003) ამას ემატება ისიც, რომ აშშ-ში იურიდიული მომსახურება საკმაოდ ძვირია და მოდავე მხარეები, ეკონომიკური თვალსაზრისით, დროულად და ნაკლები დანახარჯებით დავის საწყის ეტაპზე მორიგებას ამჯობინებენ, ვიდრე წლების შემდეგ სასამართლოში საქმის მათ სასარგებლოდ დასრულებას. (Moore, 2003) მეორე ის, რომ ამერიკული სამართლის კიდევ ერთი მახასიათებელია მტკიცებულების შეგროვების პროცესის სიძვირე. და ბოლოს, აშშ-ში ნაფიცი მსაჯულები მონაწილეობენ არა მხოლოდ სისხლის სამართლის საქმეებში, არამედ სამოქალაქო სამართლის დავების განხილვაშიც, რაც მნიშვნელოვნად ართულებს (მოსალოდნელი შედეგის განჭვრეტადობის თვალსაზრისით) და ამვირებს სამართალწარმოებას. 3. ამერიკის ადვოკატთა ასოციაციამ და იურიდიულმა სკოლებმა იმთავითვე დაიწყეს მედიაციის პოპულარიზაცია. რაც ყველაზე მნიშვნელოვანია, დაიწყეს `კარგი` იურისტის, ადვოკატის, დამცველის ცნების მოდიფიცირება. (Blackshaw, 2009) კერძოდ, თუ ადრე კარგი ადვოკატი ასოცირდებოდა კარგ მებრძოლთან, მსროლელთან და გლადიატორთან, რომელიც თავდაუზოგავად იბრძოდა შეჯიბრებითობის პრინციპზე დამყარებული სასამართლო და საარბიტრაჟო პროცესების მოსაგებად, მედიაციის (და თანამშრომლობის იდეაზე დამყარებული კონფლიქტის გადაწყვეტის მეთოდების) განვითარების პარალელურად მათ წამოწიეს იურისტის უნარი, იყოს `პრობლემის

გადაჭრაზე ორიენტირებული. შესაბამისად, არა `მებრძოლი`, `გლადიატორი`, არამედ – `მკურნალი` და `მშვიდობისმყოფელი`. ეს კი გამოიხატება მათ მიერ სასამართლოსადმი მიმართვამდე საკუთარი კლიენტისათვის მედიაციის (საქმის მორიგებით დასრულების) უპირატესობების განმარტებაში და, რაც მთავარია, სასამართლოს გზით დავის გადაწყვეტის მხოლოდ მას შემდეგ მოთხოვნაში, როცა დარწმუნდებიან, რომ საკუთარი კლიენტისათვის დავის ხელსაყრელი მორიგებით დამთავრების ყველა გზა მოსინჯულ იქნა და ყველა შესაძლებლობება – გამოყენებული. (Hodge, Vogenauer, Tulibacka, 2010)

ამრიგად, აშშ-ში სხვადასხვა პირობა არსებობდა იმისათვის, რომ მხარეებს სასამართლოს გვერდის ავლით დავის მორიგებით დამთავრება აერჩიათ, რომელთა ერთობლიობამაც გამოიწვია სასამართლოს მომხმარებლებს შორის მედიაციით დაინტერესება, ხოლო შემდგომში – მიღწეული შედეგით კმაყოფილება. ამერიკელი იურისტების გარკვეული ნაწილის მოლოდინი, რომლებიც იმედოვნებდნენ, რომ საზოგადოების დამოკიდებულება სამართლებრივი კონფლიქტისადმი შეიცვლებოდა და მოდავე მხარეების მიერ პასუხისმგებლობის საკუთარ თავზე აღების კულტურა თანდათანობით დამკვიდრდებოდა, გამართლდა. ეს კი მეტწილად მედიაციის ინსტიტუტის დანერგვის პროცესში ჩართულ პირებს შორის მჭიდრო თანამშრომლობით მოხერხდა. ყოველივე ზემოაღნიშნულმა განაპირობა ის, რომ დღეს აშშ-ში მედიაცია აღიქმება სხვადასხვა ფუნქციის მატარებელ ინსტიტუტად. მისი დანიშნულებაა მხარეთა მორიგება, სასამართლოს განტვირთვა, მხარეთა და სასამართლოს დროისა და ფულის დაზოგვა. ამასთან, მხარეთა მორიგების ფუნქციასთან ერთად, მას განიხილავენ კიდევ უფრო მეტის მიღწევის საშუალებად, კერძოდ, როგორც მხარეთა მოსმენის, საქმესთან დაკავშირებული არასამართლებრივი, მაგრამ მნიშვნელოვანი ინფორმაციისა და ინტერესების განხილვის შედეგად ინფორმირებული და ნებაყოფლობითი გადაწყვეტილების მიღებით დავის ტრანსფორმირების საშუალებად. (Waine, 2000)

2.2 მედიაციის სამართლებრივი და ფედერალური რეგულირება

შეერთებული შტატებში სასამართლოებში დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული საშუალებების დამკვიდრების ათვლის წერტილად 1990 და 1996 წლებს მიიჩნევენ, რადგან 1990 წელს საკანონმდებლო დონეზე შემუშავდა `სამოქალაქო სამართლის რეფორმირების აქტი`, (Abramson, 2011) ხოლო 1996 წელს – პრეზიდენტ კლინტონის ადმინისტრაციის მიერ `სამოქალაქო სამართლის რეფორმის` ბრძანებულება. პირველი მათგანით ყველა ფედერალურ ოლქს დაევალა სასამართლო პროცესის ხარჯებისა და საქმის განხილვის დროის შემცირებასთან ერთად სამართლიანი, ჩქარი და იაფი დავების გადაწყვეტის ალტერნატიული საშუალებების შემუშავების სამოქმედო გეგმის მიღება, ხოლო მეორე მათგანით პრეზიდენტი ფედერალურ სამსახურებს ავალებდა, კერძო სამართლებრივი დავები გადაეწყვიტათ მშვიდობიანი და ნაკლებ ხარჯიანი ალტერნატიული საშუალებებით. მიუხედავად იმისა, რომ არც ერთი ზემოაღნიშნული აქტი დავის გადაწყვეტის ალტერნატიულ საშუალებებს შორის უპირატესობას არ ანიჭებდა რომელიმე ფორმას, მედიაციამ თავად მოიპოვა დომინირებული ადგილი. (Rogers, McEwen, 1989) 1997 წლისათვის საოლქო სასამართლოების ნახევარზე მეტს მედიაციის პროგრამა შემუშავებული ჰქონდა. 1998 წლის `დავების გადაწყვეტის აქტით` ყველა ფედერალურ სასამართლოს მედიაციის ცენტრის ცალკე განვითარება მოეთხოვა. ამასთან, `დავების გადაწყვეტის აქტით` კონგრესმა ყველა სახელმწიფო უწყებას (არა მხოლოდ სასამართლოებს) დაავალა, რომ ხელი შეეწყოს დავების გადაწყვეტის ალტერნატიული საშუალებების განვითარებისათვის და საკუთარ უწყებაში აერჩიათ ამ პროექტზე პასუხისმგებელი ერთი პირი – დავების გადაწყვეტის ალტერნატიული საშუალებების ოფიცერი. ამბობენ, რომ როგორც `სამოქალაქო სამართლის რეფორმირების აქტმა` შეუწყო ხელი სასამართლო სისტემაში მედიაციის განვითარებას, ისე, `დავების გადაწყვეტის აქტმა` განაპირობა მის აღმასრულებელ ხელისუფლებაში დამკვიდრება. შედეგად, დღეისათვის აღმასრულებელ ხელისუფლებაში მედიაციის გზით რეგულირდება შრომის, ლიცენზირების, წიაღის მოპოვების, საგადასახადო, ეკოლოგიურ და ენერგორესურსების საკითხებთან დაკავშირებული დავები. (Abramson, 2011)

მედიაციის და დავის გადაწყვეტის სხვა ალტერნატიული საშუალებების განვითარების საწყის ეტაპზე აშშ-ის ხელისუფლება ფედერალური აქტების შემუშავებით ცდილობდა, ჩართული ყოფილიყო რეგულირების პროცესში და გარკვეულწილად ეკონტროლებინა ის, თუმცა ტენდენცია თანდათან იცვლებოდა და დავების ალტერნატიული გადაწყვეტის საშუალებები სულ უფრო და უფრო მეტად დამოუკიდებელი (თვითრეგულირებადი) ხდებოდა. შედეგად, შტატების ინდივიდუალური სასამართლოების მიერ შემუშავებული პროცედურული წესებით მინიმალურად შემცირდა ფედერალური ორგანოების მხრიდან ბიუროკრატიული ჩარევა. (Abramson, 2011)

2.3 უნიფიცირებული აქტი

აშშ-ში მედიაციის ინსტიტუტის განვითარების პროცესის გარკვეულ ეტაპზე მედიაციის უნიფიცირების პრობლემა დადგა, რადგან უნიფიცირებული კანონმდებლობის არარსებობის გამო, მედიაციის პროცესის ისეთი ფუნდამენტური საკითხიც კი, როგორცაა კონფიდენციალურობის დაცვა, განსხვავებულად იყო აღქმული პრაქტიკოსი მედიატორების მიერ. მე-20 საუკუნის მიწურულს 2500-ზე მეტი სამართლებრივი აქტი ეხებოდა აშშ-ის ტერიტორიაზე მედიაციის ინსტიტუტს, რომელთაგან 250-ზე მეტი აწესრიგებდა მედიაციის პროცესში კონფიდენციალურობის დაცვის საკითხს. (Hopt, Steffek, 2013) აღნიშნული მიზეზით, სახელმწიფო კანონმდებლობის რწმუნებულთა ნაციონალურმა კონფერენციამ 2001 წლის აგვისტოში `მედიაციის უნიფიცირებული აქტი` შეიმუშავა. იმის გათვალისწინებით, რომ სხვადასხვა სამართლებრივ აქტში მარეგულირებელი ნორმების დაქსაქსულობა ართულებდა მედიაციის პროცესს, უნიფიცირებული აქტის მიღების მიზანი მედიაციის პროცესის მონაწილეთა პრივილეგიისა და კონფიდენციალურობის დაცვის ერთიანი, ნათელი და ამომწურავი კანონმდებლობის შექმნა იყო. აღსანიშნავია, რომ 2003 წელს უნიფიცირებულ აქტში ცვლილებები შევიდა, რომლის მთავარი მიზეზიც 2002 წელს

გაერთიანებული ერების საერთაშორისო სავაჭრო სამართლის კომისიის მიერ `საერთაშორისო სავაჭრო მორიგების შესახებ` მიღებულ მოდელურ კანონთან თანხვედრაში მოყვანა იყო. (Hopt, Steffek, 2013) ვინაიდან მედიაციის პროცესის ჯეროვნად ჩატარებისათვის უაღრესად მნიშვნელოვანია, რომ მხარეებმა შეძლონ დიად საუბარი, უნიფიცირებული აქტის მთავარი საზრუნავი სწორედ პროცესის მანძილზე წარმოებული კომუნიკაციის კონფიდენციალურობის დაცვა იყო. ამას თან, მხარეთა ავტონომიის უფლების დაცვის მიზნით, აქტი მედიაციაში მონაწილე მხარეებს როგორც პრივილეგიის, ისე კონფიდენციალურობის საკითხზე სხვაგვარად შეთანხმების საშუალებას აძლევს. უნიფიცირებული კანონმდებლობა ნაციონალურმა კომისიამ ამერიკის ადვოკატთა ასოციაციის დავის ალტერნატიულ გადაწყვეტის სექციასთან თანამშრომლობით შეიმუშავა. აღნიშნული აქტი მედიაციის პროცესის კონფიდენციალურობასთან ერთად, მასში მონაწილე პირებზე (ჩვენების მიცემისაგან თავისუფლების) პრივილეგიის გავრცელების წესებსაც ადგენს. (Hopt, Steffek, 2013) `მედიაციის უნიფიცირებული აქტი` ადგენს კონფიდენციალურობის მიმართ მინიმალურ სტანდარტს, რომლის გამოც კალიფორნიის შტატის უზენაესმა სასამართლომ ის უარყო და კიდევ უფრო მაღალი სტანდარტი დაადგენა. კერძოდ, კონფიდენციალურობის ფართო განმარტების ნაცვლად, რომელიც მოიცავს მედიაციის პროცესში შექმნილი მტკიცებულებების გამოყენების აკრძალვასაც, `მედიაციის უნიფიცირებული აქტის` ავტორებმა არჩიეს მტკიცებულებების გამოყენების აკრძალვის უფლებამოსილების მხარეებისათვის და, გარკვეულ შემთხვევებში, მედიატორისათვის მინიჭება. (Martinez, Purcell, Shaked, Mehta, 2013) სასამართლო მხოლოდ იმ შემთხვევაში გაიზიარებს აღნიშნულ მტკიცებულებას, თუ მხარეები შეთანხმდებიან და საკუთარი ნებით უარს იტყვიან მედიაციის პროცესში კომუნიკაციისას შექმნილი მტკიცებულებების კონფიდენციალურად შენახვისა და სხვა სამართლებრივ პროცესში მისი გამოყენების შეზღუდვის თაობაზე. უნიფიცირებული აქტის ავტორების აზრით, მტკიცებულების დაცვის პრივილეგია არ გამორიცხავს თავისთავად ხელშეკრულების გაანალიზების საშუალებას. პირიქით, ის ხელს უწყობს სასამართლოებს, განსაზღვრონ ბალანსი მედიაციის პროცესუალურ მოთხოვნებსა და მატერიალური სამართლის ნორმებს შორის. შესაბამისად, სტანდარტებისა და მედიაციის პროგრამის

ჩამოყალიბებისას, უნიფიცირებული მედიაციის აქტმა მედიაციის კონკრეტული პრობლემების გადაჭრის გზების შემუშავება სასამართლოებს მიანდო. კერძოდ, შტატის სასამართლოები თავად წყვეტენ, დანერგავენ თუ არა ისინი შტატის მასშტაბით სავალდებულო მედიაციას, შეიმუშავებენ თუ არა მედიატორთა ქცევის სტანდარტს (და თუ შეიმუშავებენ – როგორს) და რა მინიმალურ სტანდარტს უნდა აკმაყოფილებდეს პირი, რათა სასამართლო მედიაციის პროგრამებში მიიღოს მედიატორის აკრედიტაცია. ('მედიაციის უნიფიცირებული აქტი' არ უარყოფს, რომ დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის საშუალებები კანონმდებლობით განსაზღვრულ ფარგლებში უნდა ექცეოდეს, თუმცა ის ცდილობს, ხელი შეუწყოს მხარეთა მიერ წინასწარ შეთანხმებული წესებით დავების რეგულირებას, პროცესის მთლიანობის, საზოგადოების ინფორმირებულობისა და კანონმდებლობის ერთგვაროვნების დაცვას. (Martinez, Purcell, Shaked, Mehta, 2013) აღსანიშნავია, რომ მედიაციის უნიფიცირებულ აქტს შტატები მხოლოდ სასამართლო მედიაციასთან მიმართებით იყენებენ. ამასთან, მედიაციის პროცესში მონაწილეობასთან დაკავშირებით აქტი ითვალისწინებს არჩევით მექანიზმს. 'მედიაციის უნიფიცირებული აქტის' მიხედვით, შტატმა, სხვა საკითხებთან ერთად, საკუთარი პრაქტიკით უნდა განსაზღვროს, თავის ტერიტორიაზე მედიაციის პროცესში მიღებულ ინფორმაციაზე რამდენად ფართოდ გავრცელდება პრივილეგია. თუ მედიაციის პროცესში მონაწილე მხარეები და მედიატორი გამოხატავენ სურვილს, რომ მათ შორის მედიაციის პროცესში გამართული კომუნიკაცია დაცული იყოს პრივილეგიით, 'მედიაციის უნიფიცირებული აქტი' ყველა მათგანზე თანაბრად ვრცელდება. მოლაპარაკებების პროცესი ყველა შემთხვევაში დაცული უნდა იყოს პრივილეგიით, თუმცა სხვა დოკუმენტები და მტკიცებულებები, რომლებიც მედიაციის პროცესში გამოიყენეს მხარეებმა, არ არის აპრიორი დაცული პრივილეგიით. მედიაციის პრივილეგია შესაძლოა არ იყოს გამოყენებული, თუ აღნიშნული ინფორმაცია ხელს უწყობს სისხლის სამართლებრივი დანაშაულის ჩადენას ან დაფარვას. აქტის მე-6 მუხლში ასახულია, თუ როგორ მოახერხეს 'მედიაციის უნიფიცირებული აქტის' ავტორებმა დავების გადაწყვეტის მექანიზმების გამჭვირვალობის თანმდევ საჯარო ინტერესსა და მედიატორებისათვის პრივილეგიის მინიჭების უკან მდარი მედიაციის პროცესის კონფიდენციალურობის უზრუნველყოფის

მიზანს შორის ბალანსის დაცვა. (Hopt, Steffek, 2013) მედიაციის პროცესში პრივილეგიის ინსტიტუტი უპლურია, როდესაც მხარეები შეთანხმდებიან ან ადგილობრივი სტატუტები მოითხოვს მედიაციის პროცესის მსვლელობის დროს შექმნილი და წარმოდგენილი მტკიცებულების გახსნას ან როცა თვით მედიაციის პროცესი საჯაროდ ტარდება. ამასთან, მედიაციის პროცესში გამართული კომუნიკაცია არ ექცევა პრივილეგიის საფარქვეშ იმ შემთხვევაშიც, როცა საქმე ეხება მედიატორის მიერ პროფესიული ეთიკის დარღვევას ან ბავშვის, მოზარდის დაცვას. აქტის მე-7 მუხლი მედიატორებს უზღუდავს დავის ირგვლივ ყოველგვარი ანგარიშის, მოხსენების, რეკომენდაციის ან შეფასების მიცემას ისეთი ორგანოებისათვის (ან პირებისათვის), რომლებმაც შესაძლოა დავის ბედი გადაწყვიტონ. (Hopt, Steffek, 2013) თუ რომელიმე სტატუტი გამონაკლისის სახით არ ავალდებულებს მედიატორს თავის პრივილეგიაზე უარის თქმას, ნებისმიერი სახის ინფორმაციის გაცვლის პროცესი მედიატორსა და დავის გამამწყვეტ ორგანოს შორის (იქნება ეს სასამართლო, არბიტრაჟი თუ სხვა) უნდა შემოიფარგლოს მხოლოდ სადავო საკითხზე მოდავე პირებს შორის მედიაციის პროცესის ჩატარების, დასრულების, მასში მხარეთა მონაწილეობისა და მორიგების მიღწევის თაობაზე ინფორმაციის გაცემით. ასევე, `მედიაციის უნიფიცირებული აქტის` თანახმად, მედიაციის პროცესში მხარის არაკეთილსინდისიერად მონაწილეობისათვის შესაძლოა გამოიყენონ სანქცია მხოლოდ ერთ შემთხვევაში _ წინასწარი გაფრთხილების გარეშე მედიაციის სესიაზე გამოუცხადებლობის დროს. მედიაციის პროცესის კონფიდენციალურობისა და სხვა პრივილეგიების დაცვის მიზნით, `მედიაციის უნიფიცირებული აქტი` კანონით დადგენილი წესებისა და კერძო ხელშეკრულებით გათვალისწინებული პირობების ნაზავს ეყრდნობა. (Hopt, Steffek, 2013) შესაბამისად, მხარეებს შეუძლიათ ნორმატიული წესებით დადგენილი ზღვრის მიღმა კონფიდენციალურობის დაცვის დამატებითი მექანიზმების ხელშეკრულებით გათვალისწინება. თვით აქტის კომენტარებშივე არის ახსნილი, თუ რატომ ამჯობინეს ავტორებმა რეგულირების ასეთი დინამიკა. ამით მათ საკუთარი პატივისცემა გამოხატეს სასამართლოთა ადგილობრივი წესების მიმართ, რომლებიც მედიაციის პროცესის კონფიდენციალურობის მთავარი საყრდენია. იმავდროულად, მათ დეტალურად მოაწესრიგეს აღნიშნული საკითხი, რათა სასამართლოებს ვეღარ დაეწესებინათ ახალი

შეზღუდვები კანონმდებლობის განმარტების საფუძველზე. შესაბამისად, უნიფიცირებული აქტის მე-8 მუხლი, ერთი მხრივ, სასამართლოებს კონფიდენციალურობის საკუთარი სტატუტებისა და მხარეთა შეთანხმების ფარგლებში განმარტების საშუალებას აძლევს, ხოლო, მეორე მხრივ, არ ემხრობა მისგან საგამონაკლისო შემთხვევების დაწესებას მაშინაც კი, როცა მისი მიზანი აშკარად უსამართლო სამედიაციო შეთანხმების გამოსწორებაა. აშშ-ში სასამართლო მედიაციის პროგრამები ყველა შტატში უნიფიცირებული აქტით არ რეგულირდება. მედიაციის სტატუტებით, ფედერალური და შტატების კანონმდებლობით სასამართლოებს უფლებამოსილება აქვთ, ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში თვითონ შეიმუშაონ მედიაციის ინსტიტუტის დანერგვისა და განვითარების სქემა. მეტიც, უნიფიცირებული მედიაციის აქტი მხოლოდ 12-მა შტატმა მიიღო. (Hopt, Steffek, 2013) ნიუ-იორკის შტატში ის ჯერ კიდევ არ მიუღიათ, რის გამოც, ანგლო-ამერიკული სამართლისათვის ტრადიციული `ზიანის მიყენების გარეშე მოლაპარაკებების` წესების შესაბამისად, თავად მოსამართლეები წყვეტენ მედიაციის დროს შექმნილი მტკიცებულებების სასამართლო პროცესზე დაშვების საკითხს. როგორც წესი, შტატის კანონმდებლობა უპირატესობით სარგებლობს, თუ მისი ნორმები კონფიდენციალურობის დაცვისა და მედიაციის პროცესში არაკეთილსინდისიერად მონაწილეობის შესახებ ფედერალურ კანონმდებლობასთან წინააღმდეგობაში მოდის, აღსანიშნავია, რომ შტატის სასამართლოები პროცესის კონფიდენციალურობის დაცვისას უმეტესწილად უნიფიცირებული მედიაციის აქტით ხელმძღვანელობენ.

2.4 მედიაციის რეგულირება კალიფორნიის შტატებში

ფრენკ სანდერის იდეის განხორციელება პირველად კალიფორნიის სასამართლოებმა დაიწყეს იმ მიზნით, რომ ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში სასამართლოს მოდავე მხარეებისათვის დავის მათთვის ყველაზე ხელსაყრელი გადაწყვეტის მექანიზმი შეეთავაზებინათ, იქნებოდა ეს დავის სასამართლო წესით განხილვა, მედიაცია თუ დავის რეგულირების სხვა ფორმა. კალიფორნიის შტატის ქალაქ სან მატეოს შტატის პირველი ინსტაციის სასამართლოში მედიაციის პროგრამა ეტაპობრივად დაინერგა.

კერძოდ, პირველ ეტაპზე ადვოკატთა ასოციაციის ადგილობრივ (საოლქო) წარმომადგენლობასა და პენინსულას დავების გადაწყვეტის ალტერნატიული საშუალებების ცენტრთან თანამშრომლობით პილოტური პროგრამა შემუშავდა. პროგრამის მიხედვით, სამოქალაქო სამართლის დავებზე მოსამართლეს შეეძლო სამედიაციო ცენტრის წარმომადგენელსა და მხარეებს შორის საინფორმაციო შეხვედრა დაენიშნა. (Hopt, Steffek, 2013) აღნიშნული შეხვედრის მიზანი იყო ცენტრის თანამშრომლების მიერ მხარეთათვის ინფორმაციის მიწოდება დავის ალტერნატიული საშუალებების დადებითი და უარყოფითი მხარეების შესახებ. ამის შემდეგ ინფორმირებული მხარეები მედიაციის პროცესში მონაწილეობაზე თანხმობის ან უარის თქმის შესახებ გადაწყვეტილებას თავად იღებდნენ. შესაბამისად, თუ ამას მოსამართლე საჭიროდ ჩათვლიდა, მხარეები ვალდებული იყვნენ, მიეღოთ საინფორმაციო შეხვედრაში მონაწილეობა, მაგრამ თვით მედიაციის პროცესის გასამართად აუცილებელი იყო თანხმობა. მაშასადამე, თავდაპირველ ეტაპზე სან მატეოს შტატის სასამართლოში მედიაციის ნებაყოფლობითი მოდელი იქნა დანერგული. იმ მხარეებს, რომლებიც მედიაციის პროგრამაში მონაწილეობას თანხმდებოდნენ, ეძლეოდათ შესაძლებლობა, თავად აერჩიათ მედიატორი ან პროგრამის ადმინისტრატორისთვის ეთხოვათ დახმარება მედიატორთა სიიდან ერთ-ერთის ასარჩევად. სან მატეოს პირველი ინსტანციის სასამართლოს ზემოაღნიშნულ მედიაციის პროგრამაში მონაწილეობისას მხარეები თანაბრად ინაწილებენ მედიატორის ჰონორარსა და მედიაციის პროცესის სხვა ხარჯებს. თუ მხარეები დაასაბუთებდნენ ფინანსური დახმარების აუცილებლობას, მაშინ სასამართლოს შესაძლოა ისინი პრო-ბონო მედიატორთან გადაემისამართებინათ. სან მატეოში დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული საშუალებების პილოტური პროგრამის წარმატების შემდეგ კალიფორნიის მთელ შტატში დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული საშუალებების გამოყენებამ იმატა. (Hopt, Steffek, 2013) კერძოდ, დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული საშუალებების პროგრამას ნეიტრალური პირის მიერ საქმის შეფასებისა და სასამართლო არბიტრაჟის ინსტიტუტები დაემატა, ხოლო მედიაციის პროგრამა გაფართოვდა არასრულწლოვნებისა და საოჯახო სამართლის საქმეების მიმართულებითაც.

პრაქტიკული თვალსაზრისით, კალიფორნიის შტატში სასამართლო მედიაციის შემდგომი განვითარებისათვის მნიშვნელოვანი იყო კალიფორნიის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 1775-ე და 1775.2 მუხლების მიღება, რომლებიც რაიონულ სასამართლოებს მართლმსაჯულების სისტემაში მედიაციის პილოტური პროგრამის დანერგვის უფლებამოსილებას ანიჭებდა. `კალიფორნიის სასამართლო წესების` 3.891 წესით კი დაკონკრეტდა, რომ სასამართლოს გადაწყვეტილებით სარჩელი შეიძლება სავალდებულო წესით სამედიაციო ცენტრს გადაეცეს იმ შემთხვევაში, თუ დავის საგნის ღირებულება არ აღემატება 50 000 აშშ დოლარს, თუმცა მსგავს შემთხვევაში სასამართლოს გადაწყვეტილება მხარეთა მიერ გამოთქმულ შეხედულებებს უნდა ეფუძნებოდეს და საქმე უნდა მიესადაგებოდეს მედიაციას. თუ მხარეები სასამართლოში დავის განხილვის პროცესში დადებენ სამედიაციო შეთანხმებას დავის საგნის სიდიდის მიუხედავად, მოსამართლეს ევალება, ნებისმიერი საქმის გადაცემა სამედიაციო ცენტრისათვის. (Hopt, Steffek, 2013) პრაქტიკაში დავის გადაწყვეტის ალტერნატიულ მექანიზმებს უფრო ხშირად მთავარ სასამართლო სხდომამდე მოსამზადებელი (ინგლ. პრე-ტრიალ) პროცედურების დროს მიმართავენ, ვიდრე მთავარი პროცესის მსვლელობისას, როგორც ეს კალიფორნიის სასამართლო წესებშია გაწერილი. საკრამენტოს რაიონული სასამართლოს მიერ შემუშავებული პოლიტიკის მიხედვით, `მართლმსაჯულების განხორციელებაში სამოქალაქო სამართლის საქმეთა მორიგებით დასრულების კეთილსინდისიერ მცდელობას მნიშვნელოვანი წვლილი შეაქვს და ამიტომაც ის უნდა განახორციელონ`. სამოქალაქო სამართლის საქმეებზე სარჩელის შეტანიდან 120 დღის გასვლის შემდეგ საქმეთა ელექტრონული მართვის პროგრამა მხარეებს შეტყობინებას უგზავნის საქმის მართვის მიზნით დანიშნული შეხვედრის შესახებ. შეხვედრაზე გამოცხადებისას მხარეებმა თან უნდა იქონიონ დავის ალტერნატიული საშუალებების დახმარებით კონფლიქტის გადაწყვეტის შესახებ საკუთარი განცხადება. მასში მითითებული უნდა იყოს სადავო საკითხები და მოდავე მხარის შეხედულებით მათი შესაძლო გადაწყვეტის გზები. მედიაციის მოთხოვნის შემთხვევაში ინიშნება მედიაციის პროცესი, რომელში მონაწილეობითაც მხარეები თავიდან იცილებენ საკრამენტოს სასამართლო-მორიგების პროგრამაში მონაწილეობას, რაც მხარეთათვის სავალდებულოა მაშინაც კი, როცა მათ არ აქვთ მასში მონაწილეობის

სურვილი. ამ შემთხვევაში მოდავე მხარეებისათვის მედიაციის პროცესში უშუალო მონაწილეობა სავალდებულო ხდება. (Hopt, Steffek, 2013)

პირველი ინსტანციის სასამართლოს მიერ მედიაციის გამოყენების წახალისების მიზნით შემდეგი წესი იქნა შემუშავებული: `საკრამენტოს ადგილობრივი წესების` 12.23 წესით, სასამართლოს მიერ დანიშნული მედიაციის პროცესის დროს მედიატორს შეუძლია მოითხოვოს მედიაციის პროცესის ანაზღაურება პირველი სამი საათისათვის მაქსიმუმ 200 აშშ დოლარის ფარგლებში, რომელსაც ანაზღაურებს სასამართლო. (Hopt, Steffek, 2013) თუ მხარეები გადაწყვეტენ მედიაციის პროცესის გაგრძელებას სამ საათზე მეტი დროით, მაშინ დამატებითი საათებისათვის მათ პირადად უნდა გადაუხადონ მედიატორს ჰონორარი. მის ოდენობასაც მედიატორი თავად განსაზღვრავს. აღნიშნული წესი, ერთი მხრივ, აჩქარებს მედიაციის პროცესის მსვლელობას, ხოლო მეორე მხრივ, მხარეებს აძლევს მედიაციის მოსინჯვის შესაძლებლობას ყოველგვარი ფინანსური დანაკარგის გარეშე. გარდა ამისა, საკრამენტოს სასამართლო სთავაზობს მომხმარებელს დამაბალანსებელი ტესტის ჩატარებას, რომლის მიზანია დაეხმაროს მხარეებს სასამართლო მედიაციასა და დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული საშუალებების პროვაიდერ კერძო ინსტიტუტს შორის სწორ არჩევანში. ვინაიდან ორივე მათგანს აქვს დადებითი და უარყოფითი მხარე, ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში შესაძლოა ერთი უფრო ეფექტიანი იყოს, ვიდრე მეორე. აქედან გამომდინარე, ეს ინიციატივა კიდევ ერთი მცდელობაა, მხარეებმა თავად აიღონ პასუხისმგებლობა საკუთარ დავაზე და თავად განსაზღვრონ, რომელი ფორუმი ჯობია მათ წინაშე არსებული პრობლემის გადასაწყვეტად. `კალიფორნიის სასამართლოს წესების` #3.894(ა) (1) ნორმის მიხედვით, მხარეები და მათი წარმომადგენლები უნდა მონაწილეობდნენ მედიაციის პროცესში, თუ არ არსებობს რაიმე საპატიო მიზეზი, თუმცა მხარეებს უფლება აქვთ, მედიაციის პროცესი ნებისმიერ დროს შეწყვიტონ. (ცერცვაძე, 2010) საქმეზე `კალიფორნიის ვუდსაიდი ჰოუმსი რივერსადის (პირველი ინსტანციის) უმაღლესი სასამართლოს წინააღმდეგ`, სააპელაციო სასამართლომ განმარტა, რომ სამედიაციო შეთანხმება შესაძლოა გაუქმდეს თუ მედიაციის პროცესი მიუღებელია მხარისათვის. კერძოდ, როცა სავალდებულო მედიაციის პროცესში მონაწილეობა მიუღებელია საოჯახო დავის ერთ-ერთი მხარისათვის, მედიაციაზე უარის თქმის უფლება

სასამართლომ უნდა გაითვალისწინოს. კალიფორნიის შტატის სასამართლო სისტემაში შემავალ სხვადასხვა სასამართლო რგოლებსა და ინსტანციების სასამართლოებს სასამართლო მედიაციის პროცესის შესახებ განსხვავებული მიდგომები და წესები ჰქონდათ, თუმცა განზოგადებულად ფაქტორები, რომლებმაც მედიაციის წარმატებულად დანერგვა და განვითარება განაპირობა, იყო: • პილოტური პროგრამით დაწყება და თანმიმდევრულად ყველაზე მეტად მოთხოვნად სფეროებში სავალდებულო მედიაციის ინსტიტუტის შეტანა; • საზოგადოებაში მედიაციის შესახებ ცნობიერების გაზრდა და მედიაციის პროგრამაში მონაწილე მხარეების ფინანსური წახალისება; • მაღალი პროფესიონალური უნარების მქონე კადრების აყვანა, რომელთაც მედიაციის სფეროთი დაინტერესებულ პირებსა და ორგანიზაციებთან კავშირის დამყარებისა და თანამშრომლობის უნარი ჰქონდათ; • ყველა დაინტერესებული პირის მონაწილეობა მედიაციის პროგრამის შემუშავებაში; • მართლმსაჯულების სფეროში მნიშვნელოვანი მოთამაშეების _ ბანკების, სადაზღვევო კომპანიებისა და სახელმწიფო უწყებების მართლმსაჯულების რეფორმის პროცესში ჩართვა და მათი შენიშვნების გათვალისწინება; • მედიატორთა ტრენინგისა და სერტიფიცირების საკითხის მაღალი ხარისხის უზრუნველყოფა და კონტროლი; • პროცესში მონაწილე და ჩართული პირების ანგარიშების, შეფასებებისა და მოხსენებების საფუძველზე მიღწეული შედეგების ყოველწლიური და კვარტლური ანალიზი. (ცერცვაძე, 2010)

2.5 მედიაციის რეგულირება ფლორიდის შტატში

მედიაციის ინსტიტუტის ჩამოყალიბებისათვის ფლორიდის შტატის კანონმდებელმაც ისეთივე სამართლებრივი რეგულირების ტექნიკას მიმართა, როგორსაც კალიფორნიის შტატის კანონმდებელმა. კერძოდ, მედიაციის სტატუტი გავრცობილია შტატის უზენაესი სასამართლოსა და ადგილობრივი სასამართლოების მიერ გამოქვეყნებულ სამოქალაქო პროცესის წესებში. სხვა შტატებისაგან განსხვავებით, ფლორიდის შტატის

მედიაციის ინსტიტუტისათვის დამახასიათებელია სხვადასხვა სასამართლოში დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული საშუალებების პროგრამების ერთგვაროვნება. (Hopt, Steffek, 2013) აღნიშნული, ერთი მხრივ, ფლორიდის შტატის უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილებამ, რომელიც მართლმსაჯულებაზე, მათ შორის, დავის გადაწყვეტის ალტერნატიულ მექანიზმებზე ხელმისაწვდომობას ყველა მოქალაქისათვის თანაბრად უზრუნველყოფას მოითხოვს, ხოლო, მეორე მხრივ, ფინანსური კრიზისის დროს სასამართლოს ბიუჯეტის მნიშვნელოვნად შემცირებამ. ფლორიდის შტატის თავისებურება ისაა, რომ მისი ინსტიტუციონალიზება მედიაციის არაფორმალური ხასიათის გათვალისწინების გარეშე მოხდა. კერძოდ, `ფლორიდის სტატუტის` 44.201 მუხლით, სასამართლოს თავმჯდომარეებს უფლებამოსილება ენიჭებათ, შექმნან `მოქალაქეთა დავების მოსარიგებელი ცენტრები`. აღნიშნულ ცენტრებს ჰყავთ საბჭოები, რომლის შემადგენლობაში შედიან ადგილობრივი სამართალდამცავი ორგანოების წარმომადგენლები, მათ შორის, მთავარი პროკურორი, პოლიციის უფროსი, მოსამართლე, ოლქის წარმომადგენელი. აღნიშნული კომისია ადგენს ცენტრის მუშაობის წესებს. ცენტრის ფუნქციონირებისათვის კომისია დაფინანსებას იღებს როგორც სახელმწიფო, ისე – კერძო სექტორიდან. `მოქალაქეთა დავების მორიგების ცენტრის` ბაზაზე გამართულ მედიაციის პროცესში მონაწილეობა უფასოა, ხოლო მედიაციის პროცესი – არაფორმალური. მედიატორს არ შეუძლია მხარეების მიმართ რაიმე სანქციის ან ჯარიმის გამოყენება. აღნიშნულ ცენტრს ხშირად მოქალაქეები სასამართლოში სარჩელის შეტანამდეც მიმართავენ. მხარეები მედიაციის პროცესში მეტწილად ადვოკატების გარეშე მონაწილეობენ. მოქალაქეები მედიაციის პროცესის საფასურისაგან გათავისუფლებული არიან; მედიაციის პროცესის საშუალო ხანგრძლივობა ორ საათს არ აღემატება. კალიფორნიის შტატის წესებისაგან განსხვავებით, ფლორიდის სტატუტები მოსამართლეებს თავად აძლევს მითითებებს, თუ როდის გამოიყენონ დისკრეცია საქმის მედიაციის პროგრამისათვის გადაცემის შესახებ და როდის – არა. თუ დავა შეეხება მატერიალური ზიანის ანაზღაურებას, ერთი მხარის შუამდგომლობის შემთხვევაშიც საქმე დაუყოვნებლივ უნდა გადაეცეს სამედიაციოდ. (Hopt, Steffek, 2013) აღნიშნული წესი არ ვრცელდება ქირავნობისა და სესხის ხელშეკრულებასთან დაკავშირებულ და არასწორი მკურნალობის შედეგად

წარმოშობილ დავებზე. ამასთან, მედიაციისათვის მიმართვის მომთხოვნ მხარეს უნდა სურდეს და შეეძლოს მედიაციის პროცესის საფასურის გადახდა ან მეორე მხარე თანახმა უნდა იყოს საფასურის თანაბრად გაყოფაზე. `ფლორიდის სამოქალაქო საპროცესო წესების` 1.710 (ა) წესით, მედიაციის პროცესი პირველი სესიის ჩატარებიდან 45 დღეში უნდა დასრულდეს. (ცერცვაძე, 2010) გაგრძელება დასაშვებია სასამართლოს ნებართვით ან, თუ ორივე მხარე მედიატორს მსგავსი თხოვნით მიმართავს. მედიაციის პროცესი მთავრდება ნაწილობრივი ან საბოლოო შეთანხმების მიღწევით. შეთანხმება იდება წერილობით და სასამართლოს გადაეცემა. თუკი ამას ადგილობრივი სასამართლოს წესები ითვალისწინებს, მორიგების მიუღწევლობის შემთხვევაში მედიატორი ზეპირად ატყობინებს სასამართლოს მედიაციის პროცესის წარუმატებლად დამთავრების შესახებ საქმესთან დაკავშირებით ყოველგვარი შეფასების ან რეკომენდაციების გაწევის გარეშე. მხარე, თუ მას შეტყობინება ჯეროვნად აქვს ჩაბარებული, ვალდებულია, გამოცხადდეს მედიაციის პროცესზე. აღნიშნული მოთხოვნის არასაკატიო მიზეზით დარღვევის შემთხვევაში ის შეიძლება დაჯარიმდეს სასამართლოს მიერ. მხარეს შეუძლია, უარი განაცხადოს მედიაციის პროცესში მონაწილეობაზე, თუ: • აღნიშნულ საკითხთან დაკავშირებით მხარეებს შორის უკვე გაიმართა მედიაციის ან საარბიტრაჟო პროცესი; • მხარეებს შორის სამართლებრივი განმარტების საკითხი სადავოა; • ამისათვის სხვა რაიმე ჯეროვანი მიზეზი არსებობს. (ცერცვაძე, 2010)

სავალდებულო მედიაციის დროს აღნიშნული გამონაკლისების გათვალისწინების მიზეზი მხარეთა ნების ავტონომიურობისა და გადაწყვეტილების თავად მიღების პრინციპების გარკვეულწილად შენარჩუნებაა. ასევე, ყურადღებას იმსახურებს #44.108 `ფლორიდის სტატუტით` განსაზღვრული მედიაციის მიმართვის მიზნით შემუშავებული წამახალისებელი ზომები, რომლებიც მოდავე მხარის ეკონომიკური შესაძლებლობებისა და დავის საგნის მატერიალური ღირებულების გათვალისწინებით, მედიაციის პროცესის დაფინანსების სხვადასხვა მოდელს სთავაზობს. `ფლორიდის საოჯახო სამართლის საპროცესო წესების` 12.740(ბ) წესის მიხედვით, ნებისმიერი საოჯახო დავა შეიძლება მიემართოს მედიაციას. შესაბამისად, საოჯახო მედიაციის პროგრამები ფლორიდის ყველა სასამართლოშია დანერგილი. ფლორიდაში

მედიატორის ანაზღაურების წესი მხარეთა წლიური შემოსავლით განისაზღვრება. (Hopt, Steffek, 2013) თუ ორივე მხარის წლიური შემოსავალი აჭარბებს 100 000 აშშ დოლარს, სასამართლო მოდავე მხარეების რეფერირებას ახდენს კერძო მედიატორებზე, რომელთა ხარჯებიც არ ანაზღაურდება საბიუჯეტო სახსრებიდან. იმ შემთხვევაში, თუ მოსამართლე გამოსცემს სამედიაციო განკარგულებას, მხარეებს შეუძლიათ, 10 დღის ვადაში თავად აირჩიონ ნებისმიერი (კერძო) მედიატორი. თუ მხარეები 10 დღის ვადაში ვერ შეთანხმდებიან, მაშინ მოსამართლე სერტიფიცირებული მოსამართლეების სიიდან თავად ამოირჩევს მას. ნებისმიერ შემთხვევაში მხარეებსა და მედიატორს შორის სავალდებულოა წერილობითი ხელშეკრულების დადება, რომელიც განსაზღვრავს მედიატორის ანაზღაურების წესსა და პირობებს. თუ მედიატორის ჰონორარის ოდენობის შესახებ მხარეებმა და მედიატორმა ვერ მოილაპარაკეს, მაშინ მოსამართლე განსაზღვრავს მედიატორის საათობრივი ანაზღაურების წესს. (Hopt, Steffek, 2013) ფლორიდის კანონმდებლობით, სააპელაციო სასამართლოში მედიაციის პროცესი შეიძლება საქმის სააპელაციო განხილვამდე, საქმის უმოძრაოდ ყოფნის _ მოლოდინის პერიოდში დაინიშნოს. ამასთან, თუ სააპელაციო სასამართლოს მოსამართლე მიიჩნევს, რომ საქმის მედიაციისათვის მიმართვა გამართლებულია, მაშინ მხარეები ვალდებული არიან, დაემორჩილონ მის გადაწყვეტილებას. მეორე მხრივ, მედიაციის პროცესი არ აფერხებს სასამართლო პროცესის მსვლელობას. მოსამართლეთა მიერ მსგავსი გადაწყვეტილების მიღების გამარტივებისათვის სააპელაციო სასამართლოებმა შეიმუშავეს საქმის ფაქტობრივი გარემოებების შესახებ სპეციალური კითხვარი, რომელსაც მხარეები ავსებენ. მედიატორის არჩევისა და ანაზღაურების წესი ამ შემთხვევაშიც ისეთივეა, როგორც პირველი ინსტანციის სასამართლოში. ამასთან, ყოველი სერტიფიცირებული მედიატორი ვალდებულია, წლის განმავლობაში ორი მედიაციის პროცესი _ პრო ბონო ჩაატაროს, რაც მოსამართლეებს შესაძლებლობას აძლევს, მოდავე მხარეთა მატერიალური შესაძლებლობების გათვალისწინებით გაათავისუფლოს ისინი მედიატორის ანაზღაურებისაგან და საქმე მედიატორს გადასცეს, როგორც პრო ბონო. ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, სამოქალაქო საპროცესო სამართლის ფედერალური, შტატებისა და უშუალოდ განმხილველი სასამართლოს წესები ერთიანობაში ქმნის განხილვის მომლოდინე

საქმეებისაგან სასამართლოს განსატვირთავ მნიშვნელოვან წამახალისებელ მექანიზმს. (ცერცვაძე, 2010)

2.6 ძირეული საკითხების რეგულირების სპეციფიკა და მედიაციის ცნება

დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ფედერალური აქტი~ ფედერალურ სასამართლოებს ანიჭებს უფლებამოსილებას, დააფუძნონ დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული საშუალებები (მათ შორის – მედიაცია), მაგრამ თვით აქტი მედიაციის პროცესს არ განსაზღვრავს. სანაცვლოდ, აშშ-ის ყველა შტატს შემუშავებული აქვს მედიაციის პროცესის საკუთარი წესები, სადაც, ბუნებრივია, მედიაციის ცნება განსხვავებულადაა განმარტებული. ამერიკის ადვოკატთა და ამერიკის არბიტრთა ასოციაციები მედიაციას განმარტავენ როგორც `პროცესს, რომლის მანძილზე მედიატორი ხელს უწყობს მხარეებს შორის კომუნიკაციასა და მოლაპარაკებების წარმართვას, რათა დაეხმაროს მათ სადავო საკითხზე ნებაყოფლობითი შეთანხმების მიღწევაში~. (Hopt, Steffek, 2013) მედიატორთა ქცევის მოდელური სტანდარტი აღწერს მას როგორც `პროცესს, რომლის დროსაც დამოუკიდებელი მესამე პირი ხელს უწყობს კომუნიკაციას, მოლაპარაკებას და მასში მონაწილე მხარეების მიერ ნებაყოფლობითი გადაწყვეტილების მიღებას~. ეს დეფინიციები ვერ ჩაითვლება აშშ-ში ტერმინ `მედიაციის~ ამომწურავ განმარტებებად, ვინაიდან პრაქტიკაში მედიაცია განსხვავებული ფორმებითაც გვხვდება. `კალიფორნიის სამოქალაქო სამართლის კოდექსი~ მედიაციას განმარტავს როგორც `პროცესს, რომლის დროსაც ნეიტრალური პირი (ან პირები) ხელს უწყობს მოდავე მხარეებს შორის კომუნიკაციას, რათა მათ მიაღწიონ ორივე მხარისათვის მისაღებ შეთანხმებას. ~ მედიაციას ამგვარადვე განმარტავს ტეხასისა და ფლორიდის საკანონმდებლო აქტები. (Hopt, Steffek, 2013) `ტეხასის სამოქალაქო პრაქტიკის კოდექსი~ დამატებით ყურადღებას ამახვილებს იმ ფაქტზე, რომ მედიატორი არ ავრცელებს საკუთარ გადაწყვეტილებას მხარეებზე; ფლორიდის სტატუტი ხაზს უსვამს მედიატორის მიერ ახალ შესაძლო მორიგების ვარიანტებზე ფოკუსირებას. და ბოლოს, `მედიაციის უნიფიცირებული აქტის~

მიხედვით, `მედიაცია ეს არის პროცესი, რომელშიც მედიატორი ხელს უწყობს მხარეებს შორის კომუნიკაციასა და მოლაპარაკებების წარმართვას, რათა დაეხმაროს მათ დავასთან დაკავშირებით ნებაყოფლობით მორიგების მიღწევაში`. (ცერცვაძე, 2010) შტატების მიერ მედიაციის ცნების ერთგვაროვანი დეფინიციის არარსებობის მიუხედავად, თითქმის ყველა აქტში, რომელიც აშშ-ში ამ პროცესს განმარტავს, ხაზგასმულია მედიატორის როლი, პროცესის კონფიდენციალურობა, კომუნიკაციის, მოლაპარაკების გამართვასა და მხარეთა მიერ გადაწყვეტილების ნებაყოფლობით მიღების მნიშვნელობა. სტრატეგიულ კომუნიკაციასა და მოლაპარაკებაზე ყურადღების გამახვილების მიზანი, მედიაციის წარმართვის მეთოდის სასამართლოსა და არბიტრაჟის პროცესების წარმართვის მეთოდისაგან (შეჯიბრებითობა, მესამე პირის მიერ გადაწყვეტილების მიღება და ა.შ.) განსხვავების დემონსტრირებაა. ამასთან, `მედიაციის უნიფიცირებული აქტის` კომენტარებით ირკვევა, რომ მედიაციის ცნების დეფინიციაში ნახსენები `მორიგების ხელშეწყობა` არ გულისხმობს მედიატორის `ხელშემწყობ` სტილს, რადგან მისმა ავტორებმა კარგად იცოდნენ, რომ პრაქტიკაში მედიაციის სხვადასხვა სტილი იყო დამკვიდრებული. მართალია, ხელშემწყობი (მხარეთა ინტერესებზე მორგებული) მედიაციის სტილი ჯერ კიდევ დომინირებს, თუმცა არავინ იცის ზუსტად, როგორ შეიცვლება ის მომავალში. მიუხედავად იმ ფაქტისა, რომ სასამართლო მედიაცია საკმაოდ ინსტიტუციონალიზებულია, აშშ-ში ტერმინები `მედიაცია` და `მედიატორი` კვლავ ჩამოყალიბების პროცესშია. (ცერცვაძე, 2010)

2.7 პროცესის კონფიდენციალურობა

აშშ-ში მედიაციის პროცესში კონფიდენციალურობის დაცვას იმთავითვე დიდ მნიშვნელობას ანიჭებდნენ, რადგან კარგად იყო გააზრებული მედიატორსა და მხარეებს შორის ნდობის არსებობის მნიშვნელობა. აქედან გამომდინარე, კონფიდენციალურობის დაცვის მაქსიმალური უზრუნველყოფის მიზნით, მედიაციის პროცესში შექმნილი და წარმოდგენილი მტკიცებულებები ფედერალური და შტატის სტატუტებით, როგორც წესი, დაცულია გასაჯაროებისაგან, მათ შორის, სასამართლო პროცესზე მათი

გამოყენებისაგან. (ცერცვაძე, 2010) `მედიაციის უნიფიცირებული აქტის` კომენტარებში ვკითხულობთ, რომ ინფორმაციის თავისუფლად გაცვლა და მონაცემთა ღიაობა იმ შემთხვევაში მიიღწევა, თუ მხარეებს ეცოდინებათ, რომ მათ მიერ გამხეილი ინფორმაცია არ იქნება მათ საწინააღმდეგოდ გამოყენებული სასამართლო პროცესზე. შესაბამისად, შეგვიძლია ვივარაუდოთ, რომ კონფიდენციალურობის დაცვის გარანტიების შექმნა პირდაპირ კავშირშია მედიაციის პროცესის სრულფასოვნად ჩატარებასა და წარმატებით დასრულებასთან. (Hopt, Steffek, 2013) სწორედ ამიტომ, როგორც წესი, იგულისხმება რომ მედიაციის პროცესი, სადაც არ უნდა ტარდებოდეს ის, კონფიდენციალურია. უნიფიცირებული აქტის მე-8 მუხლი ადგენს, რომ თუ ამის შესახებ არ არსებობს ეხმარება. უისკონსინის კანონმდებლობა სასამართლოებს დახურული, კერძო (ინ ცამერა) სხდომების ჩატარების უფლებას იმ შემთხვევაში აძლევს, თუ მედიაციის პროცესზე გამხეილი ინფორმაციის კონფიდენციალურად შენახვა აშკარა უკანონოა. ლუიზიანას წესებით კი შესაძლებელია, მედიატორმა ჩვენება მისცეს საქმეზე, თუ ამით თავიდან იქნება აცილებული უსამართლობა და თაღლითობა, რომელიც მედიაციის პროცესზე მიღებული მორიგების აქტით მკვიდრდება. ასევე აღსანიშნავია, რომ ოჰაიოს და სხვა შტატების სასამართლოები მხარეებისგან მედიაციის პროცესში კეთილსინდისიერ მონაწილეობას მოითხოვენ, მაგრამ სასამართლოებს მედიაციის პროცესის გამოკვლევის დროს არ აქვთ უფლებამოსილება, შეაფასონ, თუ რამდენად იქნა დაცული კეთილსინდისიერად მონაწილეობის საკითხი. (Hopt, steffek, 2013) შესაბამისად, სასამართლოები და კანონმდებლები კონფიდენციალურობის დაცვის საკითხის მოწესრიგებისას გარკვეულწილად მედიაციის პროცესის ორ მნიშვნელოვან პრინციპს: კონფიდენციალურობის დაცვის და პროცესში კეთილსინდისიერ მონაწილეობას შორის ოქროს შუალედის დაცვას ცდილობენ, რაც არც თუ ისე იოლია. (ცერცვაძე, 2010)

2.8 მედიატორის პრივილეგია

მედიაციის პროცესში გამხელილი ინფორმაციის დაცვის მნიშვნელობიდან გამომდინარე, აშშ-ში მედიატორი სარგებლობს ანგლო-საქსური სამართლისათვის დამახასიათებელი `პრივილეგიის` ინსტიტუტით, რომელიც მას უფლებამოსილებას ანიჭებს, უარი თქვას მედიაციის პროცესზე მისთვის გამხელილი ინფორმაციის შესახებ ჩვენების მიცემაზე და ისარგებლოს კლიენტსა და მედიატორს შორის `პრივილეგიით` მინიჭებული სხვა შეღავათებით. აღნიშნული პრინციპი მოქმედებს 41 შტატში, ხოლო დარჩენილ შტატებში კანონმდებლობა მედიატორებს სასამართლოში ჩვენების მიცემის ვალდებულებისაგან ათავისუფლებს. უნიფიცირებული მედიაციის აქტი დეტალურად არეგულირებს მედიაციის პრივილეგიას. (ცერცვაძე, 2010) აქტის მე-4, მე-5 და მე-6 მუხლები სწორედ მედიაციის ერთ-ერთ ყველაზე რთულ ასპექტს – მედიაციის პრივილეგიას ეხება, განსაზღვრავს მის ფარგლებსა და გამონაკლის შემთხვევებს. მედიაციის პროცესის მოსამზადებელ ეტაპზე, თვით პროცესში და მისი დამთავრების შემდეგ შექმნილ ნებისმიერ ზეპირ თუ წერილობით მტკიცებულებას აქვს პრივილეგია. შესაბამისად, არ შეიძლება მისი გამჟღავნება, სასამართლო მტკიცებულებად გამოყენება, თუ არ არსებობს საგამონაკლისო შემთხვევა. აქტის წინასიტყვაობაშივე არის აღნიშნული, რომ მედიატორის პრივილეგია არის ყველაზე სარწმუნო გზა პროცესის მიზნების მისაღწევად. კონფიდენციალურობისა და მტკიცებულებათა დაცვის პრივილეგიის (ევიდენტიარყ პრივილეგეს) წესები სასამართლო პრაქტიკამ საერთო სამართლის სისტემისათვის დამახასიათებელი ინფორმაციის დაცვის პრივილეგიის ინსტიტუტის ბაზაზე შექმნა. კალიფორნიაში მწვავე კამათი გაიმართა კონფიდენციალურობის დაცვის გავრცელების ფარგლებსა და, აქედან გამომდინარე, მტკიცებულებების დაცვის პრივილეგიის საკითხზე. მედიაციის პრივილეგიის მარეგულირებელი ნორმები განსაკუთრებით მკაცრია კალიფორნიის შტატში. (Hopt, Steffek, 2013) `კალიფორნიის მტკიცებულებათა კოდექსის` მიხედვით, აკრძალულია ყოველგვარი ზეპირი ან წერილობითი კომუნიკაციის შესახებ მტკიცებულების, რომელიც მედიაციის პროცესში შეიქმნა, გამჟღავნება. აღნიშნული შეზღუდვა ვრცელდება, როგორც სამოქალაქო ისე ადმინისტრაციულ სამართლებრივ პროცესზე

(მათ შორის, ადმინისტრაციული ორგანოს წარმოებაზე). (Hopt, Steffek, 2013) გამონაკლისს მხოლოდ სისხლისსამართლებრივი პროცესი წარმოადგენს. საქმეში ოლამი კონგრესის გირაოს კომპანიის წინააღმდეგ, ჩრდილოეთ კალიფორნიის საოლქო სასამართლომ მედიაციის მტკიცებულების დაცვის წესებიდან გამონაკლისი დაუშვა მას შემდეგ, რაც ერთერთმა მხარემ მედიაციის პროცესის დროს მასზე ზეწოლის შესახებ სასამართლოში საჩივარი შეიტანა. კონფიდენციალურობის დაცვის კანონმდებლობის გაანალიზების შემდეგ სასამართლო მივიდა დასკვნამდე, რომ მედიატორს ჩვენება უნდა მიეცა დახურულ სასამართლო სხდომაზე. მსგავსი პრობლემები სხვა სასამართლოებშიც წარმოიქმნება ხოლმე, რის გამოც კალიფორნიის შტატის უზენაესი სასამართლო საქმეში ფოქსგეით ჰოუმოუნერს ასოციაცია ბრამელა კალიფორნიის წინააღმდეგ, არ დაეთანხმა მოსაზრებას, რომ აღნიშნული პრეცედენტი, კანონმდებლის მიერ განზრახული ინფორმაციის გულწრფელი, ღია გაცვლა მედიაციის პროცესის კონფიდენციალურობის დაცვის თვალსაზრისით, იმედგაცრუებას გამოიწვევდა. პირიქით, უზენაესი სასამართლოს მოსაზრებით, მტკიცებულებების დაცვის პრივილეგიის წესებიდან სამართლებრივად გამართული გამონაკლისის დაშვება გამართლებულია, თუ სტატუტების ზედმიწევნით დაცვა მართლმსაჯულებისათვის შეუსაბამო შედეგებამდე მიგვიყვანს. (Hopt, Steffek, 2013) ზოგადი პრაქტიკის შეჯამებით, ნათელია, რომ კალიფორნიის უზენაესი სასამართლო უშვებს მედიაციის პროცესის კონფიდენციალურობის დაცვიდან გამონაკლისებს მხოლოდ იმ შემთხვევებში, როცა ჯეროვანი სასამართლო პროცესის უფლება ფუნდამენტურად ირღვევა. კონფიდენციალურობის დაცვა და მედიაციაში მონაწილე მხარეთა პრივილეგია ერთი და იმავე მოტივით არის განპირობებული და ერთსა და იმავე მიზანს ემსახურება. ისინი, გარკვეულწილად, ერთმანეთიდან გამომდინარე უფლებებია. განსხვავება კონფიდენციალურობასა და პრივილეგიას შორის ისაა, რომ კონფიდენციალურობა მხარეებსა და მედიატორს ავალდებულებს, არ გაამჟღავნონ მედიაციის პროცესში მოპოვებული ინფორმაცია მედიაციის პროცესის გარეთ, არ გახადონ ინფორმაცია ხელმისაწვდომი მესამე პირებისათვის. პრივილეგია კი მედიატორს და მხარეებს პროცესის მსვლელობის შემდეგ ეტაპებზე სასამართლოში (თუ სხვა ნებისმიერ ინსტიტუციაში) მედიაციის პროცესთან დაკავშირებით ჩვენების

მიცემის ვალდებულებისაგან ათავისუფლებს. (Hopt, Steffek, 2013) აშშ-ში დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული საშუალებების მოქმედ წესებს, ისევე, როგორც მტკიცებულებათა დაცვის წესებს კრიტიკოსებიც ჰყავთ. კერძოდ, კანონიერი ინტერესის არსებობის შემთხვევაში ბუნდოვანია, რამდენად დაცულია მხარის უფლებები მედიაციის პროცესში გამჟღავნებული მტკიცებულებების გამოყენებისას. ჩვენების მიცემაზე უარის თქმის პრივილეგიის უფლება მოითხოვს ფრთხილ მიდგომას, რათა არ დაირღვეს, ერთი მხრივ, სამართლიანობა, მეორე მხრივ, კი მედიაციაში მონაწილე მხარეთა უფლებები. ამრიგად, აუცილებელია მართლმსაჯულების, მხარეებისა და მედიაციის ინსტიტუტის საჭიროებებს შორის სწორი ბალანსის პოვნა. (ცერცვაძე, 2010)

2.9 მედიატორთა პროფესიული ვალდებულებები

კალიფორნიის შტატში მედიატორობის მსურველმა საჭიროა, გაიაროს 25-საათიანი თეორიული და პრაქტიკული ტრენინგი და ხელი მოაწეროს მედიატორთა ეთიკის წესებს, რომლითაც ასევე გათვალისწინებულია მინიმუმ ერთი საქმის განხილვა წლის განმავლობაში. კონფლიქტების მშვიდობიანი რეგულირების ხელშეწყობის მიზნით, კალიფორნიის სასამართლოებმა, ადგილობრივმა ადვოკატთა ასოციაციამ და დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ორნიზაციებმა ერთობლივად შეიმუშავეს მედიატორების სია, საიდანაც მხარეებს სასამართლო მედიაციის დროს შეუძლიათ აირჩიონ მედიატორები. აღნიშნულ სიაში მოხვედრილი მედიატორების განგრძობად განათლებასა და კვალიფიკაციაზე სასამართლო იღებს პასუხისმგებლობას. ამასთან, სასამართლო პერიოდულად აწარმოებს მედიატორთა შეფასებას, მათ შორის, კონფიდენციალურობის დაცვის კუთხით. ასევე, ყურადღება ექცევა მედიატორის მიერ გამართული მედიაციის პროცესების წარმატებით დასრულების მაჩვენებელსაც. მედიატორი ვალდებულია, ინტერესთა კონფლიქტის შემთხვევაში საქმეში მონაწილეობაზე უარი თქვას, ხოლო, თუ მედიატორი თვითაცილებით არ ისარგებლებს, მხარის მოთხოვნით მედიატორის საქმიდან ჩამოშორების უფლება სასამართლოსაც

აქვს. ასევე აღსანიშნავია, რომ საქმეზე `ტეხასის პარკებისა და ველური ბუნების დეპარტამენტი დევისის წინააღმდეგ`-ჯუ სასამართლომ დაადგინა, რომ ტეხასის სასამართლოებს და მედიატორებს არ აქვთ უფლებამოსილება, მხარე აიძულონ, გამოიყენოს მედიაციის პროცესში რომელიმე კონკრეტული მოლაპარაკების სტრატეგია. შესაბამისად, მედიაციის პროცესი შეფასებითი, ხელშემწყობი თუ გარდაქმნითი სტილის გამოყენებით ჩატარდება თუ არა, ეს თვით მხარეების არჩევანზეა დამოკიდებული და არა _ მედიატორის. (Hopt, Steffek, 2013)

2.10 პროცესუალური საკითხების რეგულირების სპეციფიკა და მედიაციის წამოწყება

სასამართლოს ნაცვლად სამართლებრივი კონფლიქტის ალტერნატიული საშუალებით რეგულირებას ხელს უწყობს როგორც კანონმდებლის მიერ შემუშავებული წამახალისებელი ან მავალდებულებელი ნორმები, ისე თავად მხარეთა მიერ დადებული შეთანხმება დავის მედიაციის დახმარებით გადაწყვეტის მცდელობის შესახებ. აქედან გამომდინარე, მნიშვნელოვანია, რომ ისინი ცალ-ცალკე იყვნენ განხილული. ინგლისში სასამართლოს მიერ გამოცემული `სახელმძღვანელოები` ავალდებულებს ადვოკატებს კლიენტისათვის კონსულტაციის გაწევას იმასთან დაკავშირებით, თუ დავის გადაწყვეტის რომელი ალტერნატიული საშუალება იქნება მისთვის ყველაზე უფრო ხელსაყრელი და რომელი მათგანისათვის მიმართვა სჯობს კონკრეტულ შემთხვევაში. აშშ-ში ამ საკითხმა აზრთა სხვადასხვაობა გამოიწვია. (Hopt, Steffek, 2013) კერძოდ, დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული საშუალებების შესახებ კლიენტის ინფორმირების პროფესიული ვალდებულება ამერიკის ადვოკატთა ასოციაციის მოდელური ქცევის წესებშია გაწერილი. ზოგიერთი შტატის კანონმდებელმა, ამ საკითხში მეტი სიცხადის შეტანის მიზნით, არჩია ამის თაობაზე დამატებით მიეთითებინა საკუთარ კანონმდებლობაში. მედიაციის პროცესში მხარეთა მონაწილეობის ხელშემწყობის მიზნით, სხვადასხვა შტატმა რეგულირების სხვადასხვა გზა არჩია, თუმცა არც ერთი სტატუტი ან სხვა რომელიმე წესი შეთავაზებულ მორიგების პირობებზე სავალდებულო თანხმობას არ ითვალისწინებს. კალიფორნიაში

მხარეებს შეუძლიათ ურთიერთშეთანხმებით თავად აირჩიონ მედიატორი. თუ 15 დღის ვადაში ისინი ვერ მოახერხებენ მედიატორის არჩევას, სასამართლო აირჩევს მას კალიფორნიის შტატის იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს მიერ დადგენილი სტანდარტების მიხედვით. მაშინ, როდესაც მედიაცია სასამართლო პროცესის გამართვის წინაპირობაა, მისი პროცესუალური მნიშვნელობა კონფლიქტის რეგულირების ჯაჭვში კიდევ უფრო მნიშვნელოვანია. მსგავსი წინაპირობა აშშ-ს შტატების უმრავლესობაში შემოღებულ იქნა საოჯახო, სადაზღვევო და უძრავ ქონებასთან დაკავშირებულ დავებზე. დამატებით, მსგავს წინაღობას ქმნის ფლორიდის კანონმდებლობა არასწორი სამედიცინო მკურნალობის შედეგად წარმოშობილი დავებთან მიმართებით. (Hopt, Steffek, 2013)

კალიფორნიის კანონმდებლობით, მედიაციისათვის მიმართვა სავალდებულოა საოჯახო და სადაზღვევო დავებზე. ამ შემთხვევაში მხარეებს არ გააჩნიათ არჩევანი. სარჩელის შეტანის შემდეგ მოსამართლე დავას სამედიაციო ცენტრს გადაუგზავნის. სავალდებულო მედიაციაში მონაწილეობისას სასამართლო პროცესის ხანდაზმულობის ვადის დინება მედიაციის დასრულებამდე ჩერდება. 510 აღსანიშნავია, რომ კალიფორნიის შტატში ნებაყოფლობითი მედიაციის მსვლელობა ხანდაზმულობის ვადის დინებას არ აჩერებს. დავის მედიაციისათვის გადაცემის შესახებ სასამართლოს ორდერი მხარეებისათვის სავალდებულოა და მისი გასაჩივრების მექანიზმები მათ არ გააჩნიათ. საოჯახო დავებზე სავალდებულო მედიაციისას მხარეები გათავისუფლებული არიან ბაჟისაგან. სამართლებრივად სასამართლოს ორდერი მედიაციის შესახებ მხარეთა შეთანხმებას გარკვეულწილად უტოლდება, ვინაიდან ორივე მათგანი წარმოშობს სამედიციო ცენტრისადმი მიმართვის ვალდებულებას. პრაქტიკა გვიჩვენებს, რომ მოსამართლეები ცდილობენ, თავიდან აირიდონ მხარეთა ნების ავტონომიურობისა და სავალდებულო მედიაციას შორის კონფლიქტი, რის გამოც, როგორც წესი, სასამართლოს ადგილობრივი წესები პრიორიტეტს მხარეთა შეთანხმებას ანიჭებს. შესაბამისად, თუ მხარეებმა წინასწარ წერილობით უარი განაცხადეს მედიაციის პროცესში მონაწილეობაზე, მაშინაც კი, როცა მედიაციაში მონაწილეობა სასამართლოს განხილვის დაწყების წინაპირობაა, სასამართლო ვალდებულია, დაემორჩილოს მხარეთა ნებას და თავად შეუდგეს საქმის განხილვას. იმ კატეგორიის

დავებზე, რომლებიც სახელმწიფოს მიერ დაფინანსებულ მედიაციის პროგრამებში არ ხვდება, მხარეები, როგორც წესი, კერძო სამედიაციო ცენტრებს მიმართავენ. პრაქტიკაში უმეტესწილად, სამედიაციო დათქმით განისაზღვრება მედიაციის სტილი, მედიატორის არჩევისა და კონფიდენციალურობის დაცვის წესები. მედიაციის პროცესში მონაწილეობის გამოცდილების მქონე იურისტები გაცილებით რთულ და ყოვლისმომცველ სამედიაციო შეთანხმებებს დებენ, რომლითაც მოწესრიგებულია როგორც განხილვის ხანგრძლივობა და ხარჯების განაწილების წესი, ასევე – მორიგების აღსრულების საკითხები. დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის შესახებ ეფექტურად ისეთი დათქმა ითვლება, რომელშიც მხარე (ან მისი წარმომადგენელი) წინასწარ განჭვრეტს იმ სადავო გარემოებებს, რომლებიც შესაძლოა ძირითადი ხელშეკრულებიდან წარმოიშვას. (Hopt, Steffek, 2013) აქედან გამომდინარე, წინასწარ განსაზღვრავს დავის რეგულირებისათვის საუკეთესო ფორმასა და მეთოდს. ვინაიდან გაცილებით ადვილია კონსენსუალური საკითხების გადაწყვეტა მაშინ, როცა სამედიაციო დათქმაზე (ან ხელშეკრულებაზე) მიმდინარეობს მოლაპარაკება, ვიდრე მას მერე, რაც დავა წარმოიშვება, უმჯობესია წინასწარ იყოს გაწერილი ისეთი საკითხები, როგორებიცაა: როგორ იქნეს არჩეული (დანიშნული) მედიატორი; ვინ გადაიხდის სამედიაციო მომსახურების ხარჯს; რა მოჰყვება მედიაციისათვის მიმართვისა და კონფიდენციალურობის დაცვის ვალდებულების დარღვევის ფაქტს. `ტეხასის უზენაესი სასამართლოს წესებით~, იურიდიულად ნამდვილი სამედიაციო შეთანხმება უნდა მოიცავდეს მედიატორის ანაზღაურების წესსა და მედიაციის პროცესის მაქსიმალურ ხანგრძლივობას. ამავე წესებით, სამედიაციო შეთანხმება ოპტიმალურია, როდესაც მასში განსაზღვრულია დავის წარმოშობის შემთხვევაში მხარის მიერ მედიატორისათვის მიმართვის ვალდებულების შესრულებაზე უარის თქმის შემთხვევაში გამოსაყენებელი სანქცია და მისი ოდენობა. სადავო საკითხია, რამდენად სავალდებულოა სამედიაციო შეთანხმება და ართმევს თუ არა მედიაციის შესახებ ხელშეკრულებაში გაკეთებული დათქმა მხარეს სასამართლოსადმი მიმართვის უფლებას. (Hopt, Steffek, 2013) ერთი მხრივ, თუ მხარეებს აღარ ექნებათ მედიაციის პროცესში მონაწილეობის სურვილი, პროცესის სამართლებრივი ბუნებისა და შინაარსიდან (ნებაყოფლობით მორიგების მიღწევა, მხარეთა გადაწყვეტილების მიღების

უფლებით აღჭურვა) გამომდინარე, ალოგიკურია მისი იძულება, მიმართოს მედიატორს. მსგავს იძულებით მედიაციაში მონაწილეობისას ნაკლებად სავარაუდოა, რომ რომელიმე მათგანი კეთილსინდისიერად მონაწილეობდეს მასში. მეორე მხრივ, თუ შეთანხმების მიუხედავად, მხარეს ექნება შესაძლებლობა, ნებისმიერ დროს უარი თქვას მედიაციაზე, ამით სახელშეკრულებო ვალდებულება დაირღვევა, რასაც შესაბამისი პასუხისმგებლობა მოჰყვება. მედიაციის პროცესში მონაწილეობაზე უარის თქმის შემთხვევებში, მხარეთა მიმართ სანქციის გამოუყენებლობამ შესაძლოა მედიაციის წახალისების ნაცვლად უკურეაქცია გამოიწვიოს. რამდენადაც კეთილსინდისიერება `განმარტების საკითხია~, სამედიაციო შეთანხმებები, რომლებიც მხარეების მედიაციის პროცესში კეთილსინდისიერ მონაწილეობას მოითხოვდა, სასამართლოებმა სხვადასხვაგვარად განმარტეს. ამასთან, ნათელია, რომ კეთილსინდისიერი მონაწილეობის დასადგენად საჭიროა მედიაციის სესიების დეტალური გაანალიზება, რაც, როგორც წესი, მოსამართლეებს უძნელდებათ. ამის გამო, სასამართლოები ფორმალური პროცესუალური კრიტერიუმების დაკმაყოფილებას უფრო მეტ ყურადღებას აქცევენ. სასამართლო მედიაციის კალიფორნიის მოდელის შემუშავებისას ეცადნენ, ბალანსი დაცული ყოფილიყო მხარეთა ავტონომიურობასა და შტატის მიერ შემუშავებული დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის საშუალებების გამოყენების წახალისების პოლიტიკას შორის; ამიტომ მოსამართლეები მხოლოდ მას შემდეგ იღებენ საქმის სამედიაციო ცენტრში გადაგზავნის თაობაზე გადაწყვეტილებას, რაც მხარეებს საკუთარი შეხედულებების ბოლომდე გამოხატვისა და ახსნის შესაძლებლობა მიეცემათ. (Hopt, Steffek, 2013)

2.11 სამედიაციო მომსახურების საფასური და ვადები

როგორც წესი, მედიაციის მარეგულირებელი ნორმები განსაზღვრავს მედიაციის პროგრამის საფასურს. მსგავსი სტატუტის არარსებობის შემთხვევაში უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საპროცესო სამართლის წესებით სასამართლოებს უფლებამოსილება ენიჭებათ, თავად განსაზღვრონ ის. დაბალი შემოსავლის მქონე

მხარეები, როგორც წესი, სასამართლო ბაჟისაგან თავისუფლდებიან. სამწუხაროდ ანალოგიური მიდგომა არ მოქმედებს დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული საშუალებებით კონფლიქტის რეგულირების დროს. მაგ., `მინესოტას სასამართლოს წესებით~, თუ მხარეები გათავისუფლებული არიან სასამართლო ბაჟისაგან, მედიატორის ჰონორარი საათში 25 აშშ დოლარს შეადგენს. ამასთან, აღსანიშნავია, რომ მოსარჩელეს არ შეუძლია მოითხოვოს მედიაციის პროცესის ხარჯებისაგან განთავისუფლება იმ შემთხვევაში, თუ მხარეებს შორის ხელშეკრულებით იყო გათვალისწინებული დავის წარმოშობისას კერძო სამედიაციო ინსტიტუტისადმი მიმართვა. `სასამართლო მედიაციის პროგრამის ნაციონალური სტანდარტი~ ერთმანეთისაგან განასხვავებს სასამართლო მედიაციისა და `კერძო მედიაციის~ პროცესს. თუ პირველ შემთხვევაში მედიაციის პროცესის ხარჯებს, გამონაკლისი შემთხვევების გარდა, სახელმწიფო აფინანსებს, მეორე შემთხვევაში პირიქით – სახელმწიფო მედიაციის პროცესში მონაწილეებს მხოლოდ გამონაკლის შემთხვევებში ეხმარება (სასამართლო ცდილობს ამ შემთხვევაში მოქალაქეებმა მედიატორების პრო ბონო მომსახურებით ისარგებლონ). სავარაუდო იყო, რომ აშშ საბიუჯეტო დაფინანსების შემცირება დაუყოვნებლივ იმოქმედებდა სასამართლოების მიერ დანერგილ მედიაციის პროგრამებზე, რაც, შეიძლება ითქვას, გამართლდა. კერძოდ, კალიფორნიის შტატში რაიონულ სასამართლოებში მედიაციის პროგრამის დაფინანსების შეწყვეტამ შესაბამის სასამართლოებში სამედიაციო ცენტრების გაუქმება გამოიწვია, რამდენადაც ისინი ვერ აღმოჩნდნენ მდგრადი და საკუთარი სახსრებით დამოუკიდებლად არსებობის უნარის მქონენი. საინტერესო პრეცედენტი დაფიქსირდა საქმეში `ტეხასის სატრანსპორტო დეპარტამენტი პირტლის წინააღმდეგ~ . სასამართლომ მედიაციის პროცესში არაკეთილსინდისიერი მონაწილეობის გამო, დავის გადაწყვეტისათვის გადახდილი ბაჟი სრულად ერთ მხარეს დააკისრა, ვინაიდან მას არ გაუსაჩივრებია მედიაციის პროცესში მონაწილეობის შესახებ სასამართლოს ორდერი. იგი გამოცხადდა მედიაციის სესიაზე, თუმცა უარი თქვა მასში მონაწილეობაზე. ფლორიდის კანონმდებლობით, მედიატორის, მხარის წარმომადგენლისა და პროცესის სხვა ხარჯები შეიძლება დაეკისროს მხარეს, რომელიც სასამართლოს ორდერს არ დაემორჩილება და მედიაციის პროცესში პირად მონაწილეობაზე უარს იტყვის. კალიფორნიის კანონმდებლობით,

მხარეს, რომელიც უარს ამბობს საოჯახო მედიაციის პროცესში მონაწილეობაზე, სასამართლო პროცესზე საკუთარი ახსნა-განმარტების წარმოდგენაზე შესაძლოა უარი ეთქვას. (ცერცვაძე, 2010) ამასთან, ადვოკატი, რომელიც განზრახ საბოტაჟს მოუწყობს სავალდებულო მედიაციის პროცესს, ადვოკატთა პროფესიული ეთიკის კოდექსით, შესაძლოა სანქციებს დაექვემდებაროს. კალიფორნიისა და ტეხასის სასამართლოებმა არაერთ საქმეში მედიაციის პროცესის ხარჯი მთლიანად დააკისრეს იმ მხარეს, რომელმაც მედიაციის პროცესში უარი თქვა შეთავაზებულ მორიგებაზე, ხოლო საბოლოოდ სასამართლოს მიერ განხილული დავა მათთვის კიდევ უფრო ნაკლებად ხელსაყრელი შედეგებით დამთავრდა.

2.12 მედიაციის შედეგად მიღწეული შეთახმების აღსრულება

სასამართლო მედიაციის პროცესის დასრულების შემდეგ მედიატორი ვალდებულია, საქმის განმხილველ მოსამართლეს საქმის დასრულებისა და მისი შედეგების შესახებ მოახსენოს. როდესაც მხარეები დავაზე ვერ აღწევენ სრულ მორიგებას, საქმე ჩვეულებრივ გრძელდება. თუ მხარეები სრულად მორიგდნენ, მათ სასამართლო მორიგების აქტის (მემორანდუმის) გაფორმებას ურჩევს. აშშ-ის სასამართლოებში მორიგების ფორმალიზების სხვადასხვა ხარისხი არსებობს. ზოგიერთ შტატში მედიატორის მიერ დავის მორიგებით დასრულების შესახებ სასამართლოს ინფორმირების შემდეგ მოსამართლე თვითონ გამოსცემს მორიგების ორდერს. ასევე, მორიგების აქტის იძულებით აღსრულებად აქტად ქცევისათვის არ არსებობს ყველა შტატისათვის დადგენილი სავალდებულო ფორმა, თუმცა შტატის კანონმდებლობა სასამართლოებს უფლებამოსილებას ანიჭებს, მედიაციის პროცესზე მიღებული მორიგება იძულებით აღსრულებად სასამართლო ორდერად აქციონ. სხვა შემთხვევაში მხარეს, სახელშეკრულებო სამართლის ნორმების მიხედვით, შესაძლებლობა ეძლევა, მეორე მხარეს დადებული ხელშეკრულების (მორიგების) შესრულება მოსთხოვოს. თუ მხარეებმა მედიაციას სასამართლო პროცესის დაწყების შემდეგ მიმართეს, მიღწეული მორიგების აღსრულება მხარეებს გამარტივებული საქმის წარმოების წესებითაც შეუძლიათ. ამერიკული პრაქტიკის გათვალისწინებით, მორიგების შესრულების

მთავარი ხელშემწყობი მოტივი დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის საშუალებების ნაკლებხარჯიანობის შენარჩუნებაა. ამასთან, კალიფორნიის შტატის სასამართლოს წესებით, სასამართლო ამოწმებს მხარეებს შორის მედიაციის პროცესში დადებულ როგორც კონფიდენციალურ, ისე საბოლოო მორიგების აქტს. ამ დროს იგი ითვალისწინებს, რომ მედიაციის პროცესში მონაწილე პირები შებოჭილი არიან კონფიდენციალურობის დაცვის ვალდებულებით, ხოლო მედიატორს მედიაციის პროცესთან დაკავშირებით არ აქვს ჩვენების მიცემის უფლება. ეფექტური აღსრულების მიზნით, სამედიაციო შეთანხმება ნათლად უნდა გამოხატავდეს მხარეთა ნებას და მორიგების პირობებს. ბუნდოვანი შეთანხმება, შეიძლება ითქვას, მედიაციის პირველი მტერია. ის მედიაციის დახმარებით თითქოს დროულად და ეფექტურად გადაწყვეტილი სამართლებრივი პრობლემის ხელახლა გაგრძელების, კვლავ სასამართლოში დაბრუნების და ძირითადი ხელშეკრულების პირობებთან ერთად ახალი მორიგების პირობების ინტერპრეტაციით კონფლიქტის კიდევ უფრო გამწვავებისა და გართულების რისკის შემცველია. (ცერცვაძე, 2010)

2.13 მედიაციის განვითარების ტენდენციები აშშ-ში

მედიაცია არ იყო დავის გადაწყვეტის პირველი ალტერნატიული საშუალება, რომელიც შტატებში დაინერგა, თუმცა მან სხვადასხვა ალტერნატივას შორის თანდათანობით გამორჩეული ადგილი დაიმკვიდრა. რისი მიზეზიც სწორედ მედიაციისათვის დამახასიათებელი ნიშნების მხარეთა ინტერესებსა და საჭიროებებზე ოპტიმალური მორგება აღმოჩნდა. ამასთან, აშშ-ში მედიაციის დანერგვასა და განვითარებას სხვადასხვა ისტორიულმა თუ სამართლებრივმა მოვლენამ შეუწყო ხელი. მათ შორის განსაკუთრებით საყურადღებოა დავის გადაწყვეტის ახლებური მეთოდების შემუშავების პროცესში მოსამართლეთა და მართლმსაჯულების სისტემის სხვა წარმომადგენელთა ენთუზიაზმი და სიახლეებისადმი გახსნილობა. ამასთან, სასამართლო მედიაციის პროექტში მოსამართლეთა აქტიურმა ჩართულობამ,

განაპირობა ამ ინსტიტუტის მიმართ მხარეთა მხრიდან ასევე სერიოზული დამოკიდებულების ჩამოყალიბება. არა დაპირისპირებული და შეჯიბრებითი, არამედ მშვიდობიანი და თანამშრომლობითი მეთოდებით დავების რეგულირების კულტურის ფორმირების პროცესში აღსანიშნავია ადვოკატთა კორპუსის როლიც. ამერიკის ადვოკატთა ასოციაციის მიერ ადვოკატთა ეთიკის კოდექსში განხორციელებული ცვლილებებისა და სამართლებრივი საზოგადოების ცნობიერების ამაღლების მიზნით განხორციელებული არაერთი პროექტების შედეგად აშშ-ში სამართლებრივი კონფლიქტების გადაწყვეტის ერთადერთ საშუალებად სასამართლო პროცესის აღქმის პარადიგმა მალევე შეიცვალა. ის, რომ სამართლებრივი კონფლიქტების დიდი ნაწილი დღეს მედიაციის დახმარებით წყდება, იურისტების ერთობლივმა სულისკვეთებამ განაპირობა. მოცემული მდგომარეობიდან ორმხრივად სასარგებლო გამოსავლის თავად პოვნის შესაძლებლობა და გადაწყვეტილების დამოუკიდებლად მიღება იმის თაობაზე, თუ კონფლიქტის როგორი შედეგით დასრულება იქნებოდა მათთვის საუკეთესო, მართლაც, მიმზიდველი აღმოჩნდა სასამართლოს მომხმარებლისათვის. ის ფაქტი, რომ აშშ-ში სამედიაციო ცენტრებისა და სასამართლოს კავშირი, ისევე, როგორც მედიაციის ცნებისა თუ სხვა პროცესისათვის მნიშვნელოვანი ტერმინების დეფინირება სხვადასხვა შტატსა და ოლქში სხვადასხვაგვარია, ერთი მხრივ, აშშ-ის სამართლებრივი სისტემით, კერძოდ, სასამართლო ხელისუფლების თავისებურებით (ფედერალური და შტატის სასამართლოების არსებობა) არის გამოწვეული, ხოლო, მეორე მხრივ, ძლიერი ადგილობრივი თვითმმართველობის არსებობით. ამის მაგალითიც კონგრესის მიერ 1990 წელს მიღებული `სამოქალაქო სამართლის რეფორმირების აქტია`, რომელიც ყველა ადგილობრივ სასამართლოებს ავალდებულებდა, ხელი შეეწყოს მედიაციის დანერგვისათვის, თუმცა არ განსაზღვრავდა პირობებსა და ფორმებს. (ცერცვაძე, 2010) და რაც ყველაზე მნიშვნელოვანია, აშშ-ის თითქმის ყველა შტატში მოქმედმა სამოქალაქო საპროცესო ნორმებმა მნიშვნელოვნად შეუწყო ხელი მედიაციის განვითარებას. კერძოდ, შემდგომმა ორმა ფაქტორმა: ა) სამოქალაქო სამართლებრივ დავებზე მოგებული მხარის მიერ გაწეული დანახარჯების საკუთარი სახსრებით დაფარვის წესმა (სიძვირის თვალსაზრისით განსაკუთრებით აღსანიშნავია ადვოკატის ჰონორარი და მტკიცებულებათა შეგროვების პროცესთან დაკავშირებული ხარჯი); ბ)

სამოქალაქო სამართლაწარმოებაში ნაფიცი მსაჯულების მონაწილეობამ (პროცესის სირთულისა და ხანგრძლივობის თვალსაზრისით). ზემოაღნიშნული წესები, ერთი მხრივ, სასამართლო დავის მოგებას ხშირად მართლაც ნომინალურს ხდის, ხოლო, მეორე მხრივ, იმთავითვე ორივე მხარეს აძლევს სტიმულს, სცადონ საქმის მორიგებით დამთავრება. `რბილი სამართლის` გამოყენება პროცესის ერთგვაროვნად წარსამართად (უნიფიცირებელი აქტი) კიდევ ერთი ინსტრუმენტი იყო, რომელიც აშშ-ში მედიაციის დამკვიდრების მიზნით წარმატებით იქნა გამოყენებული, შტატების საკმაოდ დიდ ნაწილში. რისი მეშვეობით შეერთებული შტატების კანონმდებელმა მედიაციის ნებაყოფლობითი ელემენტისა და სასამართლო მედიაციის ინსტიტუციური დამკვიდრებისათვის აუცილებელი მარეგულირებელი სამართლებრივი ნორმების ორგანული შერწყმა მოახერხა. მიუხედავად იმისა, რომ აშშ-ის მართლმსაჯულების სისტემაში დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული პროგრამის საშუალებით სასამართლო მედიაციამ თავი დაიმკვიდრა როგორც მართლმსაჯულების განუყოფელმა ნაწილმა და მისმა ერთ-ერთმა მთავარმა საყრდენმა, სახელმწიფოს მხრიდან ამ ინსტიტუტის მხარდაჭერის შეწყვეტას არ ჩაუვლია უკვალოდ. კერძოდ, ის საგრძნობლად აისახა პირველი ინსტანციის სასამართლოების მიერ მორიგებით დამთავრებულ საქმეთა რაოდენობაზე. ამასთან, `სილიკონის მდელის` ქვეყანაში, რასაკვირველია, ყოველდღიურად უფრო და უფრო მატულობს ინტერესი დავის გადაწყვეტის ელექტრონული (ონლაინ) საშუალებების მიმართ. აქედან გამომდინარე, სად, თუ არა, პირველ რიგში, აშშ-ში ყველაზე მეტს მუშაობენ დავის გადაწყვეტის ონლაინ საშუალებების პლატფორმის შექმნაზე. პარალელურად, ამერიკელი მედიატორები და კერძო სამედიაციო ცენტრები ძალიან ბევრს შრომობენ გლობალური მასშტაბით მედიაციის კულტურის დამკვიდრებაზე, რაზეც მათ მიერ ორგანიზებული პროგრამები, სამუშაო შეხვედრები თუ სასწავლო კურსებიც მეტყველებს. შესაბამისად, აშშ-ში განვითარების დინამიკა ახალ ფაზაში შედის. თუ ადრე სასამართლოებს უწევდათ სავალდებულო მედიაციის გამოყენება ამ ინსტიტუტის პოპულარიზებისა და მედიაციის დახმარებით სამართლებრივი დავების გადაწყვეტის კულტურის ფორმირების მიზნით, დღეს კერძო სამედიაციო ცენტრები მდგრადი და დამოუკიდებლად სიცოცხლისუნარიანი ინსტიტუტებია, რომლებიც პირიქით

ეხმარებიან მართლმსაჯულების მესვეურთ მედიაციის პოპულარიზებასა და გლობალური მასშტაბით დავების მშვიდობიანი გადაწყვეტის კულტურის ფორმირებაში. (ცერცვაძე, 2010)

თავი III

სასამართლო მედიაციის მოდელი საქართველოში

3.1 მორიგებით დავების გადაწყვეტის ისტორიული გამოცდილება ქართულ სამართალში და მორიგება ქართულ ჩვეულებით სამართალში

რამდენადაც ქართულ ჩვეულებით სამართალში თვითმმართველობები აერთიანებდნენ ჯერ კიდევ გაუმიჯნავ საკანონმდებლო, აღმასრულებელ და სასამართლო ხელისუფლებებს, (კეკელია, 1993) რთულია, ვისაუბროთ ქართულ ჩვეულებით სამართალში არსებულ მედიაციაზე, როგორც წმინდა სასამართლო ინსტიტუტზე, მით უფრო, მასზე, როგორც კერძო სამართლებრივი დავების გადაწყვეტის მექანიზმზე. აღსანიშნავია ის ფაქტიც, რომ ქართული ჩვეულებითი სამართალი არ არსებობდა მესამე ნეიტრალური პირის – მედიატორისა და მოსამართლის ერთმანეთისაგან ისე მკაცრად გამიჯნული ფუნქციები, როგორც ეს თანამედროვე მართლმსაჯულებაშია. ამის დამადასტურებელია, ერთი მხრივ, სამოსამართლო სამსახურში მყოფ იმ პირთა დასახელებათა სიუხვეცაა, რომელთა ფუნქციებში, სხვა საკითხებთან ერთად, დავების მშვიდობიანი გადაწყვეტაც შედიოდა: რჯულის კაცი, (დავითაშვილი, 2004) მსაჯული, მდივანბეგი, ბჭე-მედიატორი, მორევი, ხვეისბერი და ა.შ. მიხეილ კეკელიას დაკვირვებით, სიტყვა მედიატორს XIX საუკუნის დამდეგამდე ქართული სინამდვილე არიცნობს და ამ სიტყვას მხოლოდ 1802 წლიდან ვხვდებით, ~ აღნიშნავს სამართლის ისტორიის მკვლევარი გ. დავითაშვილი საკუთარ ნაშრომში. (დავითაშვილი, 2004) მეორე მხრივ, ის ფაქტი, რომ ზემოთ ჩამოთვლილ პირებს გადაწყვეტილების მიღების უფლებამოსილება გააჩნდათ, რა დროსაც ისინი მთლიანად ეყრდნობოდნენ `ძველ ანდერძებს~, (კეკელია, 1993) ანუ პრეცედენტულ სამართალს, მიუთითებს მათ არა მხოლოდ მორიგების ხელშემწობთა, არამედ გადაწყვეტილების მიმღების პირის როლზეც. მიუხედავად უდავოდ დიდი განსხვავებისა თანამედროვე მედიატორებსა და ბჭე-მედიატორებს შორის, მათ შორის მსგავსებაც ბევრ ასპექტში არსებობს, მათ შორის, არჩევის წესი – ის რომ მედიატორი ორივე მხარისათვის მისაღები პიროვნება უნდა

ყოფილიყო; მორიგების მსვლელობისას საერთო და ინდივიდუალური შეხვედრების ჩატარება; მორიგების მისაღწევად არა ერთი, არამედ რამდენიმე შეხვედრის გამართვა; მორიგების პროცესში გამხელილი ინფორმაციის საიდუმლოდ შენახვა და ა.შ. (წულუკიანი, 1990) უზენაესი სასამართლოს ყოფილი მოსამართლის ავთანდილ წულუკიანის მოსაზრებით, ტერმინ `ბჭეს` (მე-12 საუკუნიდან მე-19 საუკუნემდე არ განუცდია შინაარსობრივი ცვლილება და იგი, როგორც ეს ქართული ენის განმარტებით ლექსიკონშია მითითებული, `სადავო საქმის განსახილველად არჩეული მოსამართლე – მედიატორის` მნიშვნელობით გამოიყენებოდა. საინტერესოა, ასევე, სამართლის დოქტორ, სულხან ონიანის მოსაზრებაც, რომ ` მველ ქართველთა ცნობიერებაში სამართალი , უპირველესყოვლისა , აღიქმებო და როგორც შუამავლობის, ურთიერთობის ხერხი და არა როგორც დღეს – ნორმათა შექმნისა და გადაწყვეტილებათა მიღების პროცესი. ~ (ონიანი, 2015) საქართველოს ტერიტორიაზე ჩვეულებით სამართლაში არსებულ სამედიაციო ინსტიტუტების გარდა 1864 წელს რუსეთის იმპერიაში გატარებული სასამართლოს რეფორმის შედეგად შემოტანილი – მომრიგებელი მოსამართლის ინსტიტუტიც ამოქმედდა. მომრიგებელი მოსამართლეთა იურისდიქცია სამოქალაქო სამართლის საქმეებზე ვრცელდებოდა, რომელთა დავის საგანი მანეთს არ აღემატებოდა და ძირითადად პირადი შეურაცხყოფის,+ წყენის, საკუთრების უფლების აღდგენის, მცირე დანაშაულის ჩადენის (ისეთზე, რომელზეც მოსამართლეს არ შეეძლო 300 მანეთზე მეტი ჯარიმის დაკისრება) გამო გამოწვეულ დავებს განიხილავდნენ. შესაძლოა, გაუგებარი იყოს, რა შუაშია მომრიგებელი მოსამართლეობა მედიაციისათან? ეს არცთუ ისე უსაფუძვლო კითხვაა, თუმცა, თუ გავითვალისწინებთ დიდ მსგავსებას მომრიგებელ მოსამართლესა და მედიაციის ინსტიტუტებს შორის (მიზნებს, უპირატესობებს, ამოცანებსა და მსვლელობის პროცესს), შეიძლება ითქვას, რომ მომრიგებელი მოსამართლეობა მედიაციის ერთ-ერთი ფორმაა. სწორედ ამ მიზეზით დღემდე აშშ-სა და გერმანიის ფედერალურ რესპუბლიკაში ტერმინები – მედიატორი და მომრიგებელ მოსამართლე როგორც სინონიმები ისე გამოიყენება, ხოლო მათ სერვისებს – დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული საშუალებებს საერთო პროგრამის ფარგლებში, სთავაზობენ მომხმარებელს სასამართლოები. ბუნებრივია, რუსული წესების შემოღებამ ბჭე-მედიატორების

ფუნქციები ეტაპობრივად შეკვეცა საქართველოს მთელ ტერიტორიაზე, მაგრამ მათი არსებობა კარგ წინაპირობას ქმნიდა 19-ე საუკუნის საქართველოში მომრიგებელი სასამართლოების დასამკვიდრებლად, ხოლო ორივე ერთად – თანამედროვე საქართველოში. სამართლებრივი დავების მშვიდობიანი მორიგება ქართული სამართლისათვის კარგად ნაცნობი და საუკუნოვანი ისტორიული გამოცდილების მქონე ინსტიტუტია, უდავოა, რომ იგი აქტიურად გამოიყენებოდა საქართველოს თითქმის ყველა კუთხეში და ორგანულად იყო შერწყმული ჩვენს კულტურასთან. პროფესორ გიორგი დავითაშვილის შეფასებით ` მედიატორობა საქართველოში პრივილეგიასთან იყო გაიგივებული, რაც არა მხოლოდ ამ ინსტიტუტის წარსულ მნიშვნელობაზე მეტყველებს, არამედ თანამედროვე საქართველოში მედიაციის წარმატების ისტორიულ საფუძველს წარმოადგენს ~. შესაბამისად, თანამედროვე დავის გადაწყვეტის საშუალებების დიზაინზე, მოდელსა თუ ფორმაზე ფიქრისას აუცილებელია სათანადო ყურადღება არამხოლოდ უცხოურ გამოცდილებასა დაეთმოს, არამედ ჩვენს ადგილობრივ ჩვეულებით სამართლისათვის დამახასიათებელ ნიშან-თვისებებსაც. რაც შეეხება მომრიგებელ მოსამართლეთა ინსტიტუტს და ზოგადად რუსული ანექსიის პერიოდში მოქმედ დავის გადაწყვეტის საშუალებებს, შესაძლოა, ის საერთოდ არ გამხდარიყო წინამდებარე სტატიის განხილვის საგანი, ვინაიდან არ იყო ორგანული ნაწილი ქართული ჩვეულებითი სამართლისა, არამედ საქართველოს ტერიტორიაზე იძულებით მოქმედი, რუსეთის იმპერიის საპროცესო კანონმდებლობის ნაწილი გახლდათ, რომ არა ერთი მნიშვნელოვანი ფაქტი – ერთ-ერთ მომრიგებელ მოსამართლის თანამდებობაზე ილია ჭავჭავაძე იქნა წარდგენილი. (გიორგაძე, გურგენიძე, 1987)

3.2 სასამართლო მედიაცია კანონმდებლობის მიღებიდან ოთხი წლის შემდეგ

2011 წლის 21 ნოემბერს საქართველოს პარლამენტში ინიცირებულ იქნა `საქართველოს ზოგიერთ საკანონმდებლო აქტში ცვლილებების შეტანის შესახებ` საკანონმდებლო პაკეტი, რომლის მთავარი საკითხი სასამართლო სისტემაში მედიაციის ინსტიტუტის შემოტანა იყო. ინიცირებული ნორმის განმარტებითი ბარათის მიხედვით,

კანონპროექტის მიღების მიზნებია დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული საშუალების – მედიაციის ინსტიტუტის დამკვიდრება, რაც ხელს შეუწყობს მხარეთა შორის დავის აღმოფხვრას მათი შეთანხმების შესაბამისად და საზოგადოების თვითშეგნების ამაღლებას, რათა დავა მოაგვარონ ურიერთშეთანხმებით არასასამართლო გზით. კანონპროექტის მიზნად რაიონულ (საქალაქო) და სააპელაციო სასამართლოებში სწრაფი და ეფექტური მართლსაჯულების უზრუნველყოფა, მოდავე მხარეთა შორის დავის ურიერთშეთანხმებით დასრულების ხელშეწყობა დასახელდა. საინტერესოა, რამდენად არის კანონპროექტის ავტორთა მიერ დასახული მიზანი მიღწეული მისი ამოქმედებიდან ოთხი წლის შემდეგ და აქვს თუ არა ქართულ მართლსაჯულებას გარკვეული მიღწევები სამართლებრივი დავების მორიგებით მშვიდობიანი გადაწყვეტის მიმართულებით. აღნიშნული საკითხის გასარკვევად საჭიროა როგორც სასამართლო მედიაციის მარეგულირებელი ნორმების, ისე პრაქტიკის ანალიზი. ზემოხსენებული კანონპროექტი მალევე, 2011 წლის 20 დეკემბერს, იქნა მიღებული, ხოლო ამოქმედდა 2012 წლიდან 1 იანვარს. იმისათვის, რომ ნათელი გახდეს კანონის ამოქმედებიდან ოთხი წლის მანძილზე მიღწეული შედეგების გაუმჯობესების რესურსი (პოტენციალი) საკანონმდებლო ნორმებშია თუ ახალი ინსტიტუტის დამკვიდრების მიზნით გატარებული პოლიტიკის განხორციელებაში (ადმინისტრირებაში), საჭიროა ორივე მათგანის – კანონმდებლობისა და პრაქტიკის ცალ-ცალკე განხილვა. (Parliament.ge, 2015)

3.3 სასამართლო მედიაციის მომწესრიგებელი კანონმდებლობის ანალიზი

სასამართლო მედიაციის მარეგულირებელი ნორმების მიღებით დასახული მიზნის მიღწევისათვის საჭირო იყო, შემუშავებულ სამართლებრივ ნორმებს მოეხდინათ მედიაციის გამოყენების სტიმულირება ისე, რომ არ შელახულიყო მედიაციის არსი; დაცული ყოფილიყვნენ პროცესში მონაწილე პირები და გამჟღავნებული ინფორმაცია, მაგრამ არ მომხდარიყო პროცესის ზედმეტი რეგულირება; მორიგების ეფექტური

აღსრულებისათვის შემუშავებულიყო ოსტატური და დაბალანსებული სამართლებრივი მექანიზმები. იმისთვის, რომ ჩამოთვლილი საკითხების შესწავლა სრულყოფილად თუ არა, ნაწილობრივ მაინც გამოვიდეს, საჭიროა კრიტიკულად გაანალიზდეს შემდეგი საკითხები: მედიაციის დეფინირება, მედიაციის პროცესის წამოწყების მექანიზმები, კონფიდენციალობის დაცვის საკითხი, პროცესის მონაწილე პირების უფლებებსა და მოვალეობები და ბოლოს, მორიგების აღსრულების მარეგულირებელ ნორმები.

ამისათვის კი თითოეული მათგანი განხილულ უნდა იქნეს დამოუკიდებლად: 1. მედიაციის ცნება; საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის თავი 22 – `სასამართლო მედიაცია` არ მოიცავს მედიაციის განმარტებას, მითითებას ამ პროცესში მესამე ნეიტრალური პირის როლზე, მხარეთა მიერ პროცესის შედეგის კონტროლის საკითხსა და მედიატორის სტილზე. ჩამოთვლილი საკითხებს არც სასამართლო ხელისუფლების მიერ მიღებული რომელიმე ნორმატიული აქტი არეგულირებს. შესაბამისად, დღემდე მხოლოდ მოქმედ მედიატორთა პროფესიონალიზმსა და კეთილსინდისიერებაზეა დამოკიდებული ბევრი ისეთი საკითხი, რომლებიც, როგორც წესი, მედიაციის ცნებით არის ხოლმე განსაზღვრული, მაგ.: როგორი სტილის მედიაციის პროცესს ჩაატარებს მედიატორი, შეთავაზებს თუ არა მორიგების პირობებს მხარეებს და ა.შ. 2. პროცესის წამოწყება; საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 1873 მუხლის მიხედვით, სასამართლო მედიაციის წამოწყება შესაძლებელია ნებისმიერი დავაზე მხარეთა თანხმობის შემთხვევაში, ხოლო მოსამართლის განჩინებით: ა) საოჯახო დავებზე, გარდა შვილად აყვანისა, შვილად აყვანის ბათილად ცნობისა, მშობლის უფლების შეზღუდვისა და მშობლის უფლების ჩამორთმევისა; ბ) სამემკვიდრეო სამართლებრივ დავებზე; გ) სამეზობლო სამართლებრივ დავებზე.

შესაბამისად, კანონმდებელმა პროცესის წამოწყებასთან დაკავშირებით, შეიძლება ითქვას, რომ აირჩია შუალედური მიდგომა, რაც გულისხმობს იმას, რომ მან მხოლოდ სამი კატეგორიის საქმეზე დაუშვა სავალდებულო მედიაცია, ხოლო დანარჩენ შემთხვევაში ის მხარეთა ნებაყოფლობით შეთანხმების საგნად დატოვა. ასევე, ყურადღებას იპყრობს ის ფაქტიც, რომ განსხვავებით არბიტრაჟის შესახებ საქართველო კანონის 1-ლი მუხლის 566 მოთხოვნისა (არბიტრაჟი უფლებამოსილია, განიხილოს მხოლოდ პირთა თანასწორობაზე დამყარებული კერძო ხასიათის ქონებრივი დავები,

რომელთა მოწესრიგებაც მხარეებს შეუძლიათ ერთმანეთს შორის), სასამართლო მედიაციის მარეგულირებელი საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 1873 მუხლის `დ` ქვეპუნქტი აღნიშნულ დათქმას არ ითვალისწინებს და მხარეთა თანხმობის შემთხვევაში ნებისმიერ დავაზე იძლევა სასამართლო მედიაციის ჩატარების საშუალებას. `ქონებრივი` თუ სხვაგვარი დეფინიციით სასამართლო მედიაციის შეუზღუდველობა მას გაცილებით მეტ ასპარეზს აძლევს, ვიდრე დავის გადაწყვეტის კიდევ ერთ ალტერნატიულ საშუალებას – არბიტრაჟს. ასევე, საინტერესო დეტალი ქართული სასამართლო მედიაციის მარეგულირებელი კანონმდებლობისა არის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 1873 მუხლის მე-2 პუნქტის დათქმა: მხოლოდ ნებაყოფლობითი მედიაციის, მაშასადამე მხოლოდ მხარეთა თანხმობის შემთხვევაში შეიძლება დავა გადაეცეს მედიაციას ნებისმიერ სტადიაზე, რაც ნიშნავს, რომ სავალდებულო მედიაციის შესახებ განჩინების მიღება მოსამართლეს მხოლოდ მოსამზადებელ ეტაპზე შეუძლია და არა ნებისმიერზე. (matsne.gov.ge, 2015) აქვე აღსანიშნავია, რომ სსსკ-ის 1871 მუხლის მიხედვით, მედიატორისათვის საქმის გადაცემის შესახებ განჩინება არ გასაჩივრდება. შესაბამისად, შეიძლება ითქვას, რომ ქართული კანონმდებლობა მედიაციის ინსტიტუტს, უფრო კონკრეტულად კი სავალდებულო მედიაციას აღიქვამს როგორც სასამართლოში საქმის წარმოების პროცესის ნაწილს. ის ფაქტი, რომ გარკვეული კატეგორიის დავები სავალდებულო მედიაციას გადაეცემა ისე, რომ მხარეებს ამ განჩინების გასაჩივრების უფლებაც არ აქვთ, კონსტიტუციით გარანტირებული სასამართლოსადმი მიმართვის უფლების შეზღუდვა კი არა, არამედ სასამართლოს ადმინისტრირების პროცესში მიღებული გადაწყვეტილებაა. ამგვარ დამოკიდებულას არაერთი (cand.uncourts.gov.com,2015) ქვეყნის სასამართლო იცნობს, თუმცა ამ შემთხვევაში საჭიროა საერთო სასამართლოების მართლმსაჯულების პოლიტიკის შემმუშავებელი ორგანოს – საქართველოს იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს გადაწყვეტილებით მისი მოწესრიგება. `საერთო სასამართლოების შესახებ` საქართველოს ორგანული კანონის 49-ე მუხლის პირველი პუნქტის `ე` ქვეპუნქტის მიხედვით, საქართველოს იუსტიციის საბჭო შეიმუშავებს და ამტკიცებს საერთო სასამართლოების ორგანიზაციული მუშაობის წესს, ხოლო საქართველოს იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს რეგლამენტის მე-9 მუხლის `ზ` და

„უ“ ქვეპუნქტის მიხედვით, იუსტიციის უმაღლესი საბჭო ამტკიცებს საერთო სასამართლოების ორგანიზაციული მუშაობის წესს და იღებს გადაწყვეტილებებს საერთო სასამართლოების სისტემის გამართულ ფუნქციონირებასა და ადმინისტრირებასთან დაკავშირებულ საკითხებზე. (hcoj.gov.ge, 2015) შესაბამისად, იუსტიციის უმაღლესი საბჭო სასამართლო მედიაციის ორგანიზაციული მუშაობისა და საქმიანობის წესის შესახებ დებულების დამტკიცებით უზრუნველყოფს სასამართლო მედიაციის ინტეგრირებას საქართველოს სასამართლო სისტემაში. (matse.gov.ge, 2015)

3.4 კონფიდენციალობის დაცვის საკითხი

მედიაციის პროცესი მხარეებისათვის უსაფრთხოა, უპირველეს ყოვლისა, იმით, რომ მორიგების მიუღწევლობის შემთხვევაში მედიაცია მათთვის ზიანის მომტანი არ არის ინფორმაციის გამჟღავნების მხრივ. კონფიდენციალობა, როგორც ინსტიტუტი, სასარგებლო და საინტერესოა მხარეებისთვის, რომელთაც არ სურთ ოჯახის წევრთან, თანამშორმელთან თუ პარტნიორთან არსებული კონფლიქტის საჯარო სივრცეში (სასამართლოში) გატანა. მას გადაწყვეტი მნიშვნელობა აქვს მედიაციის შემადგენელი კომპონენტების: კომუნიკაციის გაუმჯობესებისა და ინფორმაციის შეგროვების პროცესის ჯეროვანი წარმართვისათვის. მეტიც, ვინაიდან სასამართლო პროცესისაგან განსხვავებით მედიაციის დროს მედიატორი ცდილობს მხარეთა განსხვავებული ან საერთო, მაგრამ არა ურთიერთსაწინააღმდეგო სამართლებრივი, ფსიქო-სოციალური და მატერიალური ინტერესების ერთმანეთში „გადათამაშებით“ იპოვოს ორმხრივად სასარგებლო გამოსავალი, კონფიდენციალობის დაცვის საკითხი, ასევე, დიდ გავლენას ახდენს მედიაციის მესამე შემადგენელ კომპონენტზე – შემოქმედებითი გამოსავლის პოვნაზე. აქედან გამომდინარე, მხარეთა რეალური საჭიროებების გაგების მიზნით, სასამართლო მედიაციის ეფექტურად წარმართვისათვის მნიშვნელოვანია, რომ მედიატორის ჰქონდეს შესაძლებლობა ყოველგვარი ინფორმაციის შეგროვებისა მათ შორის, კონფიდენციალურის. საპირისპიროდ, თუ სასამართლო სისტემა ვერ უზრუნველყოფს კონფიდენციალური ინფორმაციის გავრცელებისაგან სათანადო დაცვას, ის შესაძლოა მნიშვნელოვანი ზიანის მომტანი გახდეს მხარეებისათვის.

კონფიდენციალური ინფორმაციის დაცვის სათანადო გარანტიების გარეშე, როგორც წესი, მედიაციის პროცესში მხარეები არ ამხელენ მათთვის სენსიტიურ ინფორმაციას მისი გავრცელების შიშით, (matsne.gov.ge, 2015) შესაბამისად, შეუძლებელი ხდება სადავო საკითხთან დაკავშირებით მთლიანი სურათის აღქმა. სწორედ ამიტომ, კონფიდენციალობის დაცვა მედიაციის პროცესის ერთ-ერთ მთავარ საყრდენს წარმოადგენს და მისი დაცვის უზრუნველყოფის გარეშე წარმოუდგენელია მედიაციის ჯეროვანი პროცესის ჩატარება. აღნიშნული საკითხი გათვალისწინებულ იქნა ქართველი კანონმდებლების მიერაც, რაც კარგად ჩანს საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით. კერძოდ, სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 104-ე მუხლის მიხედვით, სასამართლო მტკიცებულებად არ მიიღებს სასამართლო მედიაციის პროცესში კონფიდენციალურობის პირობით გამჟღავნებულ ინფორმაციასა და დოკუმენტს, თუ მხარეთა შეთანხმებით სხვა რამ არ არის დადგენილი. იმავე მუხლის 12 პუნქტით ეს წესი არ გამოიყენება იმ შემთხვევაში, თუ გამჟღავნებულ ინფორმაციას ან დოკუმენტს სასამართლოში წარადგენს ის მხარე, რომელმაც გაამჟღავნა იგი, ან თუ ეს ინფორმაცია ან დოკუმენტი მეორე მხარეს ჰქონდა, ან კანონით გათვალისწინებული სხვა საშუალებებით მიიღო და წარადგინა სასამართლოში. რაც შეეხება სსსკ-ის 1878 მუხლს, ის უკრძალავს როგორც მხარეებს, ისე მედიატორს მედიაციის პროცესში გამხელილი ინფორმაციის გავრცელებას, ხოლო სსსკ-ის 141-ე მუხლით, მედიატორი არ შეიძლება დაკითხულ იქნეს მოწმედ ისეთ გარემოებებთან დაკავშირებით, რომლებიც მისთვის ცნობილი გახდა მედიატორის მოვალეობის შესრულებისას. (parliament.gov.ge, 2015) საინტერესოა ის ფაქტიც, რომ განსხვავებით გერმანიასა და ამერიკის ზოგიერთ შტატში არსებული რეგულაციებისგან ქართული კანონმდებლობა არ ითვალისწინებს გამონაკლის შემთხვევებს ზემოაღნიშნული მოთხოვნიდან, რაც გარკვეულ წილად თანხვედრაშია, ასევე, `სამოქალაქო და კომერციულ საქმეებზე მედიაციის გარკვეული ასპექტების შესახებ` ევროპულ დირექტივასთანაც. კერძოდ, მიუხედავად იმ ფაქტისა, რომ დირექტივის პრეამბულასა და ტექსტში ხაზი აქვს გასმული კონფიდენციალობის მნიშვნელობას მედიაციის პროცესისათვის, აქტის მე-7 მუხლის პირველი პუნქტი ითვალისწინებს მისგან გამონაკლის შემთხვევებსაც – თუ კონფიდენციალური ინფორმაცია ქვეყნის საჯარო წესრიგს კონკრეტულად კი ბავშვის ინტერესებს ან

მორიგების აქტის აღსრულებას შეეხება. თუმცა იმავე მუხლის მე-2 პუნქტი ანიჭებს უფლებამოსილებას ხელშემკვრელ სახელმწიფოებს, მიიღონ კიდევ უფრო მკაცრი წესები კონფიდენციალობის დასაცავად, ვიდრე ეს თვით დირექტივაშია; ვინაიდან ევროკავშირის დირექტივით კონფიდენციალურობის შეთანხმებიდან გასვლის შესაძლებლობა, უპირველეს ყოვლისა, მისი დაცვის კერძო ინტერესზე უფრო მაღლა მდგომი საჯარო ინტერესით არის განპირობებული. საქართველოშიც კონფიდენციალობის დაცვის წესიდან გამონაკლისის დაშვება, სავარაუდოდ, უკეთესიც იქნებოდა თვით მედიაციის ინსტიტუტისათვის, ვიდრე – უარესი. მართალია, საქართველოს მსგავსად კონფიდენციალობის დაცვის ფაქტობრივად აბსოლუტურ ვალდებულებას განვითარებული ქვეყნების წამყვანი სამედიაციო სასამართლოების წესებიც ითვალისწინებს (მაგ., კალიფორნიის), თუმცა საქართველოში მედიატორთა კვალიფიკაციის გათვალისწინებით, მსგავსი მოწესრიგება გარკვეულ რისკებთან შეიძლება იყოს დაკავშირებული. (matsne.gov.ge)

1. პროცესის მონაწილე პირების უფლებები და მოვალეობები;

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი სასამართლო მედიაციის პროცესში მონაწილე პირებს აკისრებს შემდეგ უფლება-ვალდებულებებს:

- 31-ე მუხლის `ე` ქვეპუნქტის მიხედვით, მოსამართლე ვალდებულია, აიცილოს საქმე, თუ ის იმავე საქმეში მონაწილეობდა როგორც მედიატორი;

- მედიატორის აცილების უფლებამოსილება მხარეებს ზუსტად იმავე საფუძვლებით (სსსკ 1874 მუხლი) აქვთ მინიჭებული, რაც მოსამართლის აცილების საფუძველია;

- სსსკ-ის 94-ე მუხლის მიხედვით, სასამართლოში წარმომადგენლად არ შეიძლება იყოს პირი, რომელიც ამ საქმეში მონაწილეობდა მედიატორად, ხოლო სსსკ-ის 35-ე მუხლით იგივე შეზღუდვა ვრცელდება ექსპერტზე, თარჯიმანზე, სპეციალისტსა და სხდომის მდივანზე;

- სსსკ-ის 1878 მუხლი უკრძალავს მედიატორს და მხარეებს მედიაციის პროცესში გამხელილი კონფიდენციალური ინფორმაციის გავრცელებას;

- სსსკ-ის 141-ე მუხლი მედიატორს, ერთი მხრივ, ანიჭებს პრივილეგიას, არ მისცეს ჩვენება მედიაციის მსვლელობისას მისთვის გამხელილი ინფორმაციის შესახებ, ხოლო, მეორეს მხრივ, უკრძალავს სასამართლოს წინაშე მოწმის სახით წარდგომას ისეთ გარემოებებთან დაკავშირებით, რომლებიც მისთვის ცნობილი გახდა მედიატორის მოვალეობის შესრულებისას;

- 1874 მუხლის 1-ელი ნაწილით მხარეები ვალდებული არიან, გამოცხადեն არანაკლებ ორ სამედიაციო შეხვედრაზე დანიშნულ დროსა და ადგილას, ხოლო არასაკლები მიზეზით გამოუცხადებლობის შემთხვევაში ისინი დაჯარიმდებიან 150 ლარით.

- 1875 მუხლის მიხედვით მედიატორს მხარეთა მორიგებისათვის შეუძლია გამოიყენოს 45 დღე და ეს ვადა მხოლოდ მხარეთა თანხმობით შეიძლება გაგრძელდეს იმავე ვადით.

მოცემული რეგულაციების შეჯამებით შეიძლება ითქვას, რომ ქართულ კანონმდებლობით: 1) მესამე ნეიტრალურ პირს ერთმევა უფლება, იმავე დავის საგანზე მონაწილეობდეს სხვა სტატუსით მას შემდეგ, რაც იგი მონაწილეობას მიიღებს როგორც მედიატორი; 2) კონფიდენციალობის დაცვის თვალსაზრისით, მედიატორები მიეკუთვნებიან პრივილეგირებულ პროფესიათა რიცხვს, რომლებიც საკუთარი პროფესიული მოვალეობის შესრულებისას მიღებული ინფორმაციას გაცემის ვალდებულებისაგან დაცული არიან; 3) უზრუნველყოფილია მედიაციის პროცესში მხარეთა უშუალო მონაწილეობა; 4) დაწესებულია გონივრულ ვადა, რომლის გასვლის შემდეგ მედიატორი ვალდებულია, საქმე განსახილველად დაუბრუნოს სასამართლოს. (matsne.gov.ge, 2015) საკანონმდებლო დონზე მედიაციის პროცესში მონაწილეთა უფლება-მოვალეობების რეგულირების მიზანი მედიაციის პროცესის, მასში მონაწილე პირებისა და მართლმსაჯულებისა ინტერესების დაცვაა. აქედან გამომდინარე, თუ მედიატორთა ზემოთ ჩამოთვლილ ვალდებულებები შედარდება განვითარებული ქვეყნების (გერმანიის, ან თუნდაც (მისი ლიბერალური მიდგომებიდან გამომდინარე) კალიფორნიის შტატის მედიატორთა ვალდებულებებს, ნათლად გამოჩნდება, რომ

ქართულ სასამართლო მედიაციის პროცესში მედიატორთა ვალდებულებები არც თუ ისე სრულყოფილადაა მოწესრიგებული.

2. საქმის მორიგებით დამთავრება

საქართველოში რაიმე სპეციალური ფორმა და მოთხოვნები სასამართლო მედიაციაზე მიღწეული მორიგების გასაფორმებლად არ არსებობს. მასზე, ისევე, როგორც ნებისმიერ სხვა ხელშეკრულებაზე, სამოქალაქო სამართლის მოთხოვნები ვრცელდება, თუმცა საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 1877-ა მუხლი არეგულირებს სასამართლო მედიაციის დასრულების საკითხს. (matsne.gov.ge, 2015) კერძოდ, „თუ სასამართლო მედიაციისათვის კანონით დადგენილ ვადაში დავა მხარეთა შეთანხმებით დასრულდება, სასამართლო მხარის შუამდგომლობის საფუძველზე გამოიტანს განჩინებას მხარეთა მორიგების დამტკიცების შესახებ. ეს განჩინება საბოლოოა არ გასაჩივრდება და დაუყოვნებლივ შედის ძალაში. ამასთან, `სააღსრულებო წარმოებათა შესახებ` საქართველოს კანონის მე-2 მუხლის მიხედვით, (matsne.gov.ge, 2015) აღსრულებას ექვემდებარება კერძო და ადმინისტრაციული სამართლის საქმეებზე კანონიერ ძალაში შესული განჩინება. საქართველოს კანონდებლობა სასამართლო მედიაციის შედეგად მიღწეული მორიგების არა მხოლოდ იოლი აღსრულების მექანიზმებს ითვალისწინებს, არამედ მედიაციის დახმარებით საქმის დამთავრების მიზნით სასამართლოს მომხმარებლებისათვის გარკვეულ მასტიმულირებელ მექანიზმებსაც ქმნის, რომელთა შორის ერთ-ერთი უმთავრესი ეკონომიკური მოტივია. კერძოდ, მედიაციით დავის გადაწყვეტის შემთხვევაში სახელმწიფო ბაჟის ოდენობა შეადგენს 1%-ს, მაგრამ – არანაკლებ 50 ლარს. ფინანსური თვალსაზრისით, ზემოაღნიშნული წესი სასამართლო ბაჟის შემცირებისა, მართლაც, წარმოადგენდეს მოტივატორს მხარეებისათვის, თუმცა აქვე გასათვალისწინებელია ერთი საკითხიც: საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 208-ე მუხლით, სასამართლო მორიგების შემთხვევაში (და არა მედიაციით მორიგების შემთხვევაში) მოსამართლე გამოიტანს განჩინებას საქმის წარმოების შეწყვეტის შესახებ და დაამტკიცებს მორიგების პირობებს, ხოლო საქმის წარმოების შეწყვეტისას `სახელმწიფო ბაჟის შესახებ`

საქართველოს კანონის მე-6 მუხლის მე-3 პუნქტი იძლევა გადახდილი სახელმწიფო ბაჟის მთლიანი დაბრუნების შესაძლებლობას. (matsne.gov.ge, 2015) აშესაბამისად, აღნიშნული ჩანაწერი პრაქტიკაში იძლევა სასამართლოში მორიგებისათვის უფრო მეტ სტიმულს, ვიდრე მედიაციის პროცესით მორიგებისთვის. შეიძლება აღნიშნული საკითხი არც თუ მნიშვნელოვანი იყოს, თუმცა მოსალოდნელია, რომ მხარეებმა მედიატორთან საქმის მორიგებით დამთავრებაზე სწორედ იმიტომ თქვან უარი, რომ მათთვის კიდევ უფრო ხელსაყრელი მედიაციის პროცესის დასრულების შემდეგ სასამართლო დარბაზში მორიგება იქნება. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ქართულ კანონმდებლობაში სასამართლო მორიგების მარეგულირებელ ნორმებსაც აქვთ გარკვეული ხარვეზები. კერძოდ, სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 218-ე მუხლის მიხედვით, მოსამართლე, მხარეთა მორიგების მიზნით, უფლებამოსილია, თავისი ინიციატივით ან მხარის შუამდგომლობით გამოაცხადოს შესვენება სასამართლო სხდომის მიმდინარეობისას და სხვა პირთა დასწრების გარეშე მოუსმინოს მხოლოდ მხარეებს ან მხოლოდ მათ წარმომადგენლებს. (ცერცვაძე, 2010) ასევე, მოსამართლეს, მხარეთა მორიგების მიზნით, შეუძლია მიუთითოს დავის გადაწყვეტის შესაძლო შედეგებზე და მხარეებს შესთავაზოს მორიგების პირობები. როცა მოსამართლე თავად გამოდის მომრიგებელის როლში თავის წარმოებაში არსებულ საქმეზე და არ გადასცემს მას კოლეგას, როგორც ეს მაგ., გერმანიის ფედერაციის სასამართლოებშია, მორიგის პროცესის დგება შემდეგი პრობლემების წინაშე: 1. მხარეებს და თავად მოსამართლეს უჭირთ შეჯიბრებითობის პრინციპზე დამყარებული სასამართლო პროცესიდან, თანამშრომლობის პრინციპზე დამყარებულ მორიგების პროცესზე მომენტალურად გადასვლა, შესაბამისად, პროცესისადმი დამოკიდებულების შეცვლა. აქედან გამომდინარე, საქართველოს სასამართლოებში მიმდინარე სასამართლო მორიგებების პროცესები, მაღალი ალბათობით, იმავე დაპირისპირებულ რეჟიმში გრძელდება ხოლმე, რა რეჟიმშიც მიმდინარეობდა სასამართლო პროცესი; 2. მხარეებმა იციან რა, რომ მორიგების მიუღწევლობის შემთხვევაში იგივე მოსამართლეს მოუწევს შინაგანი რწმენის კარნახით გადაწყვეტილების მიღება დავის საგანზე, ერიდებიან ისეთი კონფიდენციალური ინფრომაციის გამხელას, რამაც შესაძლოა ზემოქმედება იქონიოს გადაწყვეტილების მიმღებ პირზე. შესაბამისად, ის ფაქტი, რომ მოსამართლეს შეუძლია

სხვა პირთა დასწრების გარეშე მოუსმინოს მხოლოდ მხარეებს, ვერ იქნება საკმარისი გარანტი მხარეთათვის სენსიტიური ინფორმაციის გაცემისა. 3. მორიგების პროცესში მესამე ნეიტრალურ პირის მიერ მორიგების პროცესის შეფასების ან შეთავაზების დროს არსებობს საშიშროება იმისა, რომ თუ ერთი ან მეორე მიუღებელია მხარისათვის, მისი გამჟღავნების მომენტიდან ნეიტრალური პირი – მოსამართლე თუ მედიატორი მხარის აღქმაში კარგავს ნეიტრალურ პირის როლს და იგი ოპონენტი მხარის `ადვოკატი` ხდება. აქედან გამომდინარე, საქმის უშუალოდ განმხილველი მოსამართლის მიერ, თუნდაც მხარეთა მორიგების მიზნით, მითითება ერთ-ერთი მხარისათვის (ან ორივესთვის) დავის გადაწყვეტის მისთვის (ან მათთვის) მიუღებელ შედეგზე ან მორიგების პროცესზე, არყვეს პროცესის გაგრძელების შემთხვევაში ამ მოსამართლის ნეიტრალურ და მიუკერძოებელ აღქმას, რაც საკმაოდ მნიშვნელოვან საკითხს წარმოადგენს მართლმსაჯულებისათვის. სწორედ ამ პრობლემების გადაწყვეტისა და რისკების განეიტრალების მიზნით, გერმანიაში სასამართლო მორიგებისას დავა გადაეცამა სხვა მოსამართლეს, რომელიც განსხვავებულ გარემოში ხვდება მხარეებს, აცნობს საკუთარ როლს და მხარეებს შორის თანამშრომლობითი დამოკიდებულების შექმნით ცდილობს სამართლებრივი უთანხმოების მორიგებით დამთავრებას. (ცერცვაძე, 2010) ამასთან, ის ვალდებულია, არ გაანდოს საქმის განმხილველ მოსამართლეს ის ინფორმაცია, რაც მისთვის ცნობილი მორიგების პროცესის მსვლელობიდან გახდა. შესაბამისად, დაიცვას კონფიდენციალობა, ხოლო მორიგების პროცესის წარუმატებლად დამთავრების შემთხვევაში საქმე განსახილველად დაუბრუნოს თავდაპირველ მოსამართლეს.

სავარაუდოდ, საქართველოს საერთო სასამართლოებში სასამართლო მორიგებით მიღწეული მორიგებათა არცთუ ისე სახარბიელო სტატისტიკური მაჩვენებლის განმაპირობებელი, მოსამართლეთა მორიგების ტექნიკის ცოდნის დონესთან ერთად, აღნიშნული საკანონმდებლო ხარვეზიცაა. შესაბამისად, სასურველია წამყვანი ევროპული ქვეყნების საუკეთესო პრაქტიკის გათვალისწინებით საქართველოში დაიხვეწოს სასამართლო მორიგების მომარტვისრიგებელი კანონმდებლობა.

3.5 თბილისის საქალაქო სასამართლოს მედიაციის საპილოტე პროექტის პრაქტიკის ანალიზი

საკანონდებლო ნორმების ამოქმედების შემდეგ (2012 წლის 1 იანვარი) 2012 წლის 7 მაისს, საქართველოს იუსტიციის უმაღლეს საბჭოს, იუსტიციის უმაღლეს სკოლას, თბილისის საქალაქო სასამართლოს, თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტთან არსებულ დავების ალტერნატიული გადაწყვეტის ეროვნულ ცენტრს, `გერმანიის საერთაშორისო თანამშრომლობისა საზოგადოებასა` და `მართლმსაჯულების დამოუკიდებლობისა და სამართლებრივი გაძლიერების პროექტს` შორის გაფორმებული მემორანდუმი სასამართლო მედიაციის პრაქტიკული ამოქმედების მიზნით გადადგმული პირველი ნაბიჯი იყო. ურთიერთთანამშრომლობის მემორანდუმით თბილისის საქალაქო სასამართლოში შეიქმნა სასამართლო მედიაციის საპილოტე პროექტი და შეირჩნენ კანდიდატები ბრიტანული კომპანიის `დავების ეგექტიანი გადაწყვეტის ცენტრის` დახმარებით წარმართული მედიაციის სასწავლო კურსის გასავლელად. თბილისის სასაქალაქო სასამართლოს მედიაციის პილოტურმა პროექტმა უშუალოდ სამედიაციო შეხვედრების განხორციელება 2013 წლის დეკემბრიდან დაიწყო. ორი წლის მანძილზე სამედიაციოდ სულ 44 საქმე იქნა გადაცემული (2013 წელს _ 3 საქმე, 2014 წელს _ 13, ხოლო 2015 წელს _ 28). სამედიაციოდ გადაცემული საქმეებიდან 16 დასრულდა შეთანხმებით, 25 _ შეთანხმების მიღწევის გარეშე, ხოლო 3 დავაზე მედიაცია კვლავ მიმდინარეობს. (matsne.gov.ge) პროცენტული თვალსაზრისით, მორიგებით დასრულდა დამთავრებული 41 საქმის 39%-ი, ხოლო წარუმატებლად _ 61%. აღსანიშნავია, რომ საანაგრიშო პერიოდის მანძილზე პილოტური პროექტში მხოლოდ ნებაყოფლობითი მედიაციის საქმეები მოხვდნენ, საიდანაც უმრავლესობა _ 29 საქმე ვალდებულებით სამართლებრივი დავა იყო, 11 _ საოჯახო და 4 _ მემკვიდრეობითი. თუ გავითვალისწინებთ მედიაციის _ მორიგებით დავების გადაწყვეტის კულტურის ნაკლებობას თანამედროვე ქართულ მართლმსაჯულებაში რაც დასტურდება უზენაესი სასამართლოს ოფიციალური სტატისტიკითაც (კერძოდ, საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სტატისკის სამსახურის ინფორმაციით, თბილისი

საქალაქო სასამართლოში სამოქალაქო სამართლებრივ დავებზე სასამართლო მორიგებით დასრულდა: 2012 წელს სულ განხილულ საქმეთა 8.4%, 2013 წელს – 7.2%, 2014 – 9.6%, ხოლო 2015 წელს 9.1%. მთელი საქართველოს მასშტაბით აღნიშნული მონაცემები კიდევ უფრო დაბალია. კერძოდ, სასამართლო მორიგებით დასრულდა სულ განხილულ სამოქალაქო სამართლებრივი დავების: 2012 წელს 8.3%, 2013 წელს – 8.4%, 2014 – 9.5%, ხოლო 2015 წელს 8.5%.), პილოტური პროექტის შედეგად მიღებული მონაცემები თითქმის 4-ჯერ აღემატება სასამართლო მორიგების პროცენტულ მაჩვენებელს. (matsne.gov.ge, 2015) შესაბამისად, საკმაოდ კარგ შედეგად შეიძლება ჩაითვალოს მედიაციის საპილოტე პროექტისათვის ბოლო ორი წლის მანძილზე მიღწეული მორიგებები. თბილისის საქალაქო სასამართლოს პილოტური პროექტის ადმინისტრატორი, გარდა სამედიაციო ცენტრისადმი გადაცემული საქმეთა სტატისტიკური მონაცემებისა, ამუშავებს მედიაციის პროცესში მონაწილე მხარეთა და მათ წარმომადგენელთა მედიაციის პროცესითა და მედიატორით კმაყოფილების ანონიმურ კითხვარს. წამყვან სამედიაციო ცენტრებს სწორედ მედიაციის მომხმარებელთა კმაყოფილების კითხვარის შედეგები მიაჩნიათ პროექტის წარმატების მთავარ საზომ ერთეულად და არა მორიგებით დამთავრების პროცენტული მაჩვენებელი. რაც საკმაოდ ლოგიკურიცაა, თუ მხედველობაში მივიღებთ იმ ფაქტს, რომ მედიაციის მიზანი არა მხოლოდ მორიგების მიღწევაა, არამედ სასამართლოში დავის გაგრძელება მას შემდეგ, რაც მხარეები დარწმუნდებიან, რომ დავის მოსამართლის მიერ გადაწყვეტა მოცემული სიტუაციიდან გამოსვლის საუკეთესო საშუალებაა. შესაბამისად, ადვოკატი და მისი კლიენტი მედიაციის პროცესს კმაყოფილი უნდა ტოვებდეს მაშინაც, როცა ის დავის მორიგებით დამთავრებას ვერ ახერხებს, ვინაიდან იცის, რომ ეს ის შემთხვევაა, როცა მორიგების, დავის მშვიდობიანი გადაწყვეტის, ურთიერთობის ტრანსფორმირების და მედიაციის სხვა უპირატესობების გამოყენების შანსი აღარ არსებობდა და არა ის, როცა მხარეები შესაძლებლობებს უბრალოდ გამოუყენებელს ტოვებენ, ან უფრო მეტიც – უბრალოდ კარგავენ. (matsne.gov.ge, 2015) აქედან გამომდინარე, მომხმარებელთა კმაყოფილების კითხვარი ერთ-ერთი საუკეთესო მეთოდია მედიატორთა და მედიაციის პროცესის ხარისხის კონტროლის, შენარჩუნებისა და გაუმჯობესების, რაც, სავარაუდოდ, გარკვეული პერიოდის გასვლის შემდეგ თავად

საპილოტე პროექტის მმართველების მიერ განხორციელება კიდევ. თბილისის საქალაქო სასამართლოს საპილოტე პროექტს, გადაცემული სამედიაციო საქმეთა რაოდენობის თვალსაზრისით, საამაყოფად, რა თქმა უნდა, არ აქვს საქმე, თუმცა პილოტური პროექტის მმართველების სწორ გადაწყვეტილებად უნდა ჩაითვალოს პირველ ეტაპზე მხოლოდ ნებაყოფლობითი მედიაციის გამოყენება და მხოლოდ გარვეული გამოცდილების დაგროვების შემგედ (სავარაუდოდ 2016 წლიდან) სავალდებულო მედიაციის ამოქმედება. როგორც აღვნიშნეთ, რიცხოვრივ მაჩვენებელზე მნიშვნელოვანი მომხმარებელთა კმაყოფილებაა, მაგრამ, ვინაიდან, მომხმარებელთა კმაყოფილების კითხვარი კონფიდენციალურია, რთულია ვისაუბროთ ამ ასპექტში თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამედიაციო ცენტრის მიღწევებზე. ის ფაქტი კი, რომ აღნიშნული ინფორმაცია გროვდება, მუშავდება და ინახება თბილისის საქალაქო სასამართლოს ბაზაზე, უდავოდ მისასალმებელია.

3.6 სასამართლო მედიაციის გამოწვევები საქართველოში

უდავოა, რომ ქართულ მართლმსაჯულებაში მედიაციის ინსტიტუტის დამკვიდრებისა და ეფექტური მუშაობისათვის აუცილებლობას წარმოადგენს მარეგულირებელი ნორმებთან ერთად ადმინისტრირებასთან დაკავშირებული საკითხების მოწესრიგება. შედეგების ანალიზითაც კარგად ჩანს, რომ კანონპროექტის განმარტებით ბარათში მოცემული კანონის მიღების გამომწვევი მიზეზების აღმოფხვრა და დასახული მიზნების მიღწევა ვერ მოხერხდა, რასაც ხელი შეუწყო პროექტის ადმინისტრირების პროცესში გამოვლენილმა ხარვეზებმა. კერძოდ, საქართველოს ყველა ინსტანციის სასამართლოში მედიაციის თანმიმდევრულ და ეტაპობრივ განვითარებას ხელი შეუშალა როგორც სასამართლო ხელისუფლებაში მედიაციის განვითარების შესახებ საერთო ხედვის, სტრატეგიისა და სამოქმედო გეგმის არარსებობამ, ასევე, მედიაციის დანერგვის პროცესში იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს (როგორც მართლმსაჯულების პოლიტიკის შემმუშავებელი ორგანოს) ახალი შემადგენლობის არასათანადო ჩართულობამ. (hcoj.gov.ge, 2015) ზემოაღნიშნულ საკითხთა მოუწესრიგებლობით ქართულ სასამართლო სისტემაში მედიაციის ინსტიტუტის დამკვიდრების პროცესი

დაუგეგმავად და საერთო კორდინირების გარეშე მიმდინარეობს, რაც სასამართლო ხელისუფლებას, როგორც საჯარო მმართველობის განმახორციელებელი ორგანოს, ეფექტურობას კითხვის ნიშნის ქვეშ აყენებს. ამასთან, ქმნის ფავორიტიზმისა და მიკერძოებულობის რისკებს სასამართლო სისტემაში (გაურკვეველია, ვის შეიძლება ან რა საფუძვლით გადაწყვიტოს ვინ შეიძლება იყოს მედიატორი, რა სტანდატრების დაცვა მოეთხოვებათ სასამართლო მედიატორებს და ვინ არიან სამედიაციო ცენტრების მუშაობაზე პასუხისმგებელი პირები), ართულებს სასამართლო მედიაციის დანერგვისათვის აუცილებელ ადმინისტრირების პროცესს, აღრმავებს იურისტებს შორის მედიაციისადმი სკეპტიკურ დამოკიდებულებასა და იწვევს მედიაციისადმი სასამართლო მომხმარებელთა ნდობის ნაკლებობას. აღნიშნული პრობლემების გადასაწყვეტად და სამივე ინსტანციის სასამართლოებში სამედიაციო ცენტრების ეფექტური მართვის, კონტროლისა და განვითარების მიზნით მიზანშეწონილია, იუსტიციის უმაღლესი საბჭომ, როგორც სასამართლო სისტემის რეფორმის მაკოორდინირებელმა ორგანომ, დაინტერესებული მხარეების მონაწილეობით და მიღებული რეკომენდაციების გათვალისწინებითა შეიმუშავოს სასამართლო მედიაციის სტრატეგია და ყოველწლიური სამოქმედო გეგმა. სასამართლო მედიაციის სტრატეგიით, როგორც ექსპერტთა^E მიერ შემუშავებული რეკომენდაციები მიუთითებენ, საჭიროა ამბიციური მიზნის დასახვა და მისი მიღწევის მიზნით კონკრეტული მოქმედებების განსაზღვრა, რომელიც მოახდენს სასამართლო სისტემაში მედიაციის ინსტიტუტის ეფექტურ ინტეგრირებას. (hcoj.gov.ge, 2015) ამასთან, მედიაციის ინსტიტუტისათვის მიმზიდველობის მოსამატებლად საჭიროა ამოქმედდეს დამატებითი სტიმულატორები, რომელიც დამატებით ბენეფიტებს შეთავაზებს სასამართლო მედიაციის მომხმარებლებსა და მოსამართლეებს. ეს შეიძლება იყოს: • მედიაციის წარუმატებლად დამთავრების შემთხვევაში საქმისათვის პრიორიტეტის მინიჭება სასამართლოში მისი განხილვისას. კერძოდ, იმისთვის, რომ დროის ფაქტორი არ წარმოადგენდეს მედიაციაში მონაწილეობის დასათანხმებლად მხარეებისათვის ბარიერს, საქმის უკან სასამართლოში დაბრუნების შემთხვევაში გამართლებული იქნება `მედიაციანაცად` საქმეებზე სხდომის პრიორიტეტულ რეჟიმში ჩანიშვნა და განხილვა. ამისათვის საჭიროა, იუსტიციის უმაღლესმა საბჭომ განაახლოს ისედაც

საკმაოდ მოძველებული, საერთო სასამართლოების ორგანიზაციული მუშაობისა და საქმისწარმოების წესი; • მოსამართლეთა მოტივირების მიზნით, მედიაციით დამთავრებულ საქმეთა რაოდენობა დადებითად აისახოს `მოსამართლეთა საქმიანობის ეფექტურობის შეფასების წესსა~ და მოსამართლეთა დაწინაურების კრიტერიუმებში. პროცესის ეფექტურ ადმინისტრირებასთან ერთად, მედიაციის შემდეგი გამოწვევა საზოგადოების ცნობიერების გაზრდაა, სასამართლო მედიაციის სერვისთან დაკავშირებით. აღნიშნულ საკითხს ხელს შეუწყობდა საქართველოს განათლების სამინისტროსა და სამართლის სკოლების ერთობლივი ძალისხმევა მედიაციის საგნის სავალდებულო სასწავლო დისციპლინად ქცევის შესახებ. ამასთან, ის ფაქტი, რომ ილია ჭავჭავაძე სამართლის განხორციელების პროცესში მორიგების ინსტიტუტის როლისა და მნიშვნელობის შესახებ წერდა, უდავოდ დიდი გამართლება და უპირატესობაა საქართველოში მედიაციის კვლავ დასამკვიდრებლად. ილია ჭავჭავაძის ნააზრევი საქართველოში (და არა მარტო საქართველოში) მორიგებით სამართლებრივი დავების გადაწყვეტის კულტურის დამკვიდრებისთვის დატოვებული უდიდესი მემკვიდრეობაა, რომლის გამოყენებას როგორც სიმბოლური, ისე პრაქტიკული მნიშვნელობა აქვს სასამართლო მედიაციის საკომუნიკაციო სტრატეგიის მოსამზადებლად.

უფრო ნათლად რომ დავინახოთ ის განსხვავებები და მსგავსებები რაც ახასიათებთ ქართულ, გერმანულ და ამერიკულ მედიაციის სისტემებს, გამოვყოთ მათი დამახასიათებელი ძირითადი კომპონენტები, რომლებიც დაგვეხმარება შევქმნათ ქართულ რეალობაზე ზუსტად მორგებული მედიაციის სისტემა.

გერმანიის, ამერიკის შეერთებული შტატებისა და საქართველოს მედიაციის სისტემების
ძირითადი კომპონენტების შედარება

1. მედიაციის ფორმა

გერმანია

1. სავალდებულო მედიაცია

აშშ

1. სავალდებულო მედიაცია

საქართველო

1. ნებაყოფლობითი მედიაცია

2. მედიაციის რეგულირების ფორმა

გერმანია

2. სასამართლო მედიაცია და დამოუკიდებელი მედიაციის ინსტიტუტები ერთმანეთისგან გამიჯნულია.

აშშ

2. სასამართლო მედიაცია და მედიაციის ინსტიტუტები დამოუკიდებელია აშშ-ის ხელისუფლებისგან.

საქართველო

2. საქალაქო და სააპელაციო სასამართლოების ფარგლებში ყალიბდება მედიაციის ინსტიტუტი, როგორც დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული საშუალება.

3. ძირეული საკითხების რეგულირება

გერმანია

3. მედიაციის მარეგულირებელი კანონმდებლობა გაყოფილია ფედერალურ და ადგილობრივ დონეებად.

აშშ

3. I. 1998 წლის “დავების გადაწყვეტის აქტით” ყველა ფედერალურ სასამართლოს მედიაციის ცენტრის ცალკე განვითარება მოეთხოვა, კონგრესმა კი ყველა სახელმწიფო უწყებას დაავალა ხელი შეეწყოს მედიაციის განვითარებისთვის.

II. აშშ-ის ყველა შტატს შემუშავებული აქვს მედიაციის პროცესის საკუთარი წესები.

საქართველო

3. მარეგულირებელი კანონმდებლობით, მედიაციამ უნდა უზრუნველყოს მოდავე მხარეებს შორის დავის ურთიერთშეთანხმებით დასრულება.

4. მედიაციის ცნება

გერმანია

4. მედიაცია არის: “კონფიდენციალური და სტრუქტურირებული პროცესი, რომელშიც მხარეები ნებაყოფლობით და საკუთარი პასუხისმგებლობით ცდილობენ მიაღწიონ დავის მეგობრულ გადაწყვეტას”.

აშშ

4. მედიაცია არის: “პროცესი, რომლის მანძილზე მედიატორი ხელს უწყობს მხარეებს შორის კომუნიკაციასა და მოლაპარაკების წარმართვას, რათა დაეხმაროს მათ სადავო საკითხებზე შეთანხმების მიღწევაში”.

საქართველო

3. მედიაცია არის: “დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული საშუალება და ის მიზნად ისახავს მხართა შორის დავის აღმოფხვრას მათი შეთანხმების შესაბამისად და საზოგადოების თვითშეგნების ამაღლებას, რათა დავა მოაგვარონ ურთიერთშეთანხმებით, არასასამართლო გზით.

5. კონფიდენციალობის პრინციპი

გერმანია

5. კანონმდებლობით, მედიაციის პროცესში მონაწილე ნებისმიერი პირი (მათ შორის, სამედიაციო ცენტრის ის თანამშრომლები, რომელთაც შეხება აქვთ საქმის მასალებთან) ვალდებულია მედიაციის პროცესში მისთვის გამჟღავნებული ინფორმაცია კონფიდენციალურად დაიცვას.

აშშ

5. მედიაციის პროცესში შექმნილი და წარმართული მტკიცებულებები ფედერალური და შტატის კანონმდებლობით დაცულია გასაჯაროებისგან, მათ შორის, სასამართლო პროცესზე მათი გამყენებისგან.

საქართველო

5. კანონმდებლობის თანახმად, სასამართლო მედიაციის პროცესი მხარეებისთვის სრულიად უსაფრთხოა, მორიგების მიუღწევლობის შემთხვევაში არ ხდება ინფორმაციის გამჟღავნება, იკრძალება მხარეებისთვის და მედიატორისთვის მედიაციის პროცესში გამხელილი ინფორმაციის გავრცელება და ასევე, მედიატორი არ შეიძლება დაიკითხოს სასამართლოზე.

6. მედიატორთა პროფესიული სტანდარტი და აკრედიტაციის საკითხი

გერმანია

6. საკანონმდებლო დონეზე, მედიაციის აქტის მე-5 მუხლის თანახმად, მედიატორი ვალდებულია გაიაროს 120 საათიანი ტრეინინგი და მიიღოს სერტიფიკატი.

აშშ

6. მედიატორობის მსურველი ვალდებულია გაიაროს 25 საათიანი თეორიული და პრაქტიკული ტრეინინგი და ხელი მოაწეროს მედიატორთა ეთიკის წესებს.

საქართველო

6. მედიატორად არჩეულნი იყვნენ მხოლოდ იურიდიული განათლების მქონე პირები.

7. მედიატორის არჩევის პრინციპი და ვალდებულებები

გერმანია

7. საკანონმდებლო დონეზე არ არის გაწერილი მედიატორთა ეთიკის ნორმები და მედიატორის არჩევაც დამოკიდებულია მხარეების სურვილზე.

აშშ

7. შემუშავებულია მედიატორთა სია, საიდანაც მხარეები სასამართლო მედიაციის დროს ირჩევენ მედიატორებს. სასამართლო, პერიოდულად, აწარმოებს მედიატორთა შეფასება-გადამზადებას.

საქართველო

7. მედიატორები არჩეულნი არიან სასამართლოს მიერ და დაცულნი არიან საკუთარი პროფესიული მოვალეობის შესრულებისას მიღებული ინფორმაციის გაცემის ვალდებულებისგან.

8. მედიაციის პროცესის ხარჯები და ვადები

გერმანია

8. I. ფედერალური მოწყობის სისტემის მიხედვით, ადგილობრივი ხელისუფლება წყვეტს ადგილობრივი სასამართლო სისტემის დაფინანსების საკითხს. მედიაციის წარმართვის ვადები არ არის განსაზღვრული.

II. სასამართლოს გარეთ მედიაციის პროცესის ხარჯებს არ ანაზღაურებს სასამართლო.

აშშ

8. სასამართლო მედიაციას აფინანსებს სახელმწიფო, ხოლო „კერძო მედიაციის“ საფასურს იხდიან მხარეები. ვადები არ არის განსაზღვრული.

საქართველო

8. მედიაციის ხარჯებს ფარავს სასამართლო და შეუთანხმებლობის შემთხვევაში, სასამართლოს მიერ მინიჭებული კონკრეტული ვადის გასვლის შემდეგ, მედიატორი ვალდებულია საქმე დაუბრუნოს სასამართლოს.

9. მედიატორთა ანაზღაურება

გერმანია

9. მედიატორის ანაზღაურება - კომერციულ ბიზნეს-დავებზე საათობრივად 200-დან 600-ს ევრომდე, სხვა კატეგორიის დავებზე 100-დან 400 ევრომდე.

აშშ

9. მედიატორის ანაზღაურება საათში 25 დოლარს შეადგენს.

საქართველო

9. არ არის განსაზღვრული.

10. მიღწეული შეთანხმების ფორმა და აღსრულება

გერმანია

10. არ არსებობს სპეციალური ფორმა და მოთხოვნები მედიაციაზე მიღწეული მორიგების გასაფორმებლად. მასზე ვრცელდება გერმანიის კანონმდებლობის ზოგადი ნორმები.

აშშ

10. შეთანხმების აღსრულება განსხვავდება შტატების მიხედვით. სასამართლო მედიაციის პროცესის დასრულების შემდეგ, მედიატორი ვალდებულია საქმის განმხილველ მოსამართლეს მოახსენოს საქმის დასრულების და შედეგების შესახებ. თუ მხარეები ვერ აღწევენ შეთანხმებას, საქმე ჩვეულებრივ გრძელდება. თუ მხარეები მორიგდებიან, ფორმდება სასამართლო მორიგების აქტი(მემორანდუმი).

საქართველო

10. არ არსებობს სპეციალური ფორმა და მოთხოვნები სასამართლო მედიაციაზე მიღწეული მორიგების გასაფორმებლად. მასზე ვრცელდება სამოქალაქო სასამართლოს მოთხოვნები.

11. შედეგები

გერმანია

11. სავალდებულო მედიაციის ინსტიტუტმა მოლოდინი ვერ გაამართლა და მისი დახმარებით მართლმსაჯულების ხარჯების დაზოგვა ვერ მოხერხდა თუმცა, განიტვირთა სასამართლო.

აშშ

11. მედიაცია გახდა გავის გადაწყვეტის ალტერნატიულ საშუალებებს შორის ლიდერი და განტვირთა სასამართლო სისტემა. სამართლებრივი კონფლიქტების დიდი ნაწილი სწორედ მედიაციის საშუალებით წყდება აშშ-ში.

საქართველო

11. მედიაციის გერმანული მოდელი ზუსტად ვერ მოერგო ქართულ რეალობას და მოითხოვა ცვლილებების განხორციელება. მედიაციის საპილოტე პროექტი საჭიროებს დახვეწასა და განვითარებას, რაც შეუძლებელია მედიაციის ინსტიტუტების არსებობისა და ხელშეწყობის, მედიატორთა კვალიფიკაციის ამაღლებისა და საზოგადოების ინფორმირებულობის გაზრდის გარეშე.

დასკვნა

საქართველოსთვის მედიაციის ინსტიტუტის ჩამოყალიბება და მისი წარმატებით დამკვიდრება უაღრესად მნიშვნელოვანი საკითხია. საქართველოში სასამართლო მედიაციის ეფექტური ფუნქციონირებისათვის საჭიროა ისეთი მოდელის შემუშავება და ამ ინსტიტუტის ისეთი ფორმით ამოქმედება, რომელიც წარმატებით უპასუხებს ქართული მართლმსაჯულების წინაშე არსებულ გამოწვევებს, ამავდროულად იქნება მომხიბვლელი სასამართლოს მომხმარებელთათვის, ორგანულად შეერწყმება ქართულ სასამართლო სისტემასა და სამართლებრივ კულტურას. აღნიშნული მიზნის მიღწევა რთულია, თუმცა არა – შეუძლებელი, რადგან საქართველოში არსებობს სასამართლო მედიაციის ასამოქმედებლად საჭირო ზოგადი საკანონმდებლო ჩარჩო, ისტორიული გამოცდილება, საერთაშორისო ექსპერტთა რეკომენდაციები და ვრცელი ინფორმაცია პარტნიორ ქვეყნებში სასამართლო მედიაციის დამკვიდრების როგორც წარმატებული, ისე წარუმატებელი მცდელობების შესახებ. ის ფაქტი, რომ სასამართლო მედიაცია საქართველოში კვლავ საწყის ეტაპზეა დასაბრუნებული, თუმცა დაშვებული შეცდომების გაანალიზება, ექსპერტთა მოსაზრებების გაზიარება და საუკეთესო საერთაშორისო გამოცდილების სიღრმისეული შესწავლა სიტუაციას საგრძნობლად გამოასწორებს. მართალია, მსოფლიოში მედიაციის მოდელთან დაკავშირებით მრავალი ექსპერიმენტი უკვე ჩატარდა და უნიფიცირებული მოდელებიც არსებობს, მაგრამ საქართველოს სასამართლო სისტემის წინაშე არსებული გამოწვევების გათვალისწინებით, საჭიროა შემუშავდეს მედიაციის ახალი – უნიკალური მოდელი, რომელიც შეძლებს საერთო სასამართლოების სისტემაში ამ ინსტიტუტის უპირატესობების მაქსიმალურ რეალიზებას. მიზანი არის ქართულ გარემოსთან მისი უკეთესად ადაპტირება.

საინტერესოა თუ როგორი უნდა იყოს ქართულ რეალობაზე ადაპტირებული სასამართლო მედიაციის მოდელი. აღნიშნული პრობლემის დაძლევაში დახმარებას გაგვიწევს ევროპული, ამერიკული და ქართული სასამართლო მედიაციის მოდელების შედარებითი ანალიზი. საჭიროა სწორი დასკვნების გაკეთება, თუ როგორი სინთეზი იქნება საქართველოსათვის საუკეთესო, სასამართლო მედიაციის როგორი მოდელი უნდა აირჩიოს ქართულმა მართლმსაჯულებამ. თუ ჯერ კიდევ რამდენიმე წლის წინ

სავალდებულო მედიაციასთან დაკავშირებით ნათლად არ იყო გარკვეული ევროპული სასამართლოების დამოკიდებულება, დღეს შეიძლება ითქვას, რომ სავალდებულო მედიაციასთან დაკავშირებით ყველა კითხვის ნიშანი მოხსნილია. ამის თქმის საშუალებას, უპირველეს ყოვლისა, გერმანიის კონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილებები და ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს მიერ გაკეთებული განმარტება (ლეგიტიმური მიზნის არსებობის შემთხვევაში სამართლიანი სასამართლოს უფლების შეზღუდვის შესაძლებლობის შესახებ) იძლევა. (ცერცვაძე, 2010) ასევე, ნიშანდობლივია სავალდებულო მედიაციის გარეშე დავის გადაწყვეტის შედეგიან მექანიზმად მედიაციის ჩამოყალიბების პრაქტიკული გამოცდილება. როგორც ევროპაში, ისე მის ფარგლებს გარეთ პრაქტიკულად შეუძლებელია შედეგიანი ნებაყოფლობითი სასამართლო მედიაციის მოდელის მაგალითის პოვნა. (Hopt, Steffek, 2013) ასევე, აშშ-ში არაერთ ავტორსა თუ მკვლევარს გაუხდია სავალდებულო მედიაციის საკითხი სადავოდ და სასამართლომდეც მისულა დავა ამ საკითხთან დაკავშირებით, თუმცა აშშ-ის მართლმსაჯულების პოლიტიკის შემმუშავებელ პირთა დამოკიდებულება სავალდებულო მედიაციის მიმართ მეტწილად უცვლელი დარჩა. მეტიც, კალიფორნიის შტატის სასამართლოების მოდელი გარკვეული კატეგორიების დავებთან დაკავშირებით ითვალისწინებს მედიაციისადმი ავტომატურ, სავალდებულო მიმართვას.

ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, ნათელია, თუ რა პასუხი უნდა გაეცეს ქართული მართლმსაჯულებისათვის (პრაქტიკიდან გამომდინარე) კვლავაც აქტუალურ კითხვას: უნდა ამოქმედდეს თუ არა კანონმდებლობაში არსებული დანაწესი სავალდებულო მედიაციის შესახებ? ასევე, გასაკვირი აღარ უნდა იყოს, თუ რატომ ვერ უზრუნველყო თბილისის საქალაქო სასამართლოში მიმდინარე პილოტური პროექტის ფარგლებში ნებაყოფლობითი მედიაციის მოდელმა უკეთესი შედეგები. ზემოაღნიშნული მსჯელობის მიუხედავად, არ იქნება გამართლებული, რომ თბილისის საქალაქო სასამართლოში სასამართლო მედიაციის პილოტური პროექტის ნებაყოფლობითი მოდელით დაწყების შესახებ გადაწყვეტილებას შეცდომა ვუწოდოთ, ვინაიდან იმთავითვე (2012 წელს) სავალდებულო მედიაციის ფორმით პროექტის დაწყებას შესაძლოა მოჰყოლოდა ადვოკატთა მხრიდან ამ მომსახურების მიუღებლობა,

რაც საერთო ჯამში მეტ ზიანს მოიტანდა. სასამართლო მედიაციის ინსტიტუტის წარმატებას საქართველოში მხოლოდ სავალდებულო მედიაციის ამოქმედება ვერ უზრუნველყოფს. მართალია, ის მედიაციის მოდელის განმსაზღვრელი ერთ-ერთი მთავარი კომპონენტია, თუმცა არა – ერთადერთი. სასამართლო მედიაციის მოდელის კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი კომპონენტია ნორმატიული რეგულირების ფორმა. რამდენადაც მედიაციის მთავარი მახასიათებლები: მოქნილობა, არაფორმალურობა, თავისუფლება და დამოუკიდებლობაა, ნებისმიერი ქვეყნის კანონმდებლისათვის გამოწვევაა, შეძლოს მედიაციის ინსტიტუტის რეგულირება ისე, რომ უზრუნველყოფილ იქნეს პროცესში მონაწილე პირების, სასამართლო სისტემისა და თავად ამ ინსტიტუტის ინტერესებს შორის დაბალანსება.

მედიაციის სასამართლო სისტემაში ეფექტური ინტეგრირებისათვის საჭიროა რეგულაციებთან ერთად შესაბამისი ინფრასტრუქტურის შექმნა, რაც სხვა საკითხებთან ერთად გულისხმობს: სამედიაციო ცენტრსა და სასამართლოებს შორის კავშირის ოპტიმალური ფორმის მოძიებას. შესაბამისად, მედიაციის მოდელის განმსაზღვრელი კომპონენტი სასამართლოსა და სამედიაციო ცენტრს შორის კავშირის ფორმაა. სასამართლო მედიაციის პროგრამის დიზაინის შემუშავებისას მნიშვნელოვანია, მართლმსაჯულების პოლიტიკის განმსაზღვრელმა პირებმა არჩევანი გააკეთონ სამედიაციო ცენტრის განთავსებისა (სასამართლოებში მისი ადგილის) და მედიატორებთან თანამშრომლობის ფორმაზე. ქართული კანონმდებლობა, სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი, სასამართლო მედიაციის პროგრამის დიზაინთან დაკავშირებით საკმაო თავისუფლებას ანიჭებს მართლმსაჯულების წარმომადგენლებს. კერძოდ, ქართული კანონმდებლობა იძლევა სასამართლო მედიაციის პროგრამის, როგორც სასამართლოების შიგნით, ისე მის გარეთ გატანის შესაძლებლობას. ვინაიდან მართლმსაჯულების ინტერესებში შედის სასამართლო მედიაციის პროგრამის მთელი საქართველოს მასშტაბით დროული ამოქმედება, ამიტომ ცენტრები უნდა ამოქმედდეს იმ ფორმით, რის საშუალებასაც კონკრეტულ სასამართლოებში არსებული რესურსი იძლევა.

სასამართლო მედიაციის სტრატეგიის შემუშავება ცდება ნაშრომის მიზნებს, მაგრამ აუცილებელია აღინიშნოს, რომ მის საყრდენ პრინციპებს უნდა წარმოადგენდეს: •

სასამართლოს შესაძლებლობის გაზრდა შემოსულ საქმეებთან გამკლავების თვალსაზრისით; • სასამართლოს მომხმარებელზე ორიენტირებული და მოქნილი მომსახურების შეთავაზება; • დავების ადრეული გადაწყვეტის წახალისება; • დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული საშუალებების გამოყენებით სასამართლოს მომხმარებელთა კმაყოფილების ამაღლება. პროცესის ეფექტური ადმინისტრირების შემდეგი გამოწვევა სასამართლო მედიაციის შესახებ საზოგადოების ცნობიერების გაზრდაა. პრობლემის გადაწყვეტას, ხელს შეუწყობდა საქართველოს განათლების სამინისტროსა და სამართლის სკოლების ერთობლივი ძალისხმევა მედიაციის საგნის სავალდებულო სასწავლო დისციპლინად გამოცხადების შესახებ.

ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, ნათელია, რომ სასამართლო მედიაციის დამკვიდრება კომპლექსურ მიდგომას მოითხოვს. ამ ინსტიტუტის ეფექტურად ამოქმედებისათვის ყველა დეტალი მნიშვნელოვანია, მით უფრო, საწყის ეტაპზე. ზემოაღნიშნული მოდელით მედიაციის ინსტიტუტის ამოქმედება, მაღალი ალბათობით, შეძლებს, ერთი მხრივ, საქართველოში უთანხმოებათა მორიგებით დამთავრების კულტურის ფორმირებასა და სასამართლოში განხილულ საქმეებსა და მედიაციით გადაწყვეტილ დავებს შორის დაბალანსებული თანაფარდობის მიღწევას. მეორე მხრივ, მართლმსაჯულების განტვირთვას, დავების სწრაფ, მშვიდობიან და არსებული რესურსების ოპტიმალური გამოყენებით გადაწყვეტას.

გამოყენებული ლიტერატურა

ქართულ ენაზე:

გიორგაძე ი., გურგენიძე ნ., ილია ჭავჭავაძე: ცხოვრებისა და შემოქმედების მატთანე, ბიბლიოგრაფიული ქრონიკა 1837-1907, მეცნიერება, თბილისი, 1987.

დავითაშვილი გ., სასამართლო ორგანიზაცია და პროცესი ქართულ ჩვეულებით სამართალში, თბილისი, 2004.

კეკელია მ., რედ., ქართული ჩვეულებითი სამართალი, ტ. 3, მთავარი გამომცემლობა მეცნიერება, თბილისი, 1991.

ცერცვაძე გ., მედიაცია, მერიდიანი, თბილისი, 2010

წულუკიანი , ა., სვანური ბჭე-მედიატორული სასამართლო, ჟურნალი: სახელმწიფო და სამართალი, #9, 1990.

უცხო ენაზე:

Abramson I.H, Mediation Representation, Second Ed.,Oxford University Press, New York, 2011.

Bevan A., Alternative Dispute Resolution, Sweet & Maxwell, London, 1992.

Blackshaw I.S., TMC Asser Instituut, Sport, Mediation and Arbitration, T.M.C. Asser Press, Hague, 2009.

Buhring-Uhle C., Kirchhoff L., Scherer G., Arbitration and Mediation in International Business, Kluwer Law International, Alphen aad den Rijn, 2006.

Espilugus C., Iglesias J.L., Palao G., Civil and Commercial Mediation in Europe: National Mediation Rules and Procedures, Vol. I, Intersentia, Cambridge, 2013.

Filler A.E., Commercial Mediation in Europe, Kluwer Law International, Alphen aan den Rijn, 2012.

Goldberg S., Sander F., Rogers N., Cole S. R., Dispute Resolutin: Negotation, Mediation and other Processes, Wolters Kluwer Law & Business, Six Ed., New York, 2012.

Goldsmith J. C., Ingen-Housz A., Pointon G. H., ADR in Business: Practise and Issues Across Countries and Cultures, Vol. II, Kluwer Law International, Alphen aan den Rijn, 2011.

Hodge C., Vogenauer S., Tulibacka M., The Costs and Funding of Civil Litigation, Hart Publishing, Oregon, Oxford and Portland, 2010.

Hopt J.K., Steffek F., Mediation Principles and Regulation in Comparative Perspective, Oxford University Press, Oxford, 2013.

Ingen-Housz A., ADR in Business: Practise and Issues Across Countries and Cultures, Vol. II, Kluwer Law International, Alphen aan den Rijn, 2011.

Kimberlee K. K., Mediation in a Nut Shell, 2nd Ed., West – A Thomson Reuters Business, St. Paul, 2003.

Martinez J., Purcell S., Shaked-Gvili H., Mehta M., Dispute System Design: a Comparative Study Of India, Israel and California, Cardozo Journal of Conflict Resolution, Vol. 14, 2013.

McEwen A. C., Maiman J. R., Mediation in Small Claims Court: Achieving Compliance Through Consent, Law & Society Reviw, Vol. 18 No. 1, 1984.

Moore W. C., The Mediation Process: Practical Strategies for Resolving Conflicts, Third Edition, Jossey- Bass, San Francusco, 2003.

Roberts M. M., Mediation in Family Disputes, Ashgate Publishing Ltd, Burlington, 2014.

Rozdeiczner L., de la Campa A. A., Alternative Dispute Resolution Manual: Implementing Commercial Mediation, USA, Washington DC, 2006.

ინტერნეტ წყაროები:

<http://hcoj.gov.ge/ge/search?q=%E1%83%9B%E1%83%94%E1%83%93%E1%83%98%E1%83%90%E1%83%AA%E1%83%98%E1%83%90&submit.x=0&submit.y=0>

<http://www.parliament.ge/ge/search/index/?s=%E1%83%9B%E1%83%94%E1%83%93%E1%83%98%E1%83%90%E1%83%AA%E1%83%98%E1%83%90>

https://matsne.gov.ge/ka/document/search?query=მედიაციისგეო=on&query_target=title&type=main&group=&issuer=&number=&signing_date_from%5Bdate%5D=&signin

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

Anuki Abramishvili

**Comparative analysis of mediation systems between the USA and
Europe, perspective of mediation development in Georgia**

Master program in Conflict Analysis and Management of the Faculty of Social and
Political Sciences

The thesis is submitted for obtaining the Master's Degree in Conflict Analysis and
Management

Head: Revaz Jorbenadze, Associate professor of faculty of

Social and Political Sciences

Tbilisi

2017